

Till
Kommunstyrelsen

Årsredovisning 2015 med uppföljning av budget för Stockholms stad

Storstockholms Brandförsvares årsredovisning 2015, dnr 106-59/2016

Stöd till tiggarna och kartläggning av tiggeriet i Stockholm, skrivelse av Stefan Nilsson och Åsa Jernberg (MP), dnr 325-546/2013

Tegelhuset i Fatbursparken, skrivelse av Annika Billström (S) och Kristina Axén-Olin (M), dnr 390-3567/2006

Ansvar för stadens huvudtorg, fastighetsnämnden, dnr 305-1977/2010

Stockholms stads stöd till daglig verksamhet för människor med Afasi, motion (2013:21) av Kaj Nordqvist (S), dnr 326-305-2013

Fryshusets möjligheter att drivas vidare i egna lokaler, motion (2013:16) av Tomas Rudin och Leif Rönngren (båda S), dnr 2013-0299

Rädda Jakobsbergs gård, skrivelse från Skärholmens stadsdelsnämnd, dnr 122-27/2015

Finansiering av underhåll av kontorets bostadsrätter för LSS-boende, fastighetsnämnden, dnr 1746/2012

Slutrapport och avbrytande av projekt om ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan, fastighetsnämnden, dnr 4.3-069/2015

Förslag till nya bostäder inom fastigheten Lunda 6:1 mfl i stadsdelarna Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby, förslag till ändrad gränsdragning samt ansvar för skolpliktsbevakningen, hemställan från Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, dnr 629-2282/2005

FUT VII – Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, rapport från socialnämnden, dnr 150-942/2015

Förslag till riktlinjer för säkerställande av avtalsuppfyllelse. Förslag till handlingsplan för hantering av brukare, vilka har insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som drabbas när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag, dnr 329-1329-2012

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Årsredovisning 2015 med uppföljning av budget för Stockholms stad godkänns.
2. Redovisade avsättningar om 10,2 mnkr godkänns.
3. Kommunstyrelsens beslut gällande uppsiktsplikt avseende stadens hel- och delägda aktieföretag, enligt bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, anmäls.
4. Uppföljning av sommarkoloniverksamheten i Stockholms stad 2015 godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
5. Uppföljning av fritidsverksamheten i Stockholms stad 2015 godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
6. Uppföljning av större investeringsprojekt 2015 godkänns med hänvisning till vad som sägs i bilaga 5 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
7. Basnyckeltal med utfall för år 2015 godkänns med hänvisning till vad som sägs i bilaga 6 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
8. Nämndernas redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag under 2015 godkänns med hänvisning till vad som sägs i bilaga 7 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
9. Redovisning av kommunfullmäktiges aktiviteter som i sin helhet inte blivit genomförda under 2015 godkänns med hänvisning till vad som sägs i bilaga 8 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
10. Ändring i bolagsordningarna av Stockholm Business Region Development AB:s (orgnr. 556083-1306) firma till Invest Stockholm Business Region AB (bilaga 9) och av Stockholm Visitors Board AB:s (orgnr. 556027-5736) firma till Visit Stockholm AB (bilaga 10) godkänns samt att paragrafen justeras omedelbart.

11. Direktionen för Kommunalförbundet Storstockholms brandförsvar beviljas ansvarsfrihet, bilaga 11 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
12. Kommunstyrelsen ska genomföra den av kommunfullmäktige beslutade centrala upphandling avseende digitala arbetsplatssystem som en sammanhållen tjänst för stadens nämnder och bolagsstyrelser, med undantag av pedagogisk verksamhet. I den centrala upphandlingen ska även ingå e-post och s.k. chatt för samtliga stadens nämnder och bolagsstyrelser med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
13. Utbildningsnämnden ska genomföra tre centrala upphandlingar avseende digitala arbetsplatssystem för att täcka stadens pedagogiska verksamheters behov av digitala tjänster med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande
14. Upphandlingsarbetet av de fyra GSIT 2.0-upphandlingarna samordnas i ett projekt under ledning av kommunstyrelsen. Kostnaderna för upphandlingarna om 160 mnkr för 2016 finansieras genom disposition av de i eget kapital särskilt reserverade medlen för verksamhetsutveckling med it.
15. Kommunstyrelsen ska träffa avtal med Volvo IT om avvecklingsperioden inför GSIT 2.0-upphandlingarna. Avtalet ska omfatta utköp av elevdatorer avseende gymnasieskolan för att förhindra byte av datorer under pågående gymnasietid med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
16. Ansvaret för genomförande av etapp 1 för Gasklocka 2 överförs från fastighetsnämnden till exploateringsnämnden med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. Fastighetsnämndens investeringsbudget för 2016 minskas med 60 mnkr som en följd av detta. Medlen tillförs *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2016 års budget. Exploateringsnämndens utgifter för 2016 ska rymmas inom nämndens investeringsbudget. Utgifterna för kommande år behandlas i kommunfullmäktiges budget för 2017.

17. Stadsledningskontorets rapport ”Ansvar för stadens huvudtorg”, dnr 305-1977/2010, godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
18. Motion (2013:21) av Kaj Nordqvist (S) om ”Stockholms stads stöd till daglig verksamhet för människor med Afasi”, dnr 326-305-2013, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
19. Motion (2013:16) av Tomas Rudin och Leif Rönngren (båda S) om ”Fryshusets möjligheter att drivas vidare i egna lokaler”, dnr 2013-0299, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
20. Fastighetsnämndens ”Slutrapport och avbrytande av projekt om ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan, dnr 4.3-069/2015, godkänns samt att fastighetsnämnden medges rätt att avbryta projektet om ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
21. Hemställan från Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd gällande förslag till nya bostäder inom fastigheten Lunda 6:1 mfl i stadsdelarna Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby, förslag till ändrad gränsdragning samt ansvar för skolpliktsbevakningen, dnr 629-2282/2005, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
22. Rapport från socialnämnden ”FUT VII – Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott”, dnr 150-942/2015, godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
23. Redovisningen av uppdraget rörande riktlinjer för säkerställande av avtalsuppfyllelse samt handlingsplan för hantering av brukare, vilka har insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som drabbas när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag, godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande.

1. Nämnderna medges budgetjustering för ökade utgifter med 6,7 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2015 års budget, bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Nämnderna medges ombudgetering till 2016 för ökade kostnader inom driftverksamheten med 88,2 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2016 års budget, bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
3. Nämnderna medges ombudgetering till 2016 för ökade utgifter inom investeringsplanen med 25,8 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2016 års budget, bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
4. Stadens hel- och delägda aktiebolag, enligt bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, har bedrivit sina verksamheter i enlighet med det fastställda kommunala ändamålet för respektive bolag och inom ramen för de kommunala befogenheterna.
5. Under förutsättning av att kommunfullmäktige fattar beslut om att genomföra central upphandling avseende digitala arbetsplatssystem, ge stadsdirektören i uppdrag att genomföra upphandlingen, fatta beslut om val av leverantör, teckna avtal samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån affärsmässiga grunder är påkallade.
6. Under förutsättning av att kommunfullmäktige fattar beslut om att avtal ska tecknas med Volvo IT om avvecklingsperioden inför GSIT 2.0-upphandlingarna, ge stadsdirektören i uppdrag att teckna avtalet samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtalet med vald leverantör, som utifrån affärsmässiga grunder är påkallade.
7. Skrivelse av Stefan Nilsson och Åsa Jernberg (MP) om ”Stöd till tiggarna och kartläggning av tiggeriet i Stockholm”, dnr

325-546/2013, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

8. Skrivelse av Annika Billström (S) och Kristina Axén-Olin (M) om ”Tegelhuset i Fatbursparken”, dnr 390-3567/2006, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
9. Skrivelse från Skärholmens stadsdelsnämnd om ”Rädda Jakobsbergs gård”, dnr 122-27/2015, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
10. Skrivelse från fastighetsnämnden om ”Finansiering av underhåll av kontorets bostadsrätter för LSS-boende, dnr 1746/2012, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
11. Övriga framställningar från nämnderna avslås.

Lars Rådch
Stadsdirektör

Staffan Moberg
Ekonomidirektör

Bilagor

1. Ombudgeteringar och budgetjusteringar
2. Stadsledningskontorets kommentarer till nämndernas utfall
3. Resultatbudget och investeringsplan
4. Kommunstyrelsens uppsiktsplikt avseende stadens hel- och delägda bolag
5. Större investeringsprojekt 2015
6. Basnyckeltal 2015
7. Redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag
8. Redovisning av kommunfullmäktiges aktiviteter som i sin helhet inte blivit genomförda under 2015
9. Ny bolagsordning för Invest Stockholm Business Region AB (556083-1306)
10. Ny bolagsordning för Visit Stockholm AB (556027-5736)
11. Storstockholms brandförsvars årsredovisning 2015
12. FUT VII - lägesrapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott
13. Skridskohall på Tallkrogens BP slutrapport

Årsredovisning 2015 med uppföljning av budget för Stockholms stad

Innehåll

Årsredovisning 2015 med uppföljning av budget för Stockholms stad	1
Förvaltningsberättelse	13
Viktiga beslut och händelser under året	13
Stockholm i världen	14
Omvärldsanalys	15
Organisation och styrning	19
Kommunstyrelsens uppsiktsplikt	20
God ekonomisk hushållning	20
Uppfyllelse av inriktningsmål	23
Finansiella mål	27
Årets resultat för kommunkoncernen	28
Årets resultat för staden	29
Avstämning mot balanskravet	31
Budgetavräkning	31
Pensioner	32
Kommunkoncernens investeringsverksamhet	32
Medarbetarna	33
Kommunkoncernens styrning	36
Kommunfullmäktige	36
Rotlar och borgarråd	38
Den dagliga driften	39
Stadens internationella arbete	42
Stadens kvalitetsarbete – kvalitet för stockholmarna	43
Program för kvalitetsutveckling	43
Kvalitetsutmärkelsen	44
Kommunfullmäktiges inriktningsmål	47
Ett Stockholm som håller samman	47
Ett klimatsmart Stockholm	73
Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	82

Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	93
Ekonomisk och finansiell analys.....	114
Om kommunkoncernen.....	114
Finansiell verksamhet	116
Om staden	119
Fördelning av medel	128
Fördelning av centralt avsatta medel under Kommunfullmäktige m.m.	128
Åtterrappporter.....	128
Stockholms stads sommarkoloniverksamhet 2015	128
Uppföljning av öppen fritidsverksamhet i Stockholms stad 2015	132
Sammanfattning av utredningen kring förutsättningarna för att genomföra ett traineeprogram inom de tekniska nämnderna....	137
Övriga ärenden.....	138
Förslag till namnbyte på Stockholm Business Regions dotterbolag	138
GSIT 2.0-upphandlingar	139
Internationell gästspelsscen i Gasklocka 2 i miljöstadsdelen Norra Djurgårdsstaden	142
Förtydligande av beslut i Avstämning av mål och budget för 2016	143
Skrivelse av Stefan Nilsson och Åsa Jernberg (MP) om Stöd till tiggarna och kartläggning av tiggeriet i Stockholm, dnr 325- 546/2013	144
Skrivelse av Annika Billström (S) och Kristina Axén-Olin (M) om Tegelhuset i Fatbursparken, dnr 390-3567/2006	144
Ansvar för stadens huvudtorg, dnr 305-1977/2010	145
Motion (2013:21) av Kaj Nordqvist (S) om Stockholms stads stöd till daglig verksamhet för människor med Afasi, dnr 326- 305-2013	145
Motion (2013:16) av Tomas Rudin och Leif Rönngren (båda S) om "Fryshusets möjligheter att drivas vidare i egna lokaler", dnr 2013-0299	146
Rädda Jakobsbergs gård, skrivelse från Skärholmens stadsdelsnämnd, dnr 122-1271/2015	146
Finansiering av underhåll av kontorets bostadsrätter för LSS- boende, skrivelse från fastighetsnämnden, dnr 1746/2012.....	147

Slutrapport och avbrytande av projekt om ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan, fastighetsnämnden, dnr 4.3-069/2015	147
Förslag till nya bostäder inom fastigheten Lunda 6:1 mfl i stadsdelarna Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby, förslag till ändrad gränsdragning samt ansvar för skolpliktsbevakningen, hemställan från Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, dnr 629-2282/2005	148
FUT VII – Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, rapport från socialnämnden, dnr 150-942/15	149
Förslag till riktlinjer för säkerställande av avtalsuppfyllelse. Förslag till handlingsplan för hantering av brukare, vilka har insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som drabbas när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag, dnr 329-1329-2012..	150
Årsbokslut	151
Resultaträkning	151
Kassaflödesanalys	152
Balansräkning	153
Redovisningsprinciper	155
Definitioner till årsbokslut	160
Noter till resultaträkningen	163
Noter till kassaflödesanalysen.....	167
Noter till balansräkningen.....	169
Nämnder, bolag och stiftelser	182

Förvaltningsberättelse

Viktiga beslut och händelser under året

Beslut

- Beslut om Stockholms stads vision, Vision 2040 – Ett Stockholm för alla
- Reviderat genomförandebeslut för ombyggnaden av Slussen
- Revidering av de länsgemensamma riktlinjerna för handläggning av ärenden vid socialtjänsten kring ensamkommande barn
- Dagvattenstrategi – Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering
- Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus
- Överenskommelse om utbyggnad och finansiering av buss-terminallösning för Ostsektorn mellan Stockholms läns landsting, Stockholms stad, Nacka kommun och Värmdö kommun
- Upprustning och utveckling av Medborgarhuset vid Medborgarplatsen på Södermalm med idrottsnämndens lokaler
- Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg
- Strategi för äldreomsorgspersonalen i Stockholms stad
- Beslut om att stå som värd för Eurovision Song Contest 2016
- Ett antal stadsövergripande program är ute på remiss, bland annat *Stockholms stads miljöprogram 2016-2019* och *Program för upphandling och inköp*

Händelser

- Barnomsorgsgarantin har under året uppfyllts i hela staden
- 12 punktsprogram för utsatta EU-medborgare har antagits
- Meritvärdet i årskurs nio har haft en kraftig uppgång och är för året det högsta någonsin
- Trenden av minskat behov att ekonomiskt bistånd har fortsatt under året
- Inrättande av en social investeringsfond är beslutad av kommunfullmäktige och ett arbete pågår med att fastställa riktlinjerna för denna
- Stockholms stads kommission för social hållbarhet presenterade sin första rapport, *Skillnadernas Stockholm*
- Det kraftigt ökande antalet asylsökande under året har ställt stora krav på stadens verksamheter. Framförallt har mottagandet av ensamkommande flyktingbarn upptagit tid och resurser. Stort fokus har legat på arbetet med att erbjuda boende för både ensamkommande barn, vuxna och familjer.

- En bostadsfunktion inrättas, med ansvar för strategisk styrning och samordning av bostadsbyggandet, under ledning av stadens bostadssamordnare
- De första bostäderna enligt koncept Snabba hus börjar byggas
- Staden blev medlem i nätverket European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR)
- Kommunal hemtjänst erbjuds nu i alla stadsdelsnämnder
- AB Svenska Bostäder vann två av tre priser i tävlingen Kundkristallen - ett pris där privata och kommunala fastighetsbolag i hela Sverige tävlar i kundnöjdhet, service och kvalitet
- Stockholm.se blev utsedd till Sveriges bästa webbplats enligt tidningen Internetworld
- I konkurrens med andra stadsutvecklingsprojekt i världen vann Stockholm och Norra Djurgårdsstaden pris för bästa hållbara stadsutvecklingsprojekt. Priset delas ut på FN:s klimatkonferens i Paris av C40, Cities Climate Leadership group, ett nätverk med stora engagerade städer runt om i världen.
- Stockholms stad rankades av nyhetsmagasinet Fokus som Sveriges bästa plats att bo på
- I augusti blev biblioteket i Kista utsett till världens bästa bibliotek när det tilldelades utmärkelsen "Public library of the year Award 2015"
- Av 107 deltagande kommuner blev Stockholm och Botkyrka vinnare av 2014 års Miljöfordonsdiagnos, som är en utvärdering av energi- och klimatarbetet avseende fordonsflottan
- Syskonförskolorna Nicolaigården och Egalia på Södermalm har utnämnts till en av världens mest innovativa skolor av tidskriften TECH Insider för sitt arbete med genus och jämställdhet
- Stockholms stad vann EU-priset "European Broadband Award 2015", för it-infrastruktur. Juryn motiverade sitt val med att Stockholm agerat långsiktigt, varit pionjärer när det gäller bredbandstillgång och byggt ett hållbart nät
- Stadens vigselmöjligheter har utvecklats genom ökat antal vigsselförrättare

Stockholm i världen

Ur ett internationellt perspektiv går det bra för Stockholm som hamnar i topp i flera internationella rankingar. Enligt Monocle's Quality of Life Survey, som mäter välfärd och livskvalitet, placerar sig staden på en sjätte plats under 2015. Enligt Stadens välfärdssystem samt tillgång till en levande konst- och kulturscen framhålls som anledningar till stadens placering.

European Digital City Index rankar olika europeiska städer utifrån hur väl de understödjer digitalt entreprenörskap. Studien innefattar samtliga huvudstäder inom EU och dessutom sju andra huvudstäder som utgör viktiga knutpunkter för digitalt entreprenörskap. I 2015 års European Digital City Index placerar sig Stockholm på tredje plats.

Urban Audit Perception Survey (UAPS) är en intervjuundersökning som genomförts av Eurostat och där bland annat tilliten mellan invånare i europeiska huvudstäder undersöks. I studien har människor tillfrågats om de upplever att det generellt sett går att lita på andra personer i sin hemstad. I undersökningen rankas Stockholm på en tredje plats.

Utbildningsnivån vad gäller högre utbildning har ökat över tid i Stockholmsregionen. Jämfört med andra städer med liknande förutsättningar är andelen av befolkningen med minst högskoleutbildning i Stockholms län en bit över medelsnittet. Utbildningsnivån är dock lägre i Stockholm än i de nordiska huvudstäderna Oslo, Köpenhamn och Helsingfors.

Internationellt sett presterar Stockholm bra när det kommer till index som mäter städernas miljömässiga hållbarhet. Tidskriften The Economist har utvecklat The European Green City Index som mäter större europeiska städernas miljöprestanda och deras åtagande för att minska sin framtida miljöpåverkan. Indexet toppas av huvudstäderna Köpenhamn, Stockholm, Oslo, Wien och Amsterdam.

Index som mäter informations- och kommunikationsteknologi visar att staden är konkurrenskraftig, men konkurrensen med andra städer blir hårdare. En fortsatt högkvalitativ och kostnadseffektiv samhällsservice är en förutsättning för Stockholms stads framtida attraktionskraft och utveckling och för att Stockholm också i framtiden ska kunna konkurrera om attraktiv arbetskraft och kunna hålla fast vid att vara ett kunskapsintensivt nav.

Omvärldsanalys

Dämpad global konjunktur men snabb tillväxt i Sverige
De senaste åren har återhämtningen i den globala ekonomin saktat in. Detta förklaras främst av en svag utveckling i tillväxtländerna, framför allt i Brasilien och Ryssland som genomgår djupa recessioner till följd av sjunkande råvarupriser. Även en svagare utveckling i Kina håller tillbaka den globala tillväxten. Internationella valutafonden, IMF, bedömer att den globala tillväxten uppgick till

3,1 procent år 2015 och förväntas uppgå till 3,4 procent år 2016. Euroländerna bedöms få en tillväxt på 1,7 procent.

Trots en dämpad global utveckling har Sveriges ekonomi utvecklats positivt det senaste året och under början av 2016 har bilden ljusnat ännu mer. För år 2015 som helhet bedöms BNP-tillväxten bli 3,8 procent. Den svenska arbetsmarknaden stärktes under år 2015 med framförallt ökad sysselsättning, men även en viss minskning av arbetslösheten.

Konjunkturen i Stockholms stärks

Ekonomi i Stockholm utvecklas positivt. Bland annat har utvecklingen av bruttoregionprodukten, BRP i Stockholms län ökat mellan 2000 och 2014 med nästan 50 procent. I riket var volymutvecklingen cirka 31 procent under motsvarande period.

Bättre arbetsmarknad för stockholmarna

Arbetsmarknaden i Stockholm utvecklas bra även om de senaste årens starka sysselsättningstillväxt har avtagit något. Fjärde kvartalet 2015 ökade antalet sysselsatta i Stockholms stad (15-74 år) med 0,9 procent jämfört med motsvarande kvartal 2014, vilket innebär en lägre tillväxttakt än tidigare. Sysselsättningstillväxten i hela Stockholms län var dock högre och uppgick till 1,9 procent. Som framgår av tabellen nedan visar olika indikatorer, såsom antalet öppet arbetslösa, antalet nyanmälda platser, nystartade företag och varsel pekar också på en positiv utveckling.

Några av nyckeltalen för Stockholms stad 2015

Nyckeltal	2014	2015	Förändring
Sysselsättningsgrad, 15-74 år (4:e kvartalet)	73,8 %	73,5 %	- 0,3p.e.
Öppet arbetslösa (dec)	19 368	18 859	-3 %
Nyanmälda platser (dec)	12 588	16 173	+28 %
Nystartade företag	12 835	13 996	+8,8 %
Varsel	6 281	6 008	-4,3 %

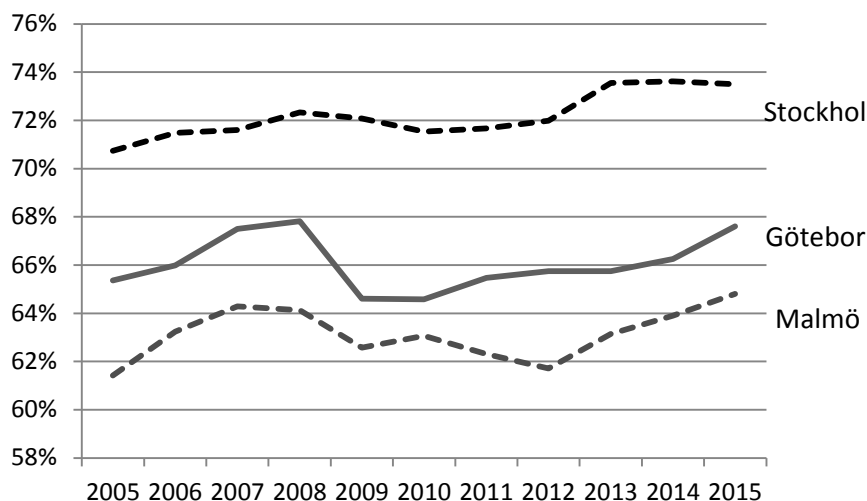
Ungdomsarbetslösheten fortsätter att sjunka både räknat i antal och andel av de inskrivna arbetslösa. Vid slutet av december uppgick ungdomsarbetslösheten i Stockholms stad, (18-24 år), till 7,0 procent av arbetskraften. Det är drygt fem procentenheter lägre än genomsnittet för riket (13,1 procent). Stockholm har därmed rikets lägsta ungdomsarbetslöshet enligt Arbetsförmedlingen.

Andelen sysselsatta av befolkningen i åldern 15-74 år är också betydligt högre i Stockholm än i resten av landet och övriga storstads-

regioner, vilket framgår av diagrammet nedan. Värt att notera är dock att sysselsättningsgraden varit relativt konstant i Stockholm under de senaste åren, medan en uppåtgående trend kan noteras i både Göteborg och Malmö.

Sysselsatta som andel av befolkningen 15-74 år, storstäder

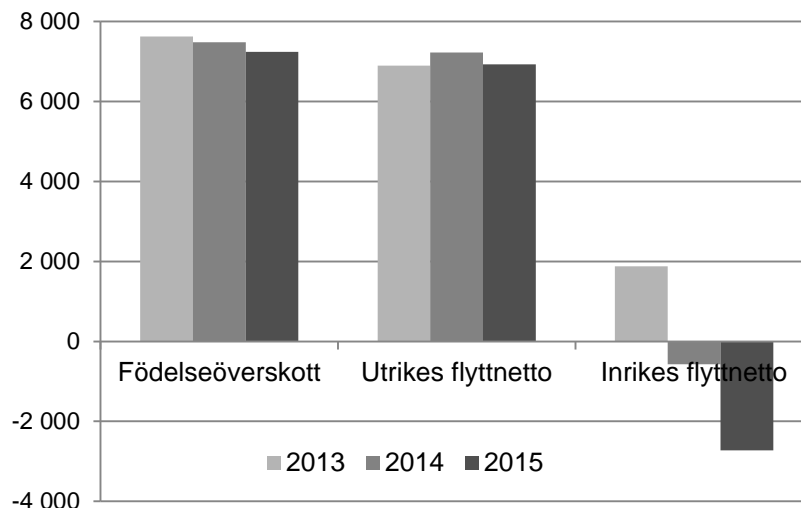
Källa: SCB/AKU

Fortsatt stark befolkningsökning

Under 2015 ökade Sveriges befolkning med 103 662 till 9 851 017 personer. Det är den hittills högsta uppmätta ökningen mellan två år. Stockholms län ökade mest med 33 395 personer till **2 231 439**. Det innebär att Stockholms län stod för en tredjedel av landets totala folkökning. Stockholms stads befolkning ökade med 11 527, vilket är en något lägre nivå än tidigare år. Vid årsskiftet uppgick stadens befolkning till 923 516 invånare.

Befolkningsökningen i Stockholms stad förklaras framför allt av ett fortsatt högt födelsenetto, det vill säga att det föds fler än som avlider (förklarar 63 procent av ökningen) och av att ett positivt flyttnetto mot utlandet. Det inrikes flyttnettet blev däremot negativt under året, minus 2 723 personer, vilket framförallt förklaras av en ökning av utflyttningen till grannkommunerna inom Stockholms län. Solna, Huddinge och Nacka var de vanligaste flyttningskommunerna. Drygt 53 000 personer från övriga kommuner i Sverige, framför allt från övriga Stockholms län, flyttade till Stockholms stad under 2015, men samtidigt valde ännu fler att flytta från staden.

Befolkningsökningen i Stockholms stad 2013-2015, fördelad på delkomponenter

Källa: SCB

Under 2015 sökte totalt 162 877 personer asyl i Sverige, vilket kan jämföras med 81 301 året innan. Migrationsverket publicerar inte statistik över nya asylsökande per kommun. Däremot redovisar de statistik över antalet inskrivna per kommun respektive årsskifte. Vid årsskiftet 2015/2016 var 180 651 inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem varav 8 191 hade sin bostad i Stockholms stad utan att vara folkbokförda i staden. Hela 5 091 av dessa personer har eget boende. Av de inskrivna i Stockholms stad var cirka 2 000 ensamkommande barn. De tre största grupperna asylsökande var; Syrien (32 procent), Afghanistan (26 procent) respektive Irak (13 procent). Av de ensamkommande barnen kom 66 procent från Afghanistan. Asylprocessen väntas ta upp till 2 år och därför kommer ökningen av antalet kommunmottagna troligen att slå igenom i statistiken först år 2017.

Stockholm en allt attraktivare besöksort

En tydlig värdeomätare på Stockholms positionering som attraktiv stad är besöksnäringens utveckling. Under tredje kvartalet 2015 gjordes 4,4 miljoner kommersiella övernattnings¹ i Stockholms län, varav 2,9 miljoner i Stockholms stad. Det är en ökning med 12,2 procent jämfört med motsvarande kvartal 2014. För både länet och staden ökade såväl antalet utländska besökare som antalet inhemska besökare.²

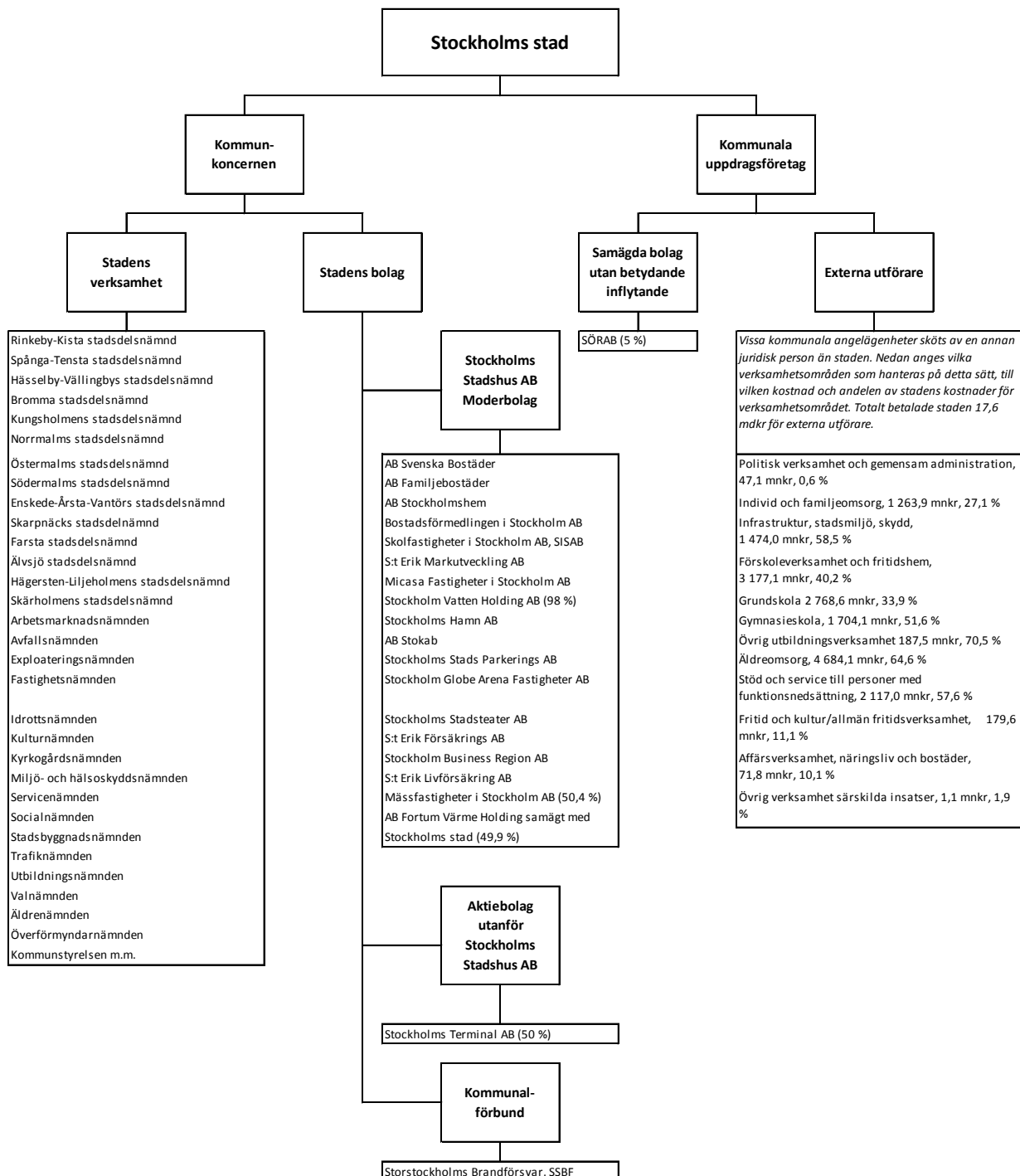
¹ Hotell, vandrarhem och stugbyar.

² Stockholmskonjunkturen, kvartal 3 2015.

Organisation och styrning

I figuren nedan illustreras de verksamheter som ingår i Stockholms stads samlade kommunala verksamhet per den 31 december 2015. I redogörelsen klassificeras de juridiska personerna i:

- koncernföretag med bestämmande respektive betydande inflytande
- uppdragsföretag av typen andra samägda företag respektive kommunala entreprenader

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Uppsiktsplikt innebär enligt kommunallagens definition att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter. Detta gäller såväl för stadens nämnder som för stadens hel- och delägda aktiebolag, se bilaga 4. Som ett led i uppsiktsplikten har kommunstyrelsen granskat nämndernas verksamhetsplaner inklusive risk- och väsentlighetsanalyser för 2015. I de fall nämnderna hade angivit för låga årsmål för indikatorer har de uppmanats att återkomma med mer ambitiösa värden i syfte att säkra uppfyllelsen av kommunfullmäktiges årsmål. Uppsiktsplikten har även utövats genom kommunstyrelsens uppföljning i tertialrapporterna och årsredovisningen för Stockholms stad. Kommunstyrelsen ska årligen fatta beslut om de hel- och delägda aktiebolagen har bedrivit sin verksamhet i enlighet med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna. Kommunstyrelsen anser att stadens hel- och delägda aktiebolag har bedrivit sina respektive verksamheter i förenlighet med lag.

God ekonomisk hushållning

Integrerat ledningssystem – ILS

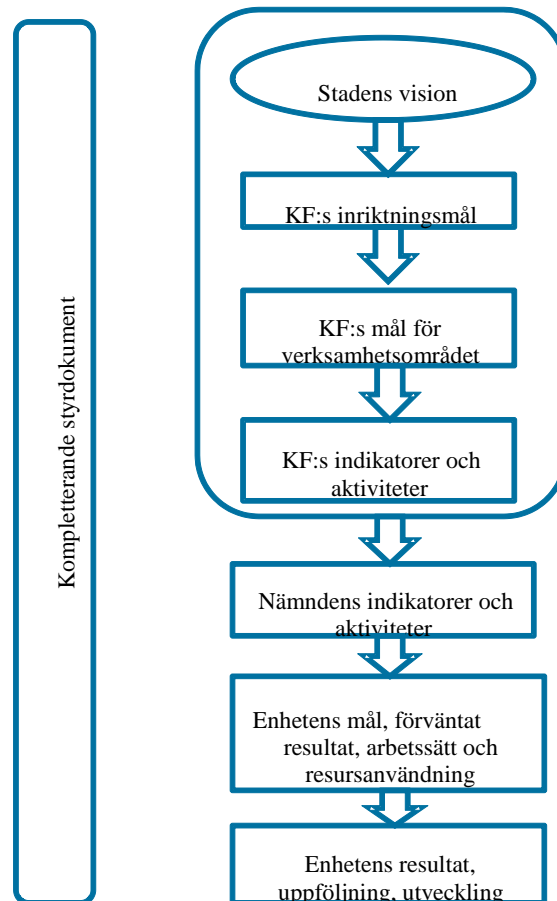
All planering och uppföljning sker i enlighet med stadens styrmodell, ILS, integrerat system för ledning och styrning av verksamhet och ekonomi. Som stöd i arbetet finns ett webbaserat verktyg som används på alla nivåer i staden, från kommunfullmäktige till enhet.

I budgeten för varje år fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter som tillsammans mäter måloppfyllelse. För varje indikator fastställer kommunfullmäktige ett årsmål. Nämnderna och styrelserna konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena genom nämnd-/bolagsmål.

Stadens vision

Stockholms stads vision, Vision 2040 – Ett Stockholm för alla, beslutades av kommunfullmäktige i oktober 2015. Visionen är uppdaterad i fyra avsnitt med samma utgångspunkter som kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Stadens styrning enligt ILS

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktige har i budget 2015 beslutat om följande fyra inriktningsmål:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Inriktningsmålen utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna. Hur väl staden når inriktningsmålen är en förutsättning för att god ekonomisk hushållning uppnås i staden.

För varje mål finns ett antal indikatorer och för varje indikator har satts ett årsmål. Årsmål för indikatorerna sätts utifrån läge, förut-

sättningar och ambitionsnivå och utifrån vilken nivå som ska uppnås för respektive år.

Bedömning av måluppfyllelse för året grundas på indikatorernas utfall, huruvida nämnderna uppfyllt sina egna nämndmål, nämndindikatorer och i vilken utsträckning de genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Utifrån ovan har en bedömning av samtliga kommunfullmäktiges verksamhetsmål gjorts. Den samlade bedömningen är att staden delvis har uppfyllt kraven för en god ekonomisk hushållning under 2015. Sammanfattning av målbedömningarna redovisas nedan.

KFs inriktningsmål/verksamhetsmål	Kommunkoncernens måluppfyllelse för året
1. Ett Stockholm som håller samman	Delvis uppfyllt
1.1 Alla barn i Stockholm har jämlika uppväxtvillkor	Helt uppfyllt
1.2 Utbildningen har hög kvalitet och elever får tid för lärande	Delvis uppfyllt
1.3 Alla barn har lika möjligheter i förskola och skola	Delvis uppfyllt
1.4 Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla	Delvis uppfyllt
1.5 Stockholm är en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar	Delvis uppfyllt
1.6 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Helt uppfyllt
1.7 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Helt uppfyllt
1.8 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet	Delvis uppfyllt
2. Ett klimatsmart Stockholm	Helt uppfyllt
2.1 Stockholm är klimatneutralt	Helt uppfyllt
2.2 Transporter i Stockholm är hållbara	Delvis uppfyllt
2.3 Stockholm har ren luft och rent vatten	Helt uppfyllt
2.4 Det är enkelt att välja en miljövänlig livsstil	Helt uppfyllt
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	Helt uppfyllt
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Helt uppfyllt
3.2 Företag väljer att etablera sig i Stockholm	Helt uppfyllt
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Helt uppfyllt
3.4 I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet	Helt uppfyllt
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Helt uppfyllt
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	Delvis uppfyllt
4.1 Stockholm är fritt från diskriminering	Delvis uppfyllt
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Delvis uppfyllt
4.3 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till mänskliga	Delvis uppfyllt

rättigheter och barnkonventionen	
4.4 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	Helt uppfyllt
4.5 Stockholm är en tillgänglig stad för alla	Helt uppfyllt
4.6 Stockholm är en demokratisk stad där medborgarna har inflytande	Helt uppfyllt
4.7 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Helt uppfyllt
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Helt uppfyllt

Uppfyllelse av inriktningsmål

Ett Stockholm som håller samman

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts delvis under året. Bedömningen baseras på att tre av åtta underliggande mål har uppfyllts helt och fem uppfyllts delvis.

Det sociala arbetet för barn och unga inriktas på förebyggande och tidiga insatser. Staden har under året bland annat utsett en barnombudsman och tillsatt en social hållbarhetskommision, vilket skapar goda förutsättningarna för ett fortsatt systematiskt arbete för jämlika och goda uppväxtvillkor.

Antalet barn i stadens förskolor fortsätter att öka. Även om öknings- takten har avtagit något fortsätter den kraftiga utbyggnaden för att klara av att ta emot nya förskolebarn och barnomsorgsgarantin har under året uppfyllts i hela staden.

Det genomsnittliga meritvärdet i årskurs nio har haft en kraftig uppgång under 2015 och är det högsta sedan mätningarna började på 90-talet. Andelen elever i årskurs 9 som nått kunskapsmålen i samtliga ämnen är högre än den varit den senaste tioårsperioden. Det genomsnittliga meritvärdet har även ökat i årskurs 6 till 8.

Arbetet med förebyggande och tidiga insatser har utvecklats under året. Bland annat har fältassistenternas uppsökande arbete samt arbetet med sociala insatsgrupper som syftar till att hjälpa individer som riskerar att hamna i en kriminell livsstil och att hjälpa unga att hoppa av från ett kriminellt nätverk har utökats. Vidare har utvecklingsarbetet med att stärka barn- och föräldraperspektivet inom missbruks- och beroendevården fortsatt under året.

Under 2015 ökade antalet ensamkommande barn som kom till Stockholm kraftigt, och staden har under året arbetat med att tillgodose barnens behov av tryggt boende genom egna boenden, jourhem och familjehem. Efterfrågan på jourhem har varit stor, men det har också funnits ett stort intresse från familjer och enskilda som

vill ta emot ensamkommande barn och ungdomar i sitt hem. Den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn under hösten har tagit en stor del av stadens resurser inom den sociala barn- och ungdomsvården i anspråk.

Det långsiktiga målet är att 140 000 nya bostäder ska byggas mellan 2010 och 2030. För att säkerställa byggandet på kortare sikt är målet att 40 000 nya bostäder ska byggas mellan 2014 och 2020. Under året har viktiga steg tagits för att möjliggöra fler bostäder till rimlig kostnad. Några viktiga steg är antagandet av en ny markanvisningspolicy, att Svenska Bostäder startade de första projekten enligt konceptet Snabba hus i syfte att reducera byggkostnader och lanseringen av Stockholmshusen, ett gemensamt samarbetsprojekt för stadens bostadsbolag. Flertalet av årsmålen för kommunfullmäktiges indikatorer har nåtts med god marginal, inklusive antal påbörjade bostäder och antal påbörjade hyresrätter.

I enlighet med kommunfullmäktiges budget 2015 har samtliga stadsdelsnämnder under året säkerställt att de kan erbjuda kommunal hemtjänst. Staden har under de senaste åren utvecklat en metod, kallad kvalitetsobservation, för fördjupad kvalitetsuppföljning inom äldreomsorgen. Inom vård- och omsorgsboenden har observationerna under 2015 visat på goda exempel inom områdena måltider, utvistelser och värdegrundsarbete.

Ett klimatsmart Stockholm

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att tre av fyra underliggande mål för verksamhetsområdet uppfyllts helt och ett uppfyllts delvis.

Förslag till *Stockholms stads miljöprogram 2016-2019*, som flyttar fram positionerna för stadens miljöarbete, har tagits fram och är på remiss. Staden har under året också tagit fram underlag för färdplan mot ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 och strategi för att nå klimatmålet om 2,3 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år, vilka kommer att sammanfogas till ett styrdokument år 2016.

Kommunfullmäktige har avsatt 1,0 mdkr för åtgärder som ska bidra till stadens möjlighet att uppnå de långsiktiga målen att minska de klimatpåverkande CO₂-utsläppen och att ha en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Under året har medlen börjat tas i anspråk. Utöver tidigare beslutad miljardsatsning på cykelfrämjande åtgärder har ytterligare 300 mnkr för förbättrad cykelinfrastruktur tillförts investeringsplanen för åren 2015-2018. Utbyggnaden av de mest prioriterade sträckorna pågår.

En handlingsplan för god vattenstatus har beslutats, med fokus på att lokala åtgärdsprogram ska tas fram. Handlingsplanens genomförande främjas av att en god och ändamålsenlig organisation inom staden har inrättats. En ny dagvattenstrategi har antagits av kommunfullmäktige och konkreta manualer har tagits fram som stöd för hur hållbar dagvattenhantering ska tillämpas i stadsbyggands- och exploateringsprocessen.

Stadens mätningar visar att luftkvaliteten stadigt förbättras. Under såväl 2014 som 2015 klarades miljö kvalitetsnormen för partiklar PM10 i hela Stockholms stad. Flera insatser för uppföljning av kraven i *Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019* har genomförts, främst avseende produkter för förskolan. Staden har också arbetat med att ta fram en lista med godkända material för lekplatsutrustning samt en vägledning för kemikaliesmart förskola.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att samtliga fem underliggande mål har uppnåtts helt.

Det lokala näringslivsarbetet i stadsdelsnämnderna har utvecklats, bland annat med inrättande av näringslivsråd och utökat samarbete med företagsföreningar och Stockholm Business Region AB.

Enligt Svenskt Näringslivs mätning av företagsamhet i åldern 16-74 är andelen företagsamma i Stockholms stads befolkning 16 procent, vilket är högre än läns genomsnittet och mer än dubbelt så högt som riksgenomsnittet. Årets utfall för antal nystartade företag var 23 521 och innebär en ökning med 12 procent jämfört med 2014. Stockholms stad ska vara attraktiv som mötesplats och locka investeringar. Tredje kvartalet 2015 ökade antalet gästnätter i länet med drygt 14 procent jämfört med samma kvartal 2014.

Stockholms stad har under året stått värd för flera spännande evenemang som hjälper till att sätta staden på kartan. Två exempel är EuroGames och Stockholms Kulturfestival som båda ägde rum i augusti. Stockholms stads fibernät är framtidssäkert och av högsta kvalitet enligt EU som korade Stockholm som vinnare i tävlingen "European Broadband Award 2015".

Under året har sfi för föräldralediga erbjudits på två platser i staden. Syftet är att särskilt stärka kvinnor utanför arbetsmarknaden. Kursen har genomförts en eftermiddag per vecka där barnen har kunnat

vara med i klassrummet. Under året har staden även inventerat bristyrken där arbetsgivarna i regionen bedömer att de har rekryteringsbehov de kommande åren och som kräver högst gymnasial kompetens. Antalet elever på gymnasiala yrkesutbildningar mot bristyrken har ökat med åtta procent under 2015.

Nämnderna har generellt en god budgethållning och redovisar totalt ett överskott på 519 mnkr efter resultatöverföringar. Samtliga finansiella årsmål har uppfyllts under året. Idrottsnämnden och fastighetsnämnden har fortsatt utveckla de gemensamma processerna för hyror, investeringar, underhåll och energieffektiviseringar. Service-nämndens arbete med att effektivisera stadens administrativa tjänster har bedrivits planenligt.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts delvis under året. Bedömningen baseras på att fem av åtta underliggande mål har uppnåtts helt och tre uppfyllts delvis.

Stockholms stad blev under 2015 medlem i nätverket European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR). Nätverket erbjuder städer/kommuner ett forum där erfarenheter byts för att förbättra det lokala arbetet mot rasism och diskriminering.

I budget 2015 beslutade kommunfullmäktige att tillsätta ett råd för mänskliga rättigheter och en barnombudsman. Kommunstyrelsens arbete med ett stadsövergripande program för jämställdhetsfrågor och framtagningen av ett hbtq-program har pågått under året.

Ett nytt program för upphandling och inköp har tagits fram. Programmet utgår från stadens övergripande inriktningsmål och syftar till att använda upphandling som ett strategiskt verktyg för att utveckla staden i hållbar riktning.

Staden har under året vidareutvecklat det stadsövergripande arbetet mot våld i nära relationer. Stadens riktlinjer för handläggning av ärenden som rör våld i nära relationer är under revidering.

Stadsdelsnämnderna har under 2015 påbörjat ett omfattande arbete med att utveckla den lokala demokratin. Det innefattar till exempel att stärka stockholmarnas inflytande genom utveckling av olika former av lokala råd och i samtliga stadsdelsnämnder pågår numera ett arbete med att öka ungas delaktighet och inflytande.

Även i år sammanställs de frågor som mäter viktiga förutsättningar för ett aktivt medarbetarskap till Aktivt Medskapandeindex (AMI). Resultatet är 80, vilket är ett högt stabilt resultat jämfört med andra kommuner. Arbetet med att sänka sjukfrånvaron är fortsatt prioriterat. Den tredje omgången av stadens traineeprogram för akademiker påbörjades i september 2015.

Den 1 oktober började staden utföra kommunal hälso- och sjukvård i boenden och daglig verksamhet enligt *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)*. Uppdragsbeskrivningar för stadsdelsnämndernas egen verksamhet inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning inklusive socialpsykiatri har tagits fram under året.

Stadsmuseet stängdes för renovering i januari och öppnar med ny utställning 2018 men mycket av museets arbete pågår ändå runt om i staden. Under parollen ”Stadsmuseet på vift” har stockholmarna kunnat delta i stadsvandringar i både inner- och ytterstaden. Medeltidsmuseet har haft fri entré och ökat sina publiksiffror med 70 procent. En ökad närvaro på sociala medier och på goda omdömen på Trip Advisor tros bidra till ökningen.

Finansiella mål

Staden har satt upp finansiella mål för att garantera en gynnsam ekonomisk utveckling över tid.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Måttet fastställer att stadens verksamhetskostnader och intäkter i ett långsiktigt perspektiv inte får vara större än skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Ett enskilt år kan även finansnettot användas för att finansiera verksamhetens nettokostnader. Målet för 2015, där även finansnettot tillåts finansiera verksamhetens förbrukning, uppfylls och uppgår till 99 procent. Verksamhetens nettokostnader utgör 101 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Under den senaste femårsperioden har värdet ökat från 98 till 101 procent. På lång sikt måste nettokostnaderna anpassas till intäktsramen exklusive finansnetto.

Soliditet

Soliditet mäter hur stor del av stadens tillgångar som är finansierade av eget kapital. Måttet räknas inklusive pensionskulden, som enligt gällande regler delvis ligger utanför balansräkningen. Målet är att soliditeten långsiktigt ska understiga 34 procent. Ett enskilt år kan värdet sjunka till 30 procent. Målet för 2015 är 34 procent vil-

ket uppfylls. Soliditeten har de senaste fem åren legat stabilt på mellan 34 och 35 procent.

Kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnader

En ökad investeringsvolym innebär ökade driftkostnader i form av avskrivningar och ränta. För att bevaka att dessa kostnader inte tar en allt större del av stadens totala nettodriftkostnader har ett mål satts upp att dessa kostnader högst får utgöra 7 procent av stadens nettokostnader. År 2015 uppgår kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna till 6 procent och därmed är målet uppfyllt.

Under 2015 har komponentavskrivningar införts i staden. Detta innebär bland annat att underhållsutgifter betraktas som investeringar och inte som driftkostnader. Detta kommer på sikt medföra att kostnaderna för underhåll flyttas från övriga nettodriftkostnader till kapitalkostnader. Effekten kommer att påverka måttet framtida år, men bedöms liten i dagsläget.

Budgetföljsamhet efter och före tekniska justeringar

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

För nämnderna görs uppföljningen för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar, budgetjusteringar och resultatöverföringar. Målet för budgetföljsamheten är att den efter och före tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent. Då utfallet för året är 99 procent är målet uppfyllt.

Mål nämndernas prognossäkerhet tertialrapport 2

Prognossäkerheten är ett mått på förmågan att bedöma avvikelser och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelsen mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2 jämfört med utfallet ska vara maximalt +/- 1 procent. Målet är uppfyllt då prognossäkerheten var -1 procent.

Årets resultat för koncernen

Resultatet efter skatter och finansiellt resultat för koncernen uppgår till 2 606 mnkr (4 087), efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning har räknats bort. I koncernkoncer-

nens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Årets resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 086 mnkr (733).

Bokslutsdispositioner i kommunkoncernen

Årets resultat efter finansiellt resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 411 mnkr (1 105). I bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus AB täcks förluster i vissa dotterbolag med motsvarande koncernbidrag på totalt 499 mnkr (518). Utdelningen till staden 2015 uppgick till 500 mnkr av den budgeterade utdelningen på 1 000 mnkr.

Dispositioner för koncernen Stockholms Stadshus AB framgår av tabellen. Sammanfattningsvis kan noteras att koncernen utnyttjat tillgängligt resultat för att stärka dotterbolagens egna kapital samt frigöra medel för kommande utdelning om 1,0 mdkr till staden enligt kommunfullmäktiges budget för 2016.

tkr	Lämnade koncern- bidrag	Erhållna koncern- bidrag	Lämnade aktieägar- tillskott	Erhållna aktieägar- tillskott	Utdelning från Stadshus AB koncernen	Utdelning Stockholms Stad
Moderbolaget						
Stockholm Stadshus AB	180 531 899				-1 000 000 000	1 000 000 000
Dotterbolagen						
AB Svenska Bostäder 1)					10 049 000	
AB Familjebostäder 1)					869 000	
AB Stockholmshem 1)					995 000	
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB						
Skolfastigheter i Stocholm AB (SISAB)						
Micasa Fastigheter i Stockholm AB						
S:t Erik Markutveckling	45 218 101					
Stocholm Globe Arena fastigheter AB		199 000 000				
Stockholm Vatten AB						
Stockholms Hamn AB	9 000 000					
AB Stokab	205 000 000					
Stockholm Stads Parkering AB	105 000 000					
Stockholms Stadsteater AB		345 750 000				
Stockholm Business Region AB						
S:t Erik Försäkring AB						
S:t Erik Livförsäkring AB						
Övriga bolag						
Koncernjusteringar						
Summa	544 750 000	544 750 000	0	0	-988 087 000	1 000 000 000

Årets resultat för staden

Årets resultat för staden uppgår till 1 924 mnkr (3 450). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 1 411 mnkr. Försäljning av exploateringsfastigheter har skett främst i Hagastaden och Norra Djurgårdsstaden. Stadens verksamheter lämnar överskott med 519 mnkr,

varav 51 mnkr avser stadsdelsnämnderna och 462 mnkr avser facknämnderna.

Det lägre resultatet jämfört med föregående år beror på lägre rea-
vinster och minskad aktieutdelning. Ingen efterutdelning enligt Lag
om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag har gjorts. Utdel-
ningen från AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms
stad har tillfallit Stockholms Stadshus AB i och med att ägandet
överförts dit 2014.

ÖVERSIKT ÖVER RESULTAT

Belopp i mnkr

Budgetavvikelser stadsdelsnämnder		BUDGETAVVIKELSER TOTALT	
Politisk verksamhet o administration	78	Stadsdelsnämnder	51
Individ o familjeomsorg	-125	Övriga nämnder	462
Stadsmiljö	-3	Finansiering	1 411
Förskoleverksamhet	67	SUMMA	1924
Äldreomsorg	-68	FINANSIERING budgetavvikelser	
Omsorg om funktionshindrade	37	Reavinster	1 423
Fritid och kultur	35	Aktieutdelning SSAB	-500
Arbetsmarknadsåtgärder	-4	Återbetalade AFA-premier	249
Ekonomiskt bistånd	-5	Räntenetto	119
Övrig verksamhet	39	Arbetsgivaravg, pensioner	123
SUMMA	51	Övrigt	-3
Budgetavvikelser övriga nämnder		SUMMA	1 411
Socialnämnden	12		
Arbetsmarknadsnämnden	32		
Äldrenämnden	16		
Utbildningsnämnden	106		
Överförmyndarnämnden	-6		
Kulturnämnden	6		
Idrottsnämnden	31		
Exploateringsnämnden	41		
Stadsbyggnadsnämnden	-14		
Miljö o hälsoskyddsnämnden	15		
Trafiknämnden	100		
Stadsledningskontoret	80		
Fastighetsnämnden	21		
Kyrkogårdsnämnden	11		
Valnämnden	0		
Stadsarkivet	1		
Servicenämnden	4		
Revisionsnämnden	6		
SUMMA	462		

RESULTAT	
Budgererat resultat	0
Budgetavvikelse	1924
Resultat	1924

Årets förändring av eget kapital uppgår till 1 924 mnkr. Resultatet har bidragit till att finansiera stadens investeringar 2015. Försäljningsinkomster och avskrivningar och övriga ej flödespåverkande poster täcker tillsammans 74 procent av genomförda investeringar. År 2014 var motsvarande nivå 108 procent. Skattesatsen höjdes med 35 öre 2015 och begravningsavgiften med 1 öre.

Avstämning mot balanskravet

En avstämning mot balanskravet ska göras enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans 8 kapitlet 4§. Syftet med balanskravet är att visa att en kommun inte lever över sina tillgångar. Realisationsvinster och andra jämförelsestörande intäkter av engångskaraktär ska inte användas för att finansiera löpande verksamhet. Dessa poster ska därför räknas bort från resultatet när avstämning görs mot balanskravet. Realisationsförluster ska inräknas i kostnaderna. Stadens resultat justerat enligt kommunallagens krav framgår nedan och visar att staden uppfyller kravet på en ekonomi i balans då balanskravsresultatet är positivt med 1 560 mnkr (2 729).

mnkr	
Årets resultat	1 924
Avgår jämförelsestörande intäkter	-364
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	1 560
Årets balanskravsresultat	1 560

Budgetavräkning

Totalt redovisar stadsdelsnämnderna och facknämnderna ett överskott om 519 mnkr inklusive reglering mot resultatfonder. För 2014 var motsvarande överskott 434 mnkr.

Stadsdelsnämnderna redovisar ett sammanlagt överskott om 51 mnkr (58 mnkr).

Personalkostnaderna för staden totalt har ökat med 6,3 procent i förhållande till föregående år. Antalet helårsarbetare har ökat med drygt 1 300. Även medellönen har ökat. Arbetsgivaravgifter för stadens personal, redovisar trots det en positiv avvikelse mot budget. Den främsta orsaken är att i likhet med 2014 tas ingen premie för avtalsgruppsjukförsäkring ut.

Av den budgeterade utdelningen från Stockholms Stadshus AB om 1 000 mnkr har kommunfullmäktige beslutat om återbetalning av 500 mnkr vilket ger en budgetavvikelse på -500 mnkr.

Skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag visar ett överskott gentemot budget på 34 mnkr. Skatteintäkterna har blivit lägre än beräknat beroende på en något sämre tillväxt av skatteunderlaget. Kostnadsutjämningsavgiften har utfallit 115 mnkr lägre än budgeterat. Förändringen avseende kostnadsutjämningsavgiften är hänförlig till befolkningens storlek och sammansättning i staden i förhållande till riket. Staden har erhållit ej budgeterade generella statsbidrag på knappt 100 mnkr som kompensation för höjda arbetsgivaravgifter

för unga och för kostnader i samband med nyanlända flyktingar. Två stora ej budgeterade kostnadsposter under 2015 påverkar resultatet. Beslut har fattats att Samverkancentralen, Park 1, inte ska fullföljas, vilket medfört en kostnad för förgävesprojektering på 159 mnr. Staden har haft en pågående tvist under ett antal år, som 2015 avslutats till stadens nackdel. Del av kostnaden för tvisten har fallit på 2015.

Pensioner

Kostnader för pensioner i resultaträkningen uppgår till 2 119 mnr inklusive finansiella poster (1 955). Personalökningen medför att pensionsavgifterna för den aktiva personalen är 46 mnr högre än föregående år. Utbetalning av pensioner har däremot ökat måttligt med 2,2 procent. Pensionsskuldsförändringen är mindre än budgeterat men större än utfallet 2014. Från och med 2015 redovisas latent efterlevandepension i skulden med 15 mnr och i ansvarsförbindelsen med 322 mnr. Pensionsförpliktelser för förtroendevalda som börjat betalas ut, redovisas som skuld. Budgetavvikelsen för pensioner uppgår totalt till +70 mnr. Pensionsavsättningarna säkras i stadens tillgångar.

Ansvarsförbindelsen för pensionskund intjänad till och med 1997 uppgår till 17 792 mnr inklusive löneskatt, en minskning med 28 mnr jämfört med 2014. Latent efterlevandepensionen har tagits med i skulden medan jämförelseåret 2014 inte har kunnat justeras varför minskningen har blivit begränsad. En fortsatt minskning av ansvarsförbindelsen i enlighet med tidigare trend är väntad under åren framöver. Ett nytt pensionsavtal, AKAP-KL, börjar gälla från och med 2014 för anställda födda 1986 eller senare. Det nya avtalet är avgiftsbestämt. Kostnadseffekterna av det nya avtalet beräknas bli måttliga de närmaste åren i och med att det är en begränsad grupp, som berörs initialt. För övriga personalgrupper fortsätter det gamla avtalet, KAP-KL, att gälla.

Kommunkoncernens investeringsverksamhet

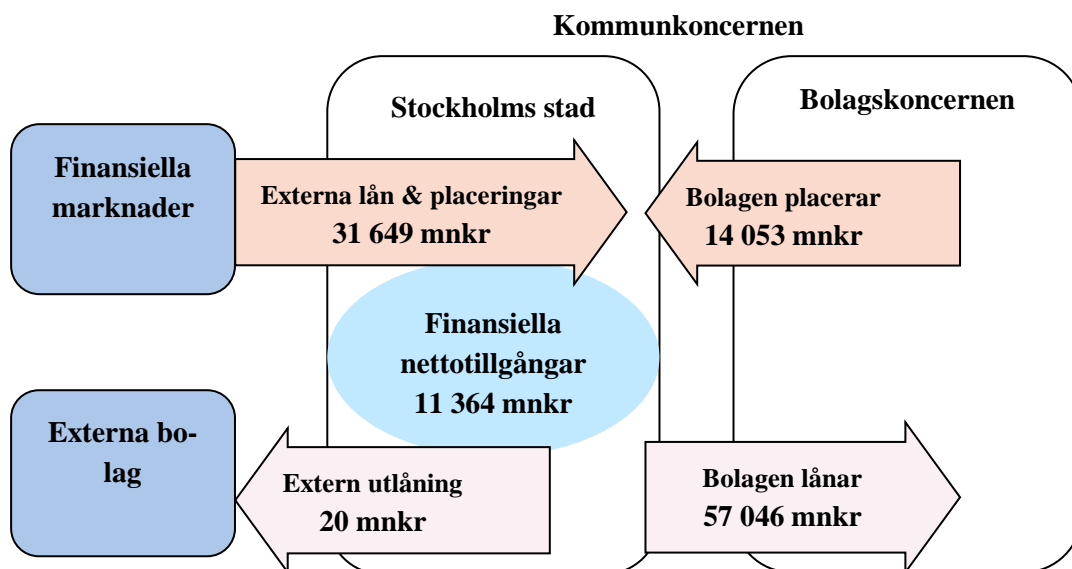
Kommunkoncernens bruttoinvesteringar uppgår 2015 till 15 525 mnr (15 456). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår 2015 till 10 769 mnr (10 552).

Bruttoinvesteringarna består främst av nyproduktion av bostäder, infrastruktur som hamnar och va-verksamhet samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Stadens investeringar 2015 uppgår till 4 923 mnkr (4 314), vilket är en ökning med 14,1 procent eller över 600 mnkr sedan föregående år. Investeringsinkomster för året uppgår till 51 mnkr (13).

Kommunkoncernens finansiella ställning

Kommunkoncernens interna mellanhavanden i mnkr

	Interna köp som har eliminerats	Intern försäljning som har eliminerats	Interna fordringar, exkl koncernkonto t som har eliminerats	Interna skulder, exkl koncernkonto som har eliminerats
Kommunkoncernen	5 091	5 091	1 934	1 934

Medarbetarna

Sjukfrånvaron fortsätter att öka

Staden använder två metoder för att mäta sjukfrånvaro. Dels mäts sjukfrånvaron enligt det lagstadgade kravet, dels enligt en stadsintern definition i indikatorn *Sjukfrånvaro*. Mätmetoderna har olika kvaliteter. Sjukfrånvaron enligt de lagstadgade kraven ger en god ögonblicksbild av nivån på sjukfrånvaron och jämförbarhet med andra kommuner och landsting. Sjukfrånvaron enligt stadens egen mätmetod ger en bättre bild av utvecklingstrenden och är därför ett bättre underlag för uppföljning och analys.

När inte annat anges är uppgifterna för sjukfrånvaron i stadens redovisningar framtagna enligt stadens egen mätmetod. Den lagstad-

gade redovisningen av sjukfrånvaron utgår från en delvis annan beräkningsgrund än stadens interna mätmetod. Stadens metod ställer sjukfrånvaron i relation till avtalad arbetstid. Den lagstadgade redovisningen ställer sjukfrånvaron i relation till ordinarie arbetstid, vilket innebär att frånvaro utan lön till exempel vid föräldraledighet eller tjänstledighet inte ingår. Att frånvaro utan lön exkluderas gör att ordinarie arbetstid blir lägre än den arbetstid som räknas med i stadens interna mätmetod. Följden blir att sjukfrånvaro enligt den lagstadgade redovisningen blir högre än stadens sjukfrånvaraindikator.

Den totala sjukfrånvaron mätt enligt lagens krav har under perioden 2014 till 2015 ökat med 0,6 procentenhet från 6,7 procent till 7,3 procent. Andelen av den totala sjukfrånvaron som varat 60 dagar eller längre var 51,3 procent. Motsvarande andel för 2014 var 48,6 procent. Det är en ökning med 2,7 procentenheter.

Sjukfrånvaro enligt lagstadgat krav 2015-01-01 – 2015-12-31

	Totalt	Kvinnor	Män	Åldersgrupper		
				-29	30-49	50-
Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid	7,3	8,2	4,8	5,7	7,2	8,0
Andel av total sjukfrånvaro Som varat 60 dagar och mer	51,3					

Sjukfrånvaro enligt kommunfullmäktiges indikatorer

2015-01-01 – 2015-12-31

<i>Sjukfrånvaro i procent av avtalad arbetstid</i>	<i>Totalt</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>
Korttidsfrånvaro, dag 1-14	2,0	2,1	1,7
Långtidsfrånvaro, dag 15-	4,6	5,2	2,6
Totalt	6,6	7,3	4,4

Stadens bolag har en något lägre sjukfrånvaro än stadens nämnder. Den totala sjukfrånvaron för stadens nämnder och bolag är 6,5 procent vilket är en ökning jämfört med 2014 då den sammanlagda sjukfrånvaron var 5,9 procent.

Medarbetarna i siffror

I december var totalt 41 040 personer anställda i Stockholms stad. Av dessa var 38 325 anställda i stadens nämnder och 2 715 var anställda i stadens bolag. Knappt tre av fyra anställda var kvinnor. I

tabellen här intill redovisas antal anställda fördelade per verksamhetsområde.

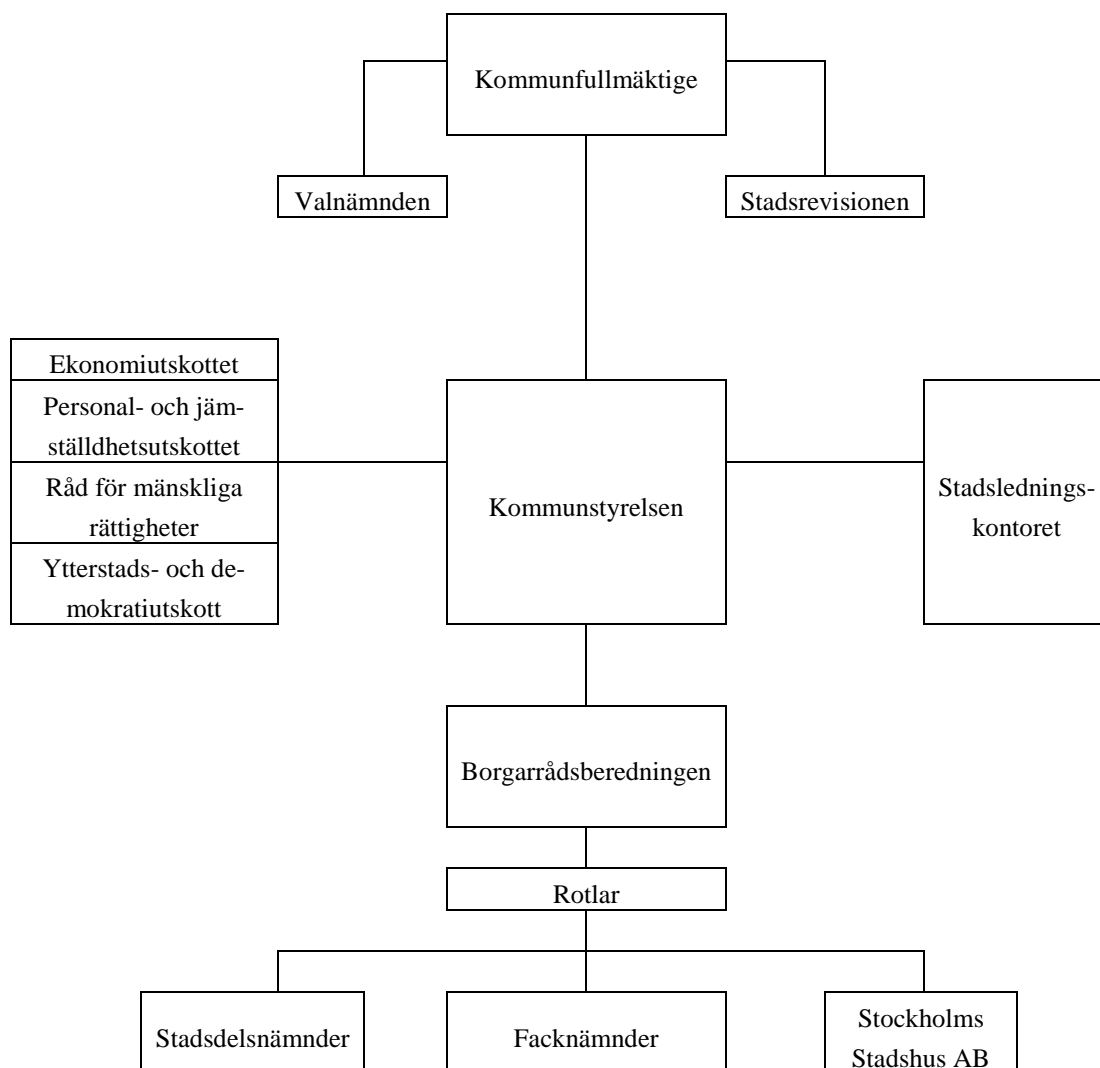
Antal anställda (månadsavlönade) fördelade på verksamhetsområden

Verksamhetsområde	2015			2014	Förändring mellan åren
	Kvinnor	Män	Totalt	Totalt	
Politisk verksamhet och gemensam administration	1 120	461	1 581	1 457	124
Individ- och familjeomsorg	2 776	823	3 599	3 376	223
Infrastruktur, stadsmiljö, skydd	624	482	1 106	1 035	71
Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	9 838	1 631	11 469	11 081	388
Utbildning	8 314	3 357	11 671	11 371	300
Äldreomsorg	4 092	880	4 972	4 472	500
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	1 334	475	1 809	1 654	155
Fritid och kultur/allmän fritidsverksamhet	961	775	1 736	1 673	63
Affärsverksamhet, näringsliv och bostäder	167	153	320	304	16
Övrig verksamhet	38	24	62	50	12
Koncernen Stockholms Stadshus AB	1 195	1 520	2 715	2 608	107
Totalt	30 459	10 581	41 040	39 081	1 959
Årsarbetare	29 347	10 251	39 598	37 597	2 001

Fotnot: Utöver dessa medarbetare har timavlönad personal arbetat motsvarande 2 846 årsarbeten. Den timavlönade personalens arbete har ökat med 9 procent jämfört med 2014. Siffran avser endast nämnderna, ej bolagsstyrelserna.

Kommunkoncernens styrning

Nedan ges en beskrivning av den politiska organisationen utifrån ansvarsområden från och med 1 januari 2015.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige är Stockholms stads högsta beslutande organ. De 101 ledamöterna utses efter allmänna val som genomförs samtidigt som riksdags- och landstingsvalen. Vid det senaste valet i september 2014 fick Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt Initiativ majoritet i kommunfullmäktige med 53 mandat mot 48 mandat för oppositionspartierna.

Mandatfördelning i kommunfullmäktige efter valet i september 2014	
Moderata samlingspartiet (M)	28
Socialdemokraterna (S)	24
Miljöpartiet de gröna (MP)	16
Vänsterpartiet (V)	10
Liberalerna (L)	9
Sverigedemokraterna (SD)	6
Feministiskt initiativ (FI)	3
Centerpartiet (C)	3
Kristdemokraterna (KD)	2
Totalt	101

Av de totalt 101 ledamöterna var 50 kvinnor och 51 män den 31 december 2015.

Kommunfullmäktige fastställer mål och riktlinjer för stadens verksamheter. De ärenden kommunfullmäktige beslutar om bereds av nämnder och styrelser. Kommunfullmäktige beslutar om skatteuttag, taxor och avgifter, fastställer budget och avkastningskrav samt mål och visioner för stadens nämnder och aktiebolag. När de politiska besluten sedan utförs, görs detta av kommunstyrelsen, stadens nämnder och bolag eller av andra på deras uppdrag.

Kommunfullmäktige sammanträder som regel var tredje måndag. Sammanträdena är öppna för allmänheten. Kommunfullmäktige har egna revisorer, stadsrevisionen, som granskar hela den kommunala verksamheten.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen yttrar sig i alla ärenden som kommunfullmäktige beslutar om. Styrelsen har även det övergripande ansvaret för att besluten genomförs och följs upp. Bland kommunstyrelsens övergripande uppgifter ingår att leda och samordna förvaltningen av stadens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och bolags verksamhet. Till styrelsens uppgifter hör också stadens ekonomiska förvaltning och långsiktiga utveckling. Kommunstyrelsen har 13 ledamöter som representerar både majoriteten och oppositionen i kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen har ett ekonomiutskott, ett personal- och jämställdhetsutskott, ett råd för mänskliga rättigheter samt ett ytterstads- och demokratiutskott.

Kommunstyrelsen har en förvaltning, stadsledningskontoret, som stöd i sitt uppdrag. Stadsledningskontoret har en central strategisk roll i styrningen av staden. Kontoret styr, följer upp och utvecklar stadens ekonomi och verksamhet, ansvarar för att de politiska besluten genomförs, utför sekretariatsuppgifter åt kommunfullmäktige och kommunstyrelsen samt svarar för registratur och arkiv. Stadsdirektören är chef för stadsledningskontoret och har stöd i ledningsfunktionen av två biträdande stadsdirektörer.

Rotlar och borgarråd

Till den politiska organisationen hör nio styrande borgarråd. De är förtroendevalda på heltid och väljs av kommunfullmäktige. Varje borgarråd ansvarar för en rotel. Roteln utgör stabsfunktion åt sitt borgarråd och bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Det finns också fyra oppositionsborgarråd. Borgarråden bildar tillsammans borgarrådsberedningen. Det gemensamma arbetet leds av finansborgarrådet, Karin Wanngård (S), som är ordförande i både borgarrådsberedningen och kommunstyrelsen.

Finansroteln

Kommunstyrelsen, ekonomiutskottet, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, valnämnden, Stockholms Stadshus AB, Stockholms Hamn AB, Mässfastigheter i Stockholm AB, Stockholm Business Region AB, skönhetsrådet, Stockholms brandförsvaret samt övriga bolag som inte tillhör något annat borgarråd. Finansroteln leder och planerar det politiska arbetet.

Finansborgarråd: Karin Wanngård (S)

Stadsbyggnads- och kulturroteln

Stadsbyggnadsnämnden, kulturnämnden och Stockholms Stadsteater AB. Stadsbyggnads- och kulturroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Stadsbyggnads- och kulturborgarråd: Roger Mogert (S)

Arbetsmarknads- och idrottsroteln

Arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, SGA Fastighets AB, social hållbarhet och MR-rådet. Arbetsmarknads- och idrottsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Arbetsmarknads- och idrottsborgarråd: Emilia Bjuggren (S)

Skolroteln

Utbildningsnämnden, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och stadsdelsnämnder – förskola. Skolroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Skolborgarråd: Olle Burell (S)

Miljöroteln

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stockholm Vatten AB, avfallsnämnden, servicenämnden. Miljöroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Miljöborgarråd: Katarina Luhr (MP)

Socialroteln

Socialnämnden, överförmyndarnämnden, råd för funktionshindersfrågor, pensionärsråd, Stiftelsen hotellhem i Stockholm, stadsdelsnämnder – individ- och familjeomsorg, ekonomiskt bistånd, stöd och service för personer med funktionsnedsättning. Socialroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Socialborgarråd: Åsa Lindhagen (MP)

Trafikroteln

Trafiknämnden, Stockholms Stads Parkerings AB, kyrkogårdsnämnden, stadsdelsnämnder – stadsmiljö. Trafikroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Trafikborgarråd: Daniel Helldén (MP)

Äldre- och personalroteln

Äldrenämnden, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, stadsdelsnämnder – äldreomsorg, kommunstyrelsens personal- och jämställdhetsutskott. Äldre- och personalroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Äldre- och personalborgarråd: Clara Lindblom (V)

Bostads- och demokratiroteln

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, Bostadsbolagen, ytterstads- och demokratiutskott, råd för mänskliga rättigheter. Bostads- och demokratiroteln ansvarar för styrning av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

Bostads- och demokratiborgarråd: Ann-Margarethe Livh (V)

Den dagliga driften

Den dagliga driften utförs av stadens förvaltningar och bolag. Dessa leds av politiskt sammansatta nämnder och styrelser, som har samma proportionella mandatfördelning som kommunfullmäktige. Det är kommunfullmäktige som utser ledamöterna. Information om

sammanträden annonseras i lokalpressen och på www.insyn.stockholm.se finns protokoll och handlingar.

En del av verksamheterna i Stockholms stad drivs som bolag. De flesta samordnas genom koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus AB. Staden är även verksam i ett kommunalförbund tillsammans med nio kommuner i Stockholmsregionen genom stadens räddningstjänst, Storstockholms brandförsvaret. Utöver detta finns det även ett antal verksamhetsstiftelser som samarbetar med staden och bedriver verksamhet till nytta för staden och dess invånare. Stadens facknämnder har ett kommunövergripande ansvar för respektive verksamheter. Varje nämnd har en förvaltning med tjänstemän som sköter det dagliga arbetet. Nämnden består av politiker som har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Facknämnderna är:

- arbetsmarknadsnämnden
- avfallsnämnden
- exploateringsnämnden
- fastighetsnämnden
- idrottsnämnden
- kulturnämnden
- kyrkogårdsnämnden
- miljö- och hälsoskyddsnämnden
- servicenämnden
- socialnämnden
- stadsbyggnadsnämnden
- trafiknämnden
- utbildningsnämnden
- valnämnden
- äldrenämnden
- överförmyndarnämnden

Stockholms 14 stadsdelsnämnder ansvarar för en stor del av den kommunala servicen inom sitt geografiska område. Medan kommunfullmäktige tilldelar pengar och beslutar om de övergripande målen och riktlinjerna, är det varje stadsdelsnämnd som bestämmer hur pengarna ska fördelas för att tillgodose de lokala behoven inom stadsdelsnämndsområdet. Totalt tilldelas stadsdelsnämnderna ungefär hälften av stadens budget. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom kommunalskatt och statsbidrag, men också till en mindre del av avgifter.

Stadsdelsnämnderna ansvarar bland annat för följande verksamheter:

- förskoleverksamhet
- verksamhet för barn, kultur och fritid

- äldreomsorg
- stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri
- stadsmiljöverksamhet
- ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Stockholms stads stadsdelsnämnder

Resursfördelningsmodeller

I budgeten fördelas medel till stadsdelsnämnderna genom ett system som beslutats av kommunfullmäktige. Resursfördelningssystemet utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningens struktur. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det beräknade behovet av kommunal service och inte till sina faktiska kostnader. Detta ger stadsdelsnämnderna frihet att själva organisera sin verksamhet, så länge målen och riktlinjer som fastställts av kommunfullmäktige följs.

Stadens internationella arbete

Stockholm är en del av ett globalt sammanhang och för att realisera den socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbara staden behöver Stockholm bedriva ett aktivt internationellt arbete; lära av andra, agera proaktivt och synas, jämföras och samarbeta internationellt.

Viktiga internationella sammanhang under året

Under 2015 har stadens internationella attraktionskraft varit fortsatt stor och staden har valt att medverka i olika internationella sammanhang i syfte att stärka bilden av Stockholm som en jämlik och hållbar stad samt för att höra om hur andra städer arbetar framgångsrikt med utmaningar som staden står inför.

Flera av de arenor som staden deltagit vid internationellt under 2015 var sådana som utgjort en del av processen som ledde fram till FN:s 21:a klimatmöte (COP21) i Paris, Frankrike, i december. Under själva COP21 deltog staden med en delegation med bland andra finansborgarrådet och miljöborgarrådet som företrädde staden i en rad sammanhang.

I maj månad deltog staden med en bred politisk delegation vid Nordisk huvudstadskonferens, som i år ägde rum i Reykjavik, Island, på temat Resilient Cities. Staden har även deltagit i möten med migration, rasism och diskriminering som teman. Under året blev staden medlem av ECCAR, den europeiska koalitionen av städer mot rasism och ett nytt nätverk för städer mot våldsbejakande extremism, Strong Cities Network.

Internationella besök i staden

Under 2015 arrangerade staden 63 internationella besök i syfte att positionera Stockholm, utveckla internationella nätverk och stärka verksamheter. Besöken spände från tjänstemannanivå till överläggningar mellan våra borgmästare och utländska regerings- och parlamentsföreträdare. Ett särskilt intresse för miljö-, stadsbyggnads- och integrationsfrågor märktes. Bland annat besökte Frankrikes premiärminister en gymnasieklass med ensamkommande ungdomar. Staden stod värd för en lunch för Brasiliens president där statsministern, delar av regeringen och betydelsefulla företrädare från det svenska samhället deltog. Luncher arrangerades också i samband med de indiska och tunisiska statsbesöken.

Internationella utmärkelser

Staden har under 2015 vunnit två internationella priser för sitt arbete, dels tilldelades staden EU-kommissionens nyinstittade bredbandspris för arbetet med ”Stokab-modellen” och dels vann staden organisationen C40:s pris för hållbarhetsarbetet i Norra Djurgårdstaden.

Samarbete inom internationella organisationer och nätverk

Genom att engagera sig i internationella organisationer och nätverk kan staden bland annat vara delaktig i att driva viktiga processer framåt. Staden var vid utgången av 2015 medlem i åtta internationella nätverk och medlem i styrelsen i två av dessa.

Stadens nämnder och bolag är sammantaget medlemmar i 80 internationella organisationer och nätverk. Det är en ökning mot 2014, då 78 medlemskap inrapporterades.

EU-policy

Stadens verksamhet påverkas i hög grad av olika EU-initiativ och därför har staden under 2015 fortsatt drivit ett aktivt påverkansarbete gentemot EU, oftast inom ramen för Stockholmsregionens Europaförening och EURO CITIES.

EU-finansiering

Ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart samhälle kräver nya arbetssätt och metoder för att utvecklas. Att delta i EU-projekt är ett sätt att kompetensutveckla stadens medarbetare genom att ompröva och utveckla arbetssätt och metoder. Cirka hälften av alla facknämnder, stadsdelsnämnder och bolag deltog under 2015 i något EU-finansierat projekt.

Stadens kvalitetsarbete – kvalitet för stockholmarna

I alla skeden av livet har invånarna i Stockholms stad rätt att förvänta sig en god verksamhet för sina skattepengar. Kvalitetsarbetet i staden syftar till att utveckla och förbättra kvalitén i alla verksamheter. Nöjda brukare/kunder står i fokus för allt utvecklingsarbete.

Program för kvalitetsutveckling

I stadens program för kvalitetsutveckling konkretiseras utvecklingsarbetets huvudpunkter. Kvalitetsarbetet ska kännetecknas av att

- Stockholmarnas synpunkter värdesätts, tas till vara och utgör en viktig grund för kvalitetsutveckling.

- Ledningen på alla nivåer har ett tydligt och ansvarstagande ledarskap och prioriterar det systematiska kvalitetsarbetet där resultat för stockholmarna står i centrum.
- Alla medarbetare har ansvar för kvalitetsarbetet och kvalitetsutvecklingen inom sitt ansvarsområde.
- Alla nämnder och styrelser sprider systematiskt och använder sig av goda exempel för att utveckla verksamheten.

Kvalitetsutmärkelsen

Kvalitetsutmärkelsen är en stimulans och uppmuntran för verksamheter, som finansieras av staden, att utveckla sin kvalitet. Utmärkelsen ger samtidigt staden möjlighet att lyfta fram och sprida goda exempel. De som deltar i Kvalitetsutmärkelsen svarar på ett antal frågor som belyser verksamheternas kvalitetsarbete. Kvalitetsutmärkelsen är inte bara en tävling, frågorna i utmärkelsen kan även användas som ett underlag till att utveckla verksamheten. Frågorna har ett tydligt fokus på nyttan för stockholmarna, analys av resultat för ständig förbättring, samt spridandet och tillvaratagandet av goda exempel. I år firade kvalitetsutmärkelsen 20 år!

De som bedömer verksamheternas bidrag är stadens examinatorer. Att arbeta som examinator ger en egenutveckling avseende verksamhetsanalys och bedömning. Det ger också en bred kunskap om och förståelse för stadens olika verksamheter. Nya examinatorer utbildas årligen i utvärderingsmetodik av stadsledningskontoret. Under 2015 utbildades 84 examinatorer, som förutom sitt examinatorsuppdrag i utmärkelsen också varit goda ambassadörer för utvecklingsarbete i sina egna verksamheter.

Årets pristagare

Vinnare av Kvalitetsutmärkelsen

Klassen förskola

Förskolan Sagan, Södermalms stadsdelsnämnd

Klassen skola

Sturebyskolan, utbildningsnämnden

Klassen socialtjänst samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Södermalms grupp- och servicebostäder, Teckentullens dagliga verksamhet, Prima LSS

Enheten för ekonomiskt bistånd, Skärholmens stadsdelsnämnd

Klassen äldreomsorg

Sätra vård- och omsorgsboende, Skärholmens stadsdelsnämnd

Klassen andra verksamheter

Enheten för verksamhetsutveckling, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Kontaktcenter Stockholm, Servicenämnden

Hedersomnämning

Relationsvårdsteamet, Skärholmens stadsdelsnämnd - för väl utvecklade och strukturerade arbetsmetoder som leder till konkreta, goda resultat.

Loftets fritidsverksamhet, Loftets föräldraförening - för en stimulerande och väl fungerande verksamhet, som lockar till en aktiv fritid.

Mässa med goda exempel

Stadens mässa med goda exempel är ett forum för erfarenhetsutbyte och kollegialt lärande. Organisationens storlek och bredden på stadens verksamheter innebär unika möjligheter att lära av varandras erfarenheter. Mässan genomfördes i maj och alla nämnder och flertalet av bolagen medverkade och visade upp närmare 200 goda exempel på framgångsrik verksamhetsutveckling i utställningar och seminarier.

Mässan är ett sätt att underlätta nämnders och bolagsstyrelsers uppdrag att sprida resultaten av arbetet med nya utvecklingsmodeller, framgångsrika metoder och arbetssätt i stadens verksamheter. Mässan är också ett forum för att hitta nya samverkansområden och samarbetspartners, samt för kommunala, fristående och andra privata verksamheter att lära av varandras verksamheter.

Utvärdering av mässtillfällena visar att möjligheten att få veta mer om arbetet i nämnder och bolagsstyrelser ger många medarbetare en tydligare helhetsbild och en känsla av stolthet över att vara en del av stadens verksamhet och att se hur det egna arbetet bidrar till stadens utveckling.

På mässan delades stadens Förnyelsepris 2015 ut.

Årets Förnyelsepris gick till:

Resultat- och analysgruppen inom äldreomsorgen, Kungsholmens stadsdelsnämnd

utdrag ur motiveringen:

”Det som är unikt med gruppens arbetssätt är systematiken och bredden i uppföljningarna samt den ständiga dialogen med utförarna om förbättring och utveckling.”

Energiagenterna, SISAB

utdrag ur motiveringen:

”En metod som har utvecklat förståelsen för energianvändning i förskolan hos barn, föräldrar och personal.”

Staden delade också för andra gången ut priser för att belöna lärare och lärarlag inom grund- och gymnasieskola. Nytt för 2015 var att priser till bästa lärare och lärarlag inom kommunal vuxenutbildning och sfi – svenska för invandrare också delades ut.

S:t Julianpriset

S:t Julianpriset är stadens pris för att belöna arbete som görs för att inkludera människor med funktionsnedsättning i samhället.

Priset delas ut i fyra olika kategorier. Vinnare i S:t Julianpriset 2015 var stiftelsen Skansen i kategorin Fysisk tillgänglighet, SF Bio AB i kategorin Tillgänglig information och kommunikation, Stockholm Vatten i kategorin Arbetsgivaregenskaper och Eolshälls 4H-gård i kategorin Delaktighet.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Staden har under 2015 arbetat efter kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål: Ett Stockholm som håller samman, Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm och Ett demokratiskt hållbart Stockholm.

Ett Stockholm som håller samman

Stadens verksamheter ska ge alla stockholmare möjligheten att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Goda arbetsvillkor och god yrkeskunskap hos stadens medarbetare lägger grunden för god kvalitet i stadens verksamheter.

Alla barn i Stockholm har jämlika och goda uppväxtvillkor. Utgångspunkten för stadens verksamhet är att alla barn ska ha lika goda möjligheter oavsett bakgrund. För detta krävs hög kvalitet inom skolan och förskola, god tillgång till lek, kultur och idrott, bra miljöer där barn vistas och ett stort utbud av mötesplatser. Staden ska aktivt verka för minskad barnfattigdom och värna barns rättigheter.

Årsmålet för kommunfullmäktiges indikator uppnås helt. Av 20 nämnder bedömer 18 att målet uppnås helt. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i stort sett genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Arbete med minskad barnfattigdom

Staden verkar aktivt för minskad barnfattigdom med såväl generella insatser som genom det sociala arbetet. Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnet för att alla ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Avsikten är att stödet ska vara tillfälligt och utformas så att det stärker biståndstagarens möjligheter att leva ett självständigt liv. Barnkonventionens ställning ska stärkas och barns behov ska särskilt beaktas när vuxna söker ekonomiskt bistånd. Andelen barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd har sjunkit under året.

Förebyggande och tidiga insatser

Arbete med barnens rätt är en viktig utgångspunkt i socialtjänstens arbete. Det sociala arbetet för barn och unga inriktas på förebyggande och tidiga insatser. Staden har utsett en barnombudsman, tillsatt en social hållbarhetskommision samt inrättat en fond för sociala investeringar vilket skapar goda förutsättningarna för ett

fortsatt systematiskt arbete för jämlika och goda uppväxtvillkor. Den sociala hållbarhetskommissionen har fokus på jämlika uppväxtvillkor i Stockholm och ett av kommissionens fyra utvecklingsområden är *Uppväxtvillkor och utbildning*. Under hösten har förutsättningarna för likvärdig utbildning i stadens alla skolor analyserats och fristående forskare har anlåtats för att ge sin bild och lämna förslag till åtgärder.

Nyinrättad roll som barnombudsman

Staden har under året tillsatt en barnombudsman, som ska stödja och driva på utvecklingen av arbetet med FNs barnkonvention inom Stockholms stad. Barnombudsmannen ska se till att barns rättigheter och intressen tillgodoses i stadens styrdokument och granska hur barns rättigheter implementeras. Arbetet med att ta fram ett handlingsprogram för barns rättigheter och inflytande, med utgångspunkt i barnkonventionen, har påbörjats.

Likvärdig förskola och skola

Ett särskilt prioriterat område i arbetet med att främja jämlika uppväxtvillkor är likvärdighet inom förskola och skola. Det finns fortsatt stora skillnader mellan skolresultaten för skolor utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar. Skillnaden är störst för pojkar och resultaten är lägst generellt för pojkar på skolor med minst gynnsamma socioekonomiska förutsättningar. Staden har påbörjat ett långsiktigt systematiskt utvecklingsarbete för att uppnå effektiv skolutveckling, och detta arbete kommer att fortsätta. Det kompensatoriska uppdraget är fortsatt viktigt för att öka likvärdigheten mellan skolorna och mellan elever och därför höjdes det socioekonomiska tillägget för skolan med 70 mnkr för verksamhetsåret 2015.

Mottagande av ensamkommande barn

Under 2015 ökade antalet ensamkommande barn som kom till Stockholm kraftigt, och staden har under året arbetat med att tillgoda barnens behov av tryggt boende genom egna boenden, jourhem och familjehem. Efterfrågan på jourhem har varit stor, men det har också funnits ett stort intresse från familjer och enskilda som vill ta emot ensamkommande barn och ungdomar i sitt hem. Den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn under hösten har tagit en stor del av stadens resurser inom den sociala barn- och ungdomsvården i anspråk.

Alla nyanlända elever i staden får en skolplacering. Alla grundskolor ska bidra till mottagandet genom att ta emot eller ha förberedelse att ta emot nyanlända elever. Under året har förberedelseklas-

ser organiserats på skolor som tidigare inte har tagit emot nyanlända elever och ytterligare nya förberedelseklasser planeras.

Ökade möjligheter till idrott i barns närmiljö

Under året har staden arbetat särskilt för att erbjuda möjligheter till idrott och motion för framförallt prioriterade grupper som är mindre fysiskt aktiva än genomsnittet. Under hösten nystartades stadens satsning på ökad fysisk aktivitet i Järvaområdet, och i Rågsved och Östberga har medborgardialoger och samtal förts med invånarna om hur idrottmöjligheterna kan utvecklas. Arbetet med att skapa lättillgängliga idrottstillfällen har resulterat i bland annat prova-på-aktiviteter, samarbeten med ideella aktörer, möjlighet till öppna aktiviteter i idrottshallar och inspirationsdagar.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllels	Kommentar
Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	3,6 %	3,1 %	Uppfylls helt	

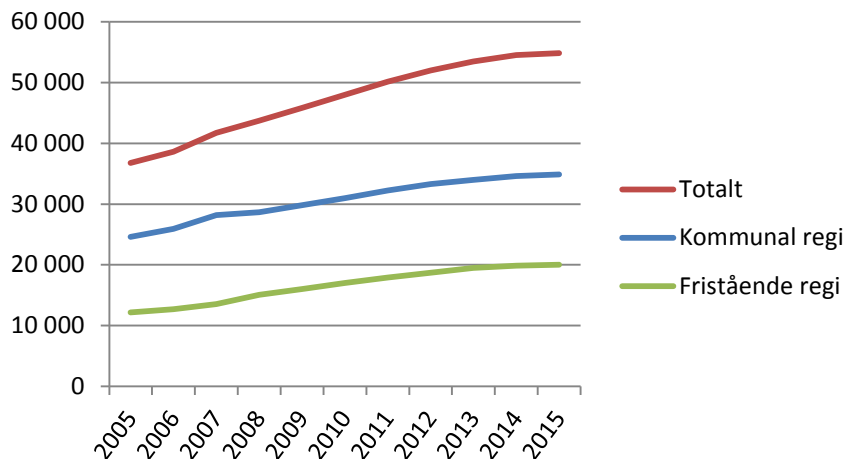
Utbildningen har hög kvalitet och elever får tid för lärande. Stockholms stad prioriterar skola och förskola. Stockholms skolor ska hålla hög kvalitet och ge alla elever en god grund för fortsatta studier och arbetsliv. Barn och elever ska ges goda förutsättningar för lärande där tid ges för pedagogerna att se till individuella behov.

Årsmålen för sex av fjorton av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och åtta uppnås delvis. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i stort sett genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Förskola

Antalet barn i stadens förskolor fortsätter att öka. År 2015 var drygt 54 000 barn inskrivna i stadens förskolor. Det innebär en ökning med cirka 400 barn från föregående år. Även om ökningstakten har avtagit något fortsätter den kraftiga utbyggnaden för att klara av att ta emot nya förskolebarn och barnomsorgsgarantin har under året uppfyllts i hela staden. Bland stadens stadsdelsnämndsområden minskar barnantalet främst i Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta jämfört med tidigare år medan barnantalen ökar i stadsdelsnämndsområdena med nyproduktion av bostäder som Hägersten-Liljeholmen, Bromma och Östermalm.

Antal inskrivna barn i förskolan

Figur 1: Antal inskrivna barn i förskola, allmän förskola och pedagogisk omsorg

Fortsatt mycket nöjda föräldrar

Föräldrarna i Stockholm är genomgående positivt inställda till den verksamhet som bedrivs i stadens förskolor. Andelen föräldrar som uppger att de är nöjda med förskolan var i 2015 års brukarundersökning 87 procent vilket är en förbättring mot tidigare års redan höga resultat. Resultaten är höga i både kommunala och fristående förskolor. Bland de kommunala förskolorna utmärker sig Östermalms och Norrmalms stadsdelsnämnder med 90 procent nöjda föräldrar. Ett område som har visat på markanta förbättringar de senaste åren är utveckling och lärande. På två år har andelen föräldrar som upplever att förskolans pedagogiska miljö uppmuntrar till lek, utveckling och lärande ökat med 7 procentenheter.

Ökad kompetens i stadens förskoleverksamhet

Stockholms stad har under 2015 arbetat på olika sätt för att långsiktigt öka andelen förskolelärare utifrån en hög ambitionsnivå. Satsningen på utbildning av barnskötare till förskollärare fortskrider. Under 2015 har 285 personer deltagit i vidareutbildningen, en ökning med mer än 50 procent jämfört med 2014, varav cirka 40 förskollärare har tagit examen inom ramen för satsningen.

Under året arrangerade utbildningsnämnden tillsammans med Stockholms universitet den största konferensen för förskola genomförd i norra Europa, Förskolesummit 2015. Syftet var att få praktik och forskning att mötas på ett sätt som bidrar till utveckling av stadens förskoleverksamhet.

Grundskola och grundsärskola

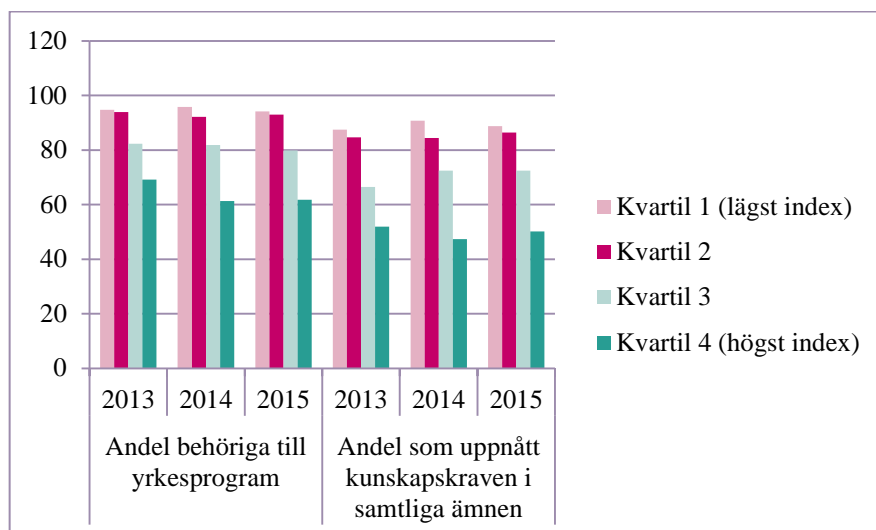
Under höstterminen gick cirka 70 000 elever i Stockholms stads grundskolor i egen regi, av totalt cirka 90 000 grundskoleelever. Det är en ökning med cirka 2 300 elever jämfört med året innan. Ökningen bestod främst av elever i årskurserna F-3 respektive 7-9. Antalet elever i fritidshem ökade med cirka 1 100 elever till 31 800, antalet elever i grundsärskolan ligger på samma nivå som föregående år, cirka 820 elever.

Det genomsnittliga meritvärdet i årskurs nio har haft en kraftig uppgång under 2015 och är det högsta någonsin, sedan meritvärde började beräknas i samband med införandet av ett nytt betygssystem i mitten av 1990-talet. Andelen nior som nått kunskapsmålen i samtliga ämnen är högre än den varit den senaste tioårsperioden. Det genomsnittliga meritvärdet har även ökat i årskurs 6 till 8.

Öka likvärdighet och minska skolsegregation

Resultatspridningen mellan skolor utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar fortsätter att öka. Även skolverket lyfter fram skillnaderna mellan skolors resultat på nationell nivå. Enligt deras analyser och tillgänglig forskning är familjebakgrundens betydelse för skolresultat fortsatt stor men har inte ökat sedan slutat av 1990-talet. I Stockholms stad visar analyserna att den största skillnaden i resultat återfinns mellan flickor och pojkar i skolor med de minst gynnsamma socioekonomiska förutsättningarna. Ett viktigt fokusområde är följaktligen arbetet med att höja resultaten för just pojkarna i dessa skolor.

Uppföljningen av skillnaderna mellan skolor görs i fyra kvartiler, som grupperar skolorna från lägst (kvartil 1) till högst socioekonomiskt index (kvartil 4). Skillnaderna i resultat är störst mellan kvartil 1 och kvartil 4. Samtidigt är utvecklingen under de senaste tre åren inte entydig, då kvartil 4 visar en positiv resultatutveckling mellan 2014 och 2015 medan resultaten har sjunkit i den första kvartilen.

Fokus på skolans förmåga att kompensera för olika elevers förutsättningar och bakgrund, det kompensatoriska uppdraget, fortsätter att vara centralt i det långsiktiga arbetet med att minska skillnaderna och resultatspridningen. En av de viktigaste satsningarna är arbetet med de totalt 21 fokusskolor som fortsatt under 2015 med implementering av handlingsplaner, tät kontakt mellan grundskolechefer och skolor mm. En positiv utveckling är också starten av ny verksamhet med Adolf Fredriks musikklasser, placerad på Farsta grundskola.

Mot slutet av 2015 påverkades arbetet i hög grad av den kraftiga ökningen av flyktingar och därmed nyanlända barn och ungdomar. Under höstterminen tog Stockholms stad emot cirka 400 ensamkommande barn. En enhet inom grundskoleavdelningen har inrättats för att på ett bättre sätt systematisera mottagandet av nyanlända elever. Start Järva har permanentats och utökats till Start Stockholm, med uppdrag att träffa nyanlända familjer och kartlägga barnens kunskaper inför skolplacering.

Utveckling av lärare och andra pedagoger

Lärare och fritidspedagoger med flera professioner och deras tid med varje enskild elev är den viktigaste framgångsfaktorn för att skapa förutsättningar för en god utbildning och kunskapsutveckling. Inom ramen för den statliga karriärstegsreformen för lärare har Stockholms stad fokuserat på att kvalitetssäkra reformens syften och intentioner och kopplingen till det pedagogiska/didaktiska karriärspåret. Särskilda lärarcoacher har coachat på sammanlagt 14 grundskolor för att utveckla bl. a ledarskap i klassrummet, didaktiska frågeställningar osv.

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Hösten 2015 gick cirka 15 500 elever i stadens gymnasieskolor och 360 elever i gymnasiesärskolan. Samtidigt gick cirka 17 800 elever i fristående gymnasieskolor. Genom avtalet om en gemensam gymnasierregion är det möjligt för ungdomar som bor i andra kommuner i Stockholms län, samt Håbo och Gnesta kommun att söka på lika villkor till de nationella programmen inom regionen.

Andelen elever med examensbevis ligger i princip på samma nivå som motsvarande resultat i riket, positivt är att andelen elever med yrkesexamen har ökat med närmare 4 procentenheter jämfört med 2014. Vad gäller den genomsnittliga betygspoängen och andel elever med grundläggande behörighet till högskola har staden ett högre resultat än i riket.

Öka likvärdighet och minska skolsegregation

Liksom i grundskolan är resultatspridningen mellan gymnasieskolorna stor, bland annat beroende på skillnader i socioekonomiska förutsättningar. Det kompensatoriska arbetet är således centralt även här och gymnasieskolorna behöver utveckla detta i undervisning och stödinsatser.

Gymnasieskolans tre prioriterade områden för utvecklingsarbetet är och fortsätter att vara att förbättra elevernas resultat, utveckla det systematiska kvalitetsarbetet och skapa ett attraktivt och hållbart utbildningsutbud. Några av satsningarna under 2015 för att uppnå detta har varit arbetet med kompetensnaven som bland annat ger konsultativt pedagogiskt stöd till grundskolor om introduktionsprogrammen och som under året har deltagit i arbetet med övergången mellan grund- och gymnasieskolan. En kartläggning med positivt resultat av yrkesprogrammets förutsättningar för arbetsplatsförlagt lärande har genomförts och tre råd för gymnasiesärskolan, introduktions- respektive yrkesprogrammen har införts.

Stockholmslyftet i matematik är stadens egen modell av Skolverkets nationella utvecklingsinsats Matematiklyftet, där 24 gymnasieskolor och 115 grundskolor har deltagit. Satsningen har främjat lärarnas förmåga att reflektera över den egna undervisningen och skapat möjligheter för utveckling av undervisningen tillsammans med kollegor.

En resultatåterföring för gymnasieskolans introduktionsprogram baserat på elevernas gymnasieintyg gjordes för första gången, och detta har belyst viktiga utvecklingsområden. Som en del i det sys-

tematiska kvalitetsarbetet genomförs två årliga resultatdialoger mellan olika nivåer i organisationen.

Ett attraktivt och hållbart utbildningsutbud ska bland annat uppnås genom långsiktig planering av utbildningsutbudet. Underlag och statistik har tagits fram under året för fortsatt arbete. Ett antal insatser för att höja yrkesprogrammets attraktivitet har inletts, bland annat för att locka fler ungdomar till vård- och omsorgssektorn.

Även gymnasieskolan ställdes under höstterminen inför en stor ökning av antalet nyanlända elever, och ytterligare en skolenhet för språkintröduktion (sprint-gymnasium) öppnades för att tillgodose behovet av platser.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel förskollärare av antal anställda	39 %	38 %	Delvis uppfyllt	Utfall avser kommunal regi.
Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,9	4,7	Helt uppfyllt	Avser kommunal regi.
Andel nöjda föräldrar i förskola	85 %	87 %	Helt uppfyllt	
Personalens bedömning av ”förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling”	3,7	3,6	Delvis uppfyllt	Samma utfall som 2014.
Antal barn per grupp	16	15	Helt uppfyllt	Avser kommunal regi.
Andelen förskolor med mindre än 25 % personal med pedagogisk examen	0 %	6 %	Delvis uppfyllt	7 av 14 nämnder uppger att deras årsmål uppnås.
Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen	78 %	77,9 %	Delvis uppfyllt	Har ökat sedan 2012 och är det högsta på 10 år.
Andel elever som är behöriga till nationella program	88 %	85,3 %	Delvis uppfyllt	Stora skillnader mellan skolor. I skolor med lågt socioekonomiskt index är andelen 94 %
Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen	81 %	82,1 %	Helt uppfyllt	
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	88 %	82 %	Delvis uppfyllt	Utfallet ligger på samma nivå som 2014.
Andel legitimerade lärare	61 %	72,3 %	Helt uppfyllt	

i grundskolan				
Andel gymnasieelever med examen	90 %	89 %	Delvis uppfyllt	Utfallet ligger på samma nivå som 2014. Svårt att göra jämförelse över längre tid då Skolverket ändrat definitionen.
Andel legitimerade lärare i gymnasieskolan	60 %	76,8 %	Helt uppfyllt	
Andel gymnasieelever som är trygga i skolan	94 %	89 %	Delvis uppfyllt	Utfallet har legat på 90-91 % sedan 2011 och är lägre i år än 2014.

Alla barn har lika möjligheter i förskolan och skolan

I Stockholm ska alla barn och elever, oavsett förutsättningar och social bakgrund, ha lika möjligheter i förskola och skola. Alla barns möjligheter ska tas tillvara och kvaliteten på verksamheten ska vara hög i hela staden.

För verksamhetsmålet finns inga av kommunfullmäktige fastställda indikatorer. Därför baseras målbedömningen på nämndernas egna mål och indikatorer samt genomförda aktiviteter. Med utgångspunkt ur detta bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Förskola

Staden har under 2015 genomfört en rad aktiviteter för en förskoleverksamhet som ger lika möjligheter för barnen. En första föreläsningsserie kring HBTQ frågor för förskolepersonal inom både egen regi och privat regi har genomförts. Jämställdhetsarbete pågår kontinuerligt utifrån verksamhetens demokratiuppdrag med jämställdhetsombud och utbildning av pedagoger i genuskompetens.

Utbildningsnämnden har tillsammans med stadsdelsnämnderna under året tagit fram en språkstrategi för förskola och ett uppdaterat stödmaterial för språkutvecklande arbete i stadens förskolor. Handlingsplaner har under året uppdaterats och tagits fram för överlämning av blivande skolbarn till förskoleklass. Arbete med att ge barn med särskilda behov rätt stöd ingår kontinuerligt i ordinarie verksamhet. Finsk förskoleverksamhet i form av nya grupper har startat under året för barn i finsktalande familjer.

Under 2015 beslutade kommunfullmäktige om nya riktlinjer för barnomsorg på obekvämt arbetstid. Stockholms stad tydliggör genom riktlinjerna likvärdigheten vad gäller barnomsorg på kvällar,

nätter och helger till familjer i de olika stadsdelsnämnder där ett sådant omsorgsbehov anses föreligga.

Grundskola och grundsärskola

De nämndindikatorer som ligger till grund för målbedömningen för grundskola och grundsärskola baseras i princip helt på de årliga elev- och föräldraenkäterna. två av 13 uppfylls helt, tio delvis och en nämndindikator uppnås inte alls.

Flera av nämndindikatorerna visar emellertid en uppgång i jämförelse med 2014 och total ogiltig frånvaro har sjunkit vilket tyder på att implementerade handlingsplaner och åtgärdsstrappa för frånvaro har varit framgångsrika.

Ökad trygghet och studiero för alla

En viktig satsning för att komma till rätta med elevernas upplevda nöjdhet och känsla av trygghet i skolan är elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Under verksamhetsåret har uppdrag EHT (ElevHälsoTeam) avslutats, och alla skolor har tagit fram elevhälsoplaner.

Ledningsgrupper från cirka 70 grundskolor har genomgått fortbildning som bland annat hanterat skolornas relation till vårdnadshavarna samt skollagens kapitel om trygghet och studiero.

Under 2015 har 25 skolenheter beviljats medel för insatser inom hbtq, värdegrund och normkritik och under hösten har såväl skolpersonal som elever deltagit i olika utbildningar och processen med att HBT-certifiera skolorna har påbörjats.

Elevskyddsombudens uppgift är att bidra till att alla elever ska känna sig trygga på skolan och kunna påverka elevers vardag till något bättre. Under hösten deltog 54 elever i elevskyddsutbildningar för att ge en bra grund för uppdraget.

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Av de sex nämndindikatorerna, som också till stor del grundas på elevenkäter för gymnasie- och gymnasiesärskolan, uppnås ingen helt, alla är delvis uppfyllda.

Ökad trygghet och studiero för alla

Uppdrag EHT har, vid sidan av grundskolorna, även riktats till åtta gymnasieskolor och arbetet har fortsatt med att förstärka teamens uppdrag att stötta lärarna att kunna möta elever i behov av särskilt stöd. Förslag på insatser och åtgärder som kan förbättra tryggheten och studieron i stadens skolor har definierats. På organisationsnivå

handlar det om att arbeta med delaktighet och god kommunikation inom hela skolan och att använda elevhälsoteamet proaktivt. På klassrumsnivå är centrala områden att lärmiljön är god och tillgänglig med möjlighet till delaktighet och ansvarstagande från eleverna, det sociala klimatet och relationerna, lärarens tydliga ledarskap samt att undervisningen är varierad, strukturerad och utmanande.

Under 2015 fokuserade gymnasieskolornas nätverk för specialpedagoger och speciallärare på extra anpassningar och särskilt stöd, och under 2016 kommer dessa grupper att genomgå en utbildning med fokus på specialpedagogiskt elevhälsoarbete.

Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla. Socialtjänsten i Stockholm ska vara hållbar, jämställd, tillgänglig och likvärdig. För att förebygga sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet samt tidiga insatser och åtgärder. Den sociala barn- och ungdomsvården inriktas på att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans. Personer med missbruksproblem eller psykisk ohälsa ska få stöd och hjälp.

Av 20 nämnder bedömer 13 att målet uppnås helt. Årsmålen för två av sju av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, två uppnås delvis och för tre indikatorer finns inget utfall 2015. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Fokus på förebyggande arbete och tidiga insatser

En viktig del i det förebyggande arbetet är samarbetet mellan socialtjänst och skola. Under året har pilotprojekt för att utveckla samverkan mellan skola och socialtjänst i 16 skolor och åtta stadsdelsnämnder fortsatt. Målgruppen för pilotprojekten är elever i årskurs 7-9 med låg måluppfyllelse, hög frånvaro och utan behörighet till gymnasiet. Totalt har cirka 200 elever fått stöd inom ramen för projektet.

Skolresultat är en mycket viktig skyddsfaktor för barn. Projekt SkolFam, som syftar till att förbättra skolresultaten för familjeplacerade barn, har fortsatt under 2015. Projektets arbete har bland annat resulterat i en förbättring av uppnådda kunskapsmål för dygnetruntplacerade barn jämfört med tidigare år, såväl för pojkar som för flickor. Andra exempel på förebyggande och tidiga insatser som utvecklats under året är utökning av fältassistenternas uppsökande arbete samt arbetet med sociala insatsgrupper som syftar till

att hjälpa individer som riskerar att hamna i en kriminell livsstil och att hjälpa unga att hoppa av från ett kriminellt nätverk. Föräldrastödsprogram som ABC (Alla Barn i Centrum) och Komet (föräldra-utbildningsprogram för konflikthantering m.m.) erbjuds föräldrar i syfte att främja barns positiva utveckling genom att stärka relationen mellan föräldrar och barn.

Beslutade insatser ger resultat

Stadsdelsnämnderna arbetar för att göra barn och unga mer delaktiga i utredningarna eftersom ökad delaktighet leder till att de insatser som beviljats i större utsträckning ger önskat resultat. Under 2015 var 84 procent barn och ungdomar inte aktuella 12 månader efter avslutad insats, vilket indikerar att en stor del av de insatser som beslutas om och genomförs leder till avsedda resultat.

Satsning på att minska användandet av droger

Tre indikatorer under verksamhetsområdesmålet bygger på resultat från Stockholmsenkäten som genomförs vartannat år. Senaste Stockholmsenkäten genomfördes under 2014 och visade på en fortsatt minskning av tobaks- och alkoholbruk. Däremot låg narkotikamissbruket kvar på samma nivå och den tidigare trenden med minskad användning har avstannat. Stadens drogförebyggande och uppsökande arbete har fortsatt prioriterats under 2015. Bland annat bedriver socialnämnden, tillsammans med stadsdelsnämndernas preventionssamordnare, ett arbete för att förebygga och minska cannabismissbruk.

Utveckling inom missbruks- och beroendevården

Utvecklingsarbetet med att stärka barn- och föräldraperspektivet inom missbruks- och beroendevården har fortsatt under året. Ett projekt kring förstärkt föräldrastöd har initierats. Vidare har arbetet med att implementera Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende påbörjats under året. Indikatorn *andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk* är ny från och med 2015 och når inte upp till fullmäktiges målsättning. För att i högre grad säkerställa att ärenden avslutas enligt plan kommer verksamheterna arbeta vidare med att göra klienten mer delaktig i sin egen planering.

Förebyggande arbete mot hemlöshet

Det bedrivs en rad olika projekt för att minska hemlöshet i staden. En genomförandeplan till *Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019* har tagits fram innehållande mätbara mål och aktiviteter samt principen att inga barn ska vräkas utan att det finns ett alternativt boende. Flertalet stadsdelsnämnder har boendesamordnare eller

boendeteam med uppdrag att bedriva uppsökande arbete och stödja individer för att förhindra vräkning och hemlöshet. Familjer med osäker boendesituation har särskilt uppmärksammats. Hemlösa har erbjudits hjälp- och stödinsatser och en väg till ett stabilt och självständigt boende.

Totalt har nämnderna 524 försökslägenheter och av dessa har 156 övergått till eget kontrakt vilket medför att komunfullmäktiges målsättning uppnås med god marginal.

Ökad delaktighet inom socialpsykiatrin

Inom socialpsykiatrin har nämnderna haft fortsatt fokus på att vidareutveckla den individuella uppföljningen och under 2015 har en ny version av uppföljningsinstrumentet DUR tagits fram. Verksamheterna arbetar för att öka brukarnas delaktighet och motivation till olika aktiviteter. Bland annat används metoden MI (motiverande samtal) i syfte att öka den enskildes delaktighet och självständighet. Nöjdheten med utredningen av behov av stöd uppgår till 79 procent, vilket är en ökning jämfört med föregående år.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats	84 %	84 %	Helt uppfyllt	
Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	35 %	28 %	Ej uppfyllt	Merparten av nämnderna uppnår inte sina årsmål. Indikatorn är ny from 2015 och det finns därför inga jämförelsetal. För att i högre grad säkerställa att ärenden avslutas enligt plan kommer verksamheterna arbeta vidare med att göra klienten mer delaktig i sin egen planering.

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andelen försökslägenheter som övergått till eget kontrakt relaterat till totala antalet försökslägenheter i nämnden	25 %	30 %	Helt uppfyllt	
Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov av stöd genomfördes	80 %	79 %	Delvis uppfyllt	Hälften av nämnderna uppnår sina årsmål helt och övriga delvis. Utfallet är något högre än föregående års 77 %.
Andel barn och ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	-	-	Ingen mätning har gjorts	Stockholmsenkäten genomförs vartannat år. Nästa undersökning sker 2016.
Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	-	-	Ingen mätning har gjorts	Stockholmsenkäten genomförs vartannat år. Nästa undersökning sker 2016.
Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	-	-	Ingen mätning har gjorts	Stockholmsenkäten genomförs vartannat år. Nästa undersökning sker 2016.

Stockholm är en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar

Stockholm ska ha fokus på insatser som främjar en sammanhållen stad. Genom att samarbeta med stockholmarna, föreningar och andra viktiga aktörer ska den kraft som finns i lokalsamhället tas till vara. Den höga ambitionsnivån för renhållning, klottersanering och trygghetsskapande åtgärder ska fortsätta och insatser ska göras för att höja kvaliteten på stadens parkmark och grönytor.

Av fyra indikatorer har tre uppfyllt kommunfullmäktiges årsmål helt och en delvis. Bedömningen grundar sig på utfallet av kommunfullmäktiges indikatorer och en kvalitativ värdering av den verksamhet som bedrivits av nämnderna. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Socialt hållbar stadsutveckling i fokus

I syfte att utveckla Stockholm i riktning mot en mer sammanhållen stad, där klyftorna mellan stadsdelarna och olika grupper av männi-

skor minskar, har staden har tillsatt en social hållbarhetskommission med uppdraget att analysera skillnader i livsvillkor i Stockholm och föreslå åtgärder för en jämlik och socialt hållbar stad.

I sin första delrapport har kommissionen konstaterat att skillnaderna i levnadsvillkoren i olika delar av staden är stora och delvis växande. Indikatorn *Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor* bekräftar denna bild genom den stora spridningen i utfallet som uppvisas; 40-50 procent i delar av ytterstaden och över 80 procent i innerstaden.

Under hösten har kommunfullmäktige godkänt riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete, som ska ge stabila förutsättningar för ett långsiktigt utvecklingsarbete i de stadsdelsnämnder som har särskilda utmaningar. Lokala utvecklingsprogram ska tas fram efter en dialog med invånare, föreningar, företagare och andra lokala intressenter. Alla stadsdelar ska utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och unika kvaliteter med utgångspunkt från stadens vision och budget, där resurser ska styras till områden med störst behov. Särskild resurstilldelning kan komma att ske genom den sociala investeringsfonden som har inrättats med syftet att motverka utanförskap och social utsatthet.

Ett exempel på ett utvecklingsprojekt med socialt hållbar inriktning som har påbörjats är Projekt Samverkan Östberga, som är ett samarbete mellan Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, flera facknämnder och kommunala fastighetsbolag samt polisen. Ett övergripande programarbete ska bidra till att göra Östberga till en mer attraktiv och hållbar stadsdel. Fler bostäder, upprustning av centrum och bättre kopplingar till omkringliggande stadsdelar är några av målen. De åtgärder som görs i området ska utgå från vad boende i stadsdelen har lämnat för önskemål och synpunkter vid olika tillfällen under de senaste åren och fortsatt dialog och delaktighet kommer att ske under arbetets gång. Dessutom ska ett utpräglat barn- och ungdomsperspektiv genomsyra hela processen.

Ett annat exempel på projekt med socialt hållbar inriktning är Bagarmossen SmartUp, som drivs av AB Stockholmshem. Projektet har fokus på tre inriktningar: det lokala intresset för urban odling, kreativitet och entreprenörskap samt utveckling av utbud och när-service i Bagarmossens centrum. Ett lokalt projektkontor har etablerats som ska bjuda in till direkt dialog med de boende och verksamheter i Bagarmossen. Konkreta åtgärder som hittills har genomförts är att skapa odlingsytor på tak till parkeringshus och stå som

värd för ett nordiskt innovationsprogram för nystartade verksamheter med inriktning på urbant hållbara livsstilar.

Satsning på parkmiljön

Under året har en satsning på reinvesteringar i parkmiljöer gjorts i syfte att förlänga parkanläggningarnas livslängd. Medlen har använts till upprustning av trappor och parkvägar samt renovering av plaskdammar, lekparker, bänkar och ramper och mycket annat.

Indikatorn som mäter stockholmarnas nöjdhet med skötseln av parker och grönområden ligger på en oförändrad nivå, men spridningen i utfallet mellan stadsdelsnämnderna har minskat jämfört med 2014 och är nu i intervallet från 60 procent i Skärholmen till 75 procent i Östermalm.

Ökad trygghet genom samverkan

Ett stadsövergripande avtal mellan Polisregion Stockholm och Stockholms stad har ingåtts med syftet att gemensamt utveckla och stärka den verksamhet som berör båda parternas ansvarsområden. Genom att samordna resurser skapas bra förutsättningar för att uppnå minskad brottslighet och ökad trygghet. Varje stadsdelsnämnd ska teckna underavtal med sin lokala polismyndighet. Därigenom ska den lokala samverkan förbättras kring de områden som är angelägna, i syfte att komma närmare invånarna och öka tryggheten.

Trafiknämnden har etablerat samarbetsforum för ett tiotal ytterstadscentra där nämnden tillsammans med fastighetsägare, stadsdelsnämnder, polisen och näringsliv återkommande samverkar kring de olika aktörernas driftverksamhet ur ett trygghetsperspektiv, företrädesvis i söderort och på Järva.

Under året tilldelades Parkleken Brödkaveln i Skarpnäcks stadsdelsnämnd Stockholms stads trygghetspris för sina nyskapande och strukturerade insatser för att öka barn och ungas upplevelse av trygghet. Parkleken ingår i ett medvetet och långsiktigt trygghetskapande arbete i närområdet. Målet med verksamheten är att fungera som en mötesplats för barn mellan 7 och 13 som inte är inskrivna i fritidsverksamhet.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andelen som upplever trygghet i sin stadsdel	74 %	74 %	Helt uppfyllt	

där man bor				
Stockholmarnas nöjdhet med rent och städat	56 %	57 %	Helt uppfyllt	

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av parker och grönområden	62 %	66 %	Helt uppfyllt	
Andel genomförda åtgärder inom ramen för RSA (risk- och sårbarhetsanalys)	100 %	98 %	Delvis uppfyllt	23 av 30 nämnder och 12 av 15 bolagsstyrelser har rapporterat 100 procent måluppfyllelse.

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Det långsiktiga målet är att 140 000 nya bostäder ska byggas mellan 2010 och 2030. För att säkerställa byggandet på kortare sikt är målet att 40 000 nya bostäder ska byggas mellan 2014 och 2020. Staden ska planera bostäder för unga, studenter och grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. För att kunna öka byggandet med god kvalitet och till en rimlig kostnad måste samverkan mellan stadens nämnder och bolag förbättras.

Årsmålen för sex av nio av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, två uppnås delvis och ett uppnås ej. Nämnderna har i huvudsak uppnått sina mål och nämndindikatorer samt i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Bostadsfunktion inrättad

Under året har en bostadsfunktion inrättats, bestående av representanter från kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Bostadsfunktionen som leds av stadens bostadssamordnare ansvar för strategisk styrning och samordning, och att ta fram och utveckla en för staden gemensam projektportfölj. Organisationen möjliggör ett flexibelt och effektivt arbetssätt. Fokus i arbetet är samordning, identifiering av strategiska framgångsfaktorer samt kommunikation och utveckling.

Ökat bostadsbyggande

Målet för *Antal påbörjade bostäder* genom om- och nybyggnad var 5 000. Utfallet uppgick till 5 779 stycken. Jämfört med 2014 är det

en ökning med 22 procent. Antalet färdigställda bostäder uppgick till 6 219. Jämfört med 2014 är det en ökning med 58 procent.

Stadsdelar med flest påbörjade bostäder är Liljeholmen med 638, följt av Norra Djurgårdsstaden med 483 och Mariehäll med 346. Stadsdelar med flest färdigställda bostäder är Norra Djurgårdsstaden med 376, tätt följd av Fruängen och Stadshagen med drygt 350 färdigställda bostäder vardera.

Kommunfullmäktiges mål för *Antal påbörjade hyresrätter*, 1 500, nåddes också med god marginal. Totalt 2 218 hyresrätter påbörjades under året. Jämfört med 2014 är det en ökning med 31 procent. AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och AB Familjebostäder rapporterar sammantaget att 1 584 kommunala hyresrätter påbörjades under året.

Antal färdigställda studentbostäder blev 400 stycken. Det är en ökning med 28 procent jämfört med 2014, men årsmålet 600 nåddes inte fullt ut. Totalt 822 studentbostäder byggstartades under året, vilket är det högsta antalet sedan år 2005.

Hög takt i planeringen

Antal markanvisade bostäder har till följd av höjda ambitioner för bostadsbyggandet ökat kraftigt de senaste åren. År 2015 var målet 8 000 stycken. Utfallet 8 181 är en ökning med 19 procent jämfört med 2014. Målet avseende *Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner* uppnåddes med god marginal, 6 900 jämfört med 5 000. Utfallet är i nivå med år 2014, då årsmålet också var 5 000.

De första bostäderna i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling byggstartade

Enligt 2013 års stockholmsförhandling ska 45 900 bostäder byggas i den nya tunnelbanans influensområde i Söderort, Hagastaden och på Södermalm fram till år 2030. De nya bostäderna ska avse detaljplaner som antas/godkänns från och med 2014, med undantag för detaljplanen för Hagastaden som antogs 2010. Under året har de första bostäderna med bäring på överenskommelsen börjat byggas, i Hagastaden och Sköndal, totalt 331 stycken.

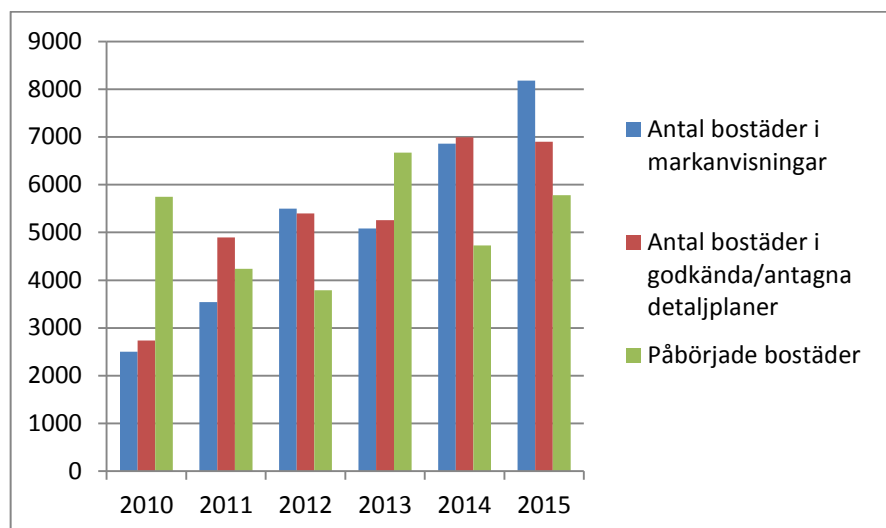
För 2015 var målet att *Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i nya tunnelbanans influensområde* skulle uppgå till 1 700. Målet nåddes med god marginal. Utfallet blev 2 773 stycken. Exploateringsnämnden markanvisade totalt 2 302 bostäder i influensområdet under året, vilket innebär att nämndens egna mål, 2 300, uppfylldes.

En stad där alla kan bo

Under året har viktiga steg tagits för att möjliggöra fler bostäder till rimlig kostnad. Antagandet av en ny markanvisningspolicy är ett av dessa. De första projekten enligt konceptet Snabba hus började byggas under året, 280 bostäder i Västberga. Under året lanserades också samarbetsprojektet Stockholmshusen, som genom standardisering och stordriftsfördelar, syftar till att möjliggöra byggandet av energisnåla hus av god kvalitet till rimliga kostnader. Stadsbyggnadsnämnden har påbörjat detaljplanearbete för sammanlagt 735 bostäder enligt konceptet. Under året tecknades också de första kompiskontrakten i ett av stadens bostadsbolag AB Familjebostäder. Det är en ny boendeform där personer mellan 18-25 år kan teckna hyreskontrakt tillsammans med en vän.

Nöjda hyresgäster

Det samlade målet för *Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen och utemiljö*, uppnåddes helt. Indexet som mäter detta uppgick till 77,9, vilket var årets mål. Indexet som mäter *Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service* uppgick till 82,5, vilket är strax under målet för året. Ett tydligt kvitto på hyresgästernas nöjdhet är att Svenska Bostäder i februari vann två Kundkristaller.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Antal markanvisade bostäder	8 000	8 181	Helt uppfyllt	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	5 000	6 900	Helt uppfyllt	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i nya tunnelbanans influensområde	1 700	2 773	Helt uppfyllt	
Antal påbörjade bostäder	5 000	5 446	Helt uppfyllt	
Antal påbörjade hyresrätter	1 500	2 201	Helt uppfyllt	
Antal färdigställda studentbostäder	600	400	Ej uppfyllt	Trenden är ökande. Antalet är 28 % fler än 2014
Antal förmedlade försöks- och träningslägenheter samt Bostad först-lägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	400	394	Delvis uppfyllt	Stadens bostadsbolag har tagit fram 409 lägenheter men samtliga har inte hunnit förmedlas.
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service	82,8	82,5	Delvis uppfyllt	
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	77,9	77,9	Helt uppfyllt	

Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Stockholms stads verksamhet bidrar till ett tillgängligt och inkluderande idrottsliv som präglas av kvalitet, mångfald i uttryck, aktörer och utövare. En god anläggningsstruktur ska skapa förutsättningar för integrering, folkhälsa och ett jämställt samhälle.

Samtliga årsmål för indikatorerna uppfylls helt. Tillsammans med nämndernas rapporterade genomförda aktiviteter och uppnådda nämndmål bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt.

Samarbete för möta anläggningsbehov i den växande staden

Behovet av idrottsytor och anläggningar ökar i takt med att staden växer. Staden fördjupar därför samarbetet mellan nämnder som har

en nyckelfunktion i att säkra utbyggnaden och behoven av nya anläggningar, funktioner och ytor i hela staden. Idrotts-, fastighets-, stadsbyggnads- och exploateringsnämnden tillsammans med utbildningsnämnden och SISAB uppfattar det gemensamma ansvaret att möta kommunfullmäktiges mål.

Vid sidan av det kontinuerliga färdigställandet av hallar och anläggningar inom budgeten för idrottsinvesteringar har samarbetet mellan nämnderna lett till att skolgårdar inventerats för konstgräsplaner och skolidrottshallar tillgängliggjorts för föreningslivet genom kortlåsutbyggnad. Genom stadens områdeplanering har också ett aktivitetsstråk säkrats för idrott och fritid inom programmet för Hammarbyhöjden- Björkhagen.

Aktivt föreningsliv

Att få barn och ungdomar att bli föreningsaktiva är den viktigaste strategin för att lägga grunden för unga stockholmare att vara fysiskt aktiva.

Bidragsreglerna har justerats för att ytterligare uppmuntra verksamhet för tonåringar och för verksamheter som inte har tävlingsdeltagande på så hög nivå som möjligt som främsta mål.

Staden engagerar sig också i föreningslivet genom utbildningsinsatser för såväl befintliga ledare som nya, unga ledare. Särskilt viktiga är utbildningar mot mobbning och kränkningar. En särskild hbtq-utbildning har också genomförts.

Staden tar också ett särskilt ansvar för att personer med funktionsnedsättning har förutsättningar att delta i och tillgodogöra sig fritidsverksamheter. Aktivitetsutbudet har ökat under året och goda exempel från projektet "Aktiv fritid och hälsa i gruppobstad" har spridits.

Goda möjligheter för friluftsliv och motion

I Stockholm ges goda förutsättningar för ett aktivt friluftsliv. Staden är omgiven av stora naturområden och här finns en av världens vackraste arkipelager.

Intresset för skidåkning växer kraftigt i Stockholm. I samarbete med Svenska Skidförbundet har Gärdets sportfält varit föremål för en stor skidsatsning med bland annat ny pistmaskin och snökanon. Skidspår sammanställs också med skrapsnö på Ågesta, Gubbängens IP, Spånga IP samt Stockholms stadion. Staden plogar också isar för att hålla skisår åkbara för det rörliga friluftslivet.

Under året har belysningen i Hammarbybacken uppgraderats för att backen ska få världscupstatus inför Världscupen i parallellslalom, som kommer att hållas i februari 2016.

Inom gruppträning utbudet i stadens sim- och idrottshallar har stockholmarna kunnat delta i ledarledd utomhusträning i form av löpargrupper och det allsidiga träningspasset Multi ute. Två simhallar har dessutom riktat Multi ute till nyblivna mammor med barnvagn. Stadens satsning på utegym är mycket uppskattad och under 2015 har flera nya tillkommit.

Evenemang gör staden levande

Evenemang bidrar till att levandegöra och presentera både staden och olika sporter för stockholmarna och tillresta. Bland de evenemang som genomförts 2015 kan nämnas Skridskons dag på Östermalms IP, Solskensdagarna, Eken Cup, Stockholm Bauhaus Athletics, Idrottens dag i Hagaparken och Finnkampen.

Eurogames, ett internationellt idrottsevenemang som i första hand vänder sig till hbtq-personer, genomfördes för första gången i Stockholm med cirka 5 000 deltagare från 68 olika nationer. I samband med Bauhaus-galan fick ungdomar på olika ställen i huvudstaden med omnejd möjlighet att prova friidrott.

Stadens undersökningar visar att 90 procent av arrangörerna är nöjda med stadens stöd och service och 88 procent tyckte att det var lätt att få tag i rätt person på idrottsförvaltningen och att de hade fått bra information om förvaltningens service i samband med evenemanget.

Fler kan simma

Stockholm är rikt på vatten, vattnet är en del av stadens identitet och många aktiviteter är knutna till eller intill öppet vatten. Att inte kunna simma eller att inte känna sig trygg i vatten gör att man hämmas socialt och kanske utsätter sig själv och andra för fara.

Staden har genomfört särskilda satsningar på simkunnighet och säkerhetsförebyggande verksamhet för att minska antalet drunkningar i Stockholm.

Intensivsimskola genomfördes under början av sommarlovet för elever i årskurs 6-9 som inte uppfyllde målet i ämnet idrott och hälsa. 71 procent av eleverna som inte uppfyllde kraven deltog i kursen - en ökning från föregående års 30 procent.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms stads idrottsutbud	60 %	72 %	Helt uppfyllt	
Ungdomars nöjdhet med tillgång till idrottsmöjligheter	71 %	73,5 %	Helt uppfyllt	
Andelen ungdomar (10-17) som upplever att de har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter	77 %	79 %	Helt uppfyllt	

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Stockholmarna ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara hållbar, jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande. Äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en trygg äldreomsorg. All äldreomsorg ska vara bra och gå att lita på.

Årsmålen för tre av kommunfullmäktiges nio indikatorer uppnås helt, tre uppnås delvis och tre uppnås ej. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i stort sett genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Utvecklingsarbete för ökad kvalitet i hemtjänsten

Utifrån uppdrag i kommunfullmäktiges budget 2015 har staden påbörjat en utredning om hur hemtjänsten kan utvecklas för att möta behoven hos framtidens äldre. Målet är att hemtjänsten ska vara personcentrerad, både vid bedömning av individuella behov och vid utformningen av genomförandet. Personalkontinuiteten ska vara hög och större handlingsfrihet ska ges till hemtjänstpersonalen att utforma insatserna utifrån den enskildes dagsaktuella behov och önskemål.

I enlighet med kommunfullmäktiges budget 2015 har samtliga stadsdelsnämnder säkerställt att de kan erbjuda kommunal hemtjänst. Exempelvis startade Älvsjö stadsdelsnämnd i september upp hemtjänstverksamhet i kommunal regi. Äldre direkt vid servicenämnden tillhandahåller tydlig information om att kommunen är icke-valsalternativet i hemtjänsten.

Under 2015 har fortsatt stor vikt lagts vid uppföljning av hemtjänstverksamheterna för att säkerställa god kvalitet för brukarna. Nystartade hemtjänstutförare har följts upp på plats för att tidigt upptäcka brister. Den särskilda avtalsgranskning som påbörjades 2014 har fortsatt under 2015. Under året har 25 utförare omfattats av granskningen, vilket har resulterat i att sju avtal hävts.

Stimulansmedel för ökad bemanning i äldreomsorgen

Regeringen har fattat beslut om en tillfällig satsning på ökad bemanning inom äldreomsorgen 2015–2018. Stimulansmedlen är avsedda att öka bemanningen inom vården och omsorgen om äldre. Syftet är att skapa ökad trygghet och kvalitet för den enskilde. För 2015 tilldelades staden 87,8 mnkr. Samtliga utförare inom stadens äldreomsorg, oavsett regiform och verksamhet, har erbjudits möjlighet att ansöka om stimulansmedel för ökad bemanning. Totalt har medel fördelats till 206 verksamheter.

Fördjupad kvalitetsuppföljning genom observationer

Staden har under de senaste åren utvecklat en metod, kallad kvalitetsobservation, för fördjupad kvalitetsuppföljning inom äldreomsorgen. Inom vård- och omsorgsboenden har observationerna under 2015 visat på goda exempel inom områdena måltider, utevistelser och värdegrundsarbete. På de vård- och omsorgsboenden där undersköterskor med demensspecialisering, så kallade Silviasystrar, arbetar syns en märkbar kvalitetsförbättring avseende bemötande och stimulans inom demensomsorgen. Vid observationerna har framkommit att det finns utvecklingspotential kring den sociala stimulansen i samband med måltider. Exempel på goda exempel som lyfts fram efter observationerna i hemtjänsten är att personalen är engagerad och lyhörd samt att ett aktivt arbete med värdegrunden genomförs. Ett utvecklingsområde inom hemtjänsten är att få genomförandeplanerna att bli mer individuellt skrivna.

Trygghet och kvalitet inom särskilt boende

Kommunfullmäktige antog våren 2015 reviderade riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg. I de nya riktlinjerna förtydligas att särskild hänsyn ska tas till hög ålder och ensamhet vid biståndsbedömning av behov av vård- och omsorgsboende. Vid

bedömning av servicehusboende ska den enskildes upplevelse av otrygghet och ålder beaktas.

Flera stadsdelsnämnder driver ett aktivt arbete för att utveckla måltidssituationen för de boende på vård- och omsorgsboenden. Mat och måltiden har under året exempelvis stått i fokus för äldreomsorgen i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd. Nämndens dietist har gett stöd och handledning i arbetet och alla enheter har kostombud. Måltidssituationen är ett fortsatt utvecklingsområde för samtliga stadsdelsnämnder.

Under året har äldrenämnden och stadsdelsnämnderna arbetat med att ta fram en tydlig rättighet till utevistelse för boende på vård- och omsorgsboenden. Nämnderna har också vidtagit konkreta åtgärder för att säkra genomförande av rätten till utevistelse. Exempelvis har Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd genomfört en satsning på utvistelse och en trivsamt utemiljö vid Koppargårdens vård- och omsorgsboende.

Kompetensutveckling för sjuksköterskor inom äldreomsorgen

Under året har en satsning genomförts för äldreomsorgens sjuksköterskor. De sjuksköterskor som har äldre utbildning och saknar viss kompetens har fått möjlighet att läsa upp sin examen till kandidatnivå. Sex sjuksköterskor från egen regi har genomgått specialist-sjuksköterskeprogrammet med inriktning mot vård för äldre. En satsning på utbildning av Silviasjuksköterskor, det vill säga sjuksköterskor med demensspecialisering, har också genomförts.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andelen nöjda omsorgstagare – vård- och omsorgsboende (äldreomsorg)	85 %	80 %	Ej uppfyllt	Försämring med två procentenheter jämfört med 2014. Stadsdelsnämndernas resultatutveckling är mycket blandad; några har sett en klar förbättring, andra en försämring.
Andelen nöjda omsorgstagare – hemtjänst i ordinärt boende (äldreomsorg)	85 %	84 %	Delvis uppfyllt	Oförändrat utfall jämfört med 2014. De stadsdelsnämnder som inte når kommunfullmäktiges årsmål ligger nära eller relativt nära målet.

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andelen nöjda omsorgstagare – biståndsbedömd dagverksamhet (äldreomsorg)	95 %	95 %	Helt uppfyllt	
Omsorgstagarnas upplevelse av trygghet – hemtjänst i ordinärt boende (äldreomsorg)	86 %	80 %	Ej uppfyllt	Oförändrat utfall jämfört med 2014. Stor spridning i stadsdelsnämndernas utfall, där vissa ligger längre från kommunfullmäktiges årsmål.
Omsorgstagarnas upplevelse av trygghet – vård- och omsorgsboende (äldreomsorg)	90 %	88 %	Delvis uppfyllt	Oförändrat utfall jämfört med 2014. En majoritet av stadsdelsnämnderna har förbättrat sina resultat jämfört med 2014. Några har sett ett försämrat resultat.
Omsorgstagarnas upplevelse av hur de kan påverka hur hjälpen utförs – hemtjänst i ordinärt boende (äldreomsorg)	77 %	85 %	Helt uppfyllt	
Måltiden är en trevlig stund på dagen – vård- och omsorgsboende (äldreomsorg)	77 %	67 %	Ej uppfyllt	Förbättring med en procentenhet jämfört med 2014. Måltidssituationen är ett prioriterat utvecklingsområde för samtliga stadsdelsnämnder.
Kontinuitet i omsorgen – hemtjänst i ordinärt boende (äldreomsorg)	Max 10 personer	9,3	Helt uppfyllt	
Andel utevistelse för boende – vård- och omsorgsboende (äldreomsorg)	95 %	93,4%	Delvis uppfyllt	

Ett klimatsmart Stockholm

Stockholms klimatutsläpp från uppvärmning och trafik ska minska och andelen förnybar energi ska öka. Energi-, trafik och stadsplanering ska främja en hållbar utveckling där gång-, cykel- och kollekt-

tivtrafik prioriteras. Stadens verksamhet ska i alla dess delar utgå från målet om en så liten miljöpåverkan som möjligt.

Stockholm är klimatneutralt

Stockholms stad ska ta ansvar för att minska de klimatpåverkande utsläppen. Målet att Stockholm ska vara fossilbränslefritt ska uppnås till 2040. Staden ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Stadens utsläpp ska minskas samtidigt som stadens långsiktiga kostnader sjunker.

Kommunfullmäktige har avsatt 720 mnkr för perioden 2015-2018 för klimatförbättrande åtgärder. Åtgärderna har bidragit till att nå stadens långsiktiga klimatmål och minska de klimatpåverkande CO₂-utsläppen eller bidragit till en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Åtgärderna har också ett tydligt samband med stadens gällande styrdokument inom klimat och miljöområdet.

Samtliga årsmål för indikatorerna uppfylls helt. Tillsammans med nämndernas rapporterade genomförda aktiviteter och uppnådda nämndmål bedöms verksamhetsmålet uppnås helt.

Förslag om nytt miljöprogram 2016-2019

Stadens miljöprogram har reviderats och förslag till nytt miljöprogram är på remiss. Förslaget till nytt miljöprogram flyttar fram positionerna för stadens miljöarbete. Inom miljömålet *Hållbar energianvändning* har bland annat delmål skärpts på så vis att utsläppen av växthusgaser ska minskas per person från 3,0 ton till högst 2,3 ton till 2020. Ett nytt delmål *Stadens egen energiproduktion baserad på solenergi ska öka* har lagts till för att stärka framtida måluppfyllelse. Delmålen om energieffektivisering vid ombyggnad har förtydligats. De senaste årens utveckling med allt fler resande med cykel och kollektiva färdmedel ska stärkas.

Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040

Stadens klimatmål är att Stockholm ska vara fossilbränslefritt år 2040. Staden har tagit fram ett underlag för färdplan mot ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 och en strategi för att nå klimatmålet om 2,3 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år. Underlagen ska under 2016 sammanfogas till ett styrdokument.

Arbete för minskad energianvändning

Stockholms stad har påbörjat en förstudie om möjligheten och potentialen för att återvinna spillvärme från kylmaskiner på Tele 2 Arena och för att minska energianvändningen när förbrukningen är som högst. Staden har verkat för att byggbolag planerar in solceller

i exploateringsprojekt genom att vid markanvisningar att hänvisa till stadens solkarta. Staden har vidare markanvisat en strategiskt placerad fastighet i Norra Djurgårdsstaden för etablering av en serverhall som ska leda över sin överskottsvärme till Stockholms fjärrvärmenät. Staden ställer också energikrav om 55 kWh per kvadratmeter i nya markanvisningar. En inventering av stadens tak att finna lämpliga takytor för solceller har genomförts under året.

Insamlingsstrategi för matavfall 2016-2020

Stockholms stad har arbetat för att antalet verksamheter som sorterar ut matavfall ska öka liksom mängden förpackningar som går till återvinning och att mängden avfall minskas. Stockholm Vatten AB har tagit fram *Insamlingsstrategi för matavfall 2016-2020*. Hälften av den uppkomna mängden matavfall finns hos restaurangerna. Under oktober 2015 påbörjade staden att informera om matavfallsinsamling till målgruppen med en omfattning om cirka 4 000 restauranger.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel markanvisningar med kravet att energianvändningen är högst 55 kWh/m ²	100 %	100 %	Helt uppfyllt	
Växthusgasutsläpp per stockholmare (ton/inv.)	3,0	2,8	Helt uppfyllt	
Elanvändning per kvadratmeter	32 kWh	30,8 kWh	Helt uppfyllt	
Energianvändning per m ²	160 kWh	158,3 kWh	Helt uppfyllt	
Andel av stadens verksamheter som sorterar ut matavfall för biologisk behandling	55 %	65,4 %	Helt uppfyllt	
Antal miljöklassade byggnader	35	≥ 60	Helt uppfyllt	
Mängd/andel matavfall som stadens invånare och verksamheter sorterar ut för biologisk behandling	13,6 %	16,5 %	Helt uppfyllt	

Transporter i Stockholm är hållbara

Biltrafiken ska minska. Miljövänliga transporter ska stimuleras och gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Framkomligheten ska öka för fler. En ny parkeringsstrategi ska tas fram för alla stadens delar, samlastningsinitiativ för godstrafik ska startas och införande av bilpooler ska stimuleras. Trafiksäkerheten ska öka.

Av kommunfullmäktiges fjorton indikatorer har fem uppfyllts helt, fem delvis och fyra ej uppfyllts. Med anledning av ovanstående och en kvalitativ värdering av den verksamhet som bedrivits av nämnderna bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Klimatmålen ska uppnås

Kommunfullmäktige har avsatt 1 000 mnkr för perioden 2015-2018 för klimatförbättrande åtgärder. Åtgärderna ska bidra till att nå stadens långsiktiga klimatmål och minska de klimatpåverkande CO₂-utsläppen eller bidra till en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Åtgärderna ska också ha ett tydligt samband med stadens gällande styrdokument inom klimat- och miljöområdet.

En av stadens strategier för att uppnå klimatmålen är att 100 procent av fordonsflottan ska vara miljöbilar, vilket i det närmaste är uppfyllt. Andelen elbilar ökade från 16 till 19 procent. För att ytterligare öka andelen elbilar i Stockholm byggs infrastrukturen för laddning ut, bland annat genom att Stockholms Stads Parkerings AB anlägger 307 normal-laddstationer, för vilket man har erhållit 6,1 mnkr ur det statliga bidragsprogrammet *Klimatklivet*. Staden deltar också i ett forskningsprojekt som ska utvärdera möjligheterna till trådlös laddning av elbilar. Fem av stadens elbilar har därför utrustats för induktionsladdning.

Hållbara transporter är ett av huvudmålen i det EU-finansierade projektet *GrowSmarter*, som Stockholms stad leder och som involverar samarbeten med sju andra europeiska städer och ett antal miljöteknikföretag. Projektet handlar om hur städer med hjälp av smarta lösningar kan skapa fler jobb och växa, och samtidigt bli mer energieffektiva med minskad klimatpåverkan. Städerna ska dessutom bli mer lättframkomliga och attraktiva för invånarna.

Cykelsatsningen fortsätter

Utöver tidigare beslutad miljardsatsning på cykelfrämjande åtgärder har ytterligare 300 mnkr för förbättrad cykelinfrastruktur tillförts investeringsplanen för åren 2015-2018. Utbyggnaden av de mest prioriterade sträckorna pågår, men möter utmaningar i det att utredningarna om cykelvägarnas utformning kräver fördjupningar, att

upphandlingarna försenas av att anbuderna är för få eller för höga och att tidigare okända förhållanden uppdagas i samband med genomförandet.

Ett reinvesteringsprogram har upprättats för beläggningsåtgärder på de cykelstråk som varit i stort behov av ny beläggning eller de delar av cykelbanor som knyter samman viktiga stråk. Åtgärderna innebär ny beläggning, och i vissa fall breddning av cykelbanor och ny belysning utmed cykelbanorna. Arbetet har även skett med att ta fram ett program för kvalitetshöjande insatser på pendlingsstråken.

Framkomligheten för stombussar har ökat

Staden samarbetar med Stockholms läns landsting för att förbättra framkomligheten för stombusstrafiken. Pilotprojektet som genomfördes under våren 2014 på linje 4 har utvärderats. Projektet bedöms som framgångsrikt, men ytterligare satsningar har genomförts och restiderna har fortsatt att minska. Liknande insatser har genomförts för linje 1 och förberedelser pågår för linje 2 och 3. Trots generellt ökade restider har stombussarna ökat sin genomsnittliga hastighet.

Staden har fördjupat samarbetet med Stockholms läns landsting, Trafikverket och övriga aktörer genom fortsatt utveckling av arbetet kring huvudtidplanen för trafikstörande arbeten, som omfattar den kommande tioårsperioden. Samarbetet leder till att byggarbeten kan styras för att minimera trafikstörningarna, särskilt när det gäller buss-, gång- och cykeltrafiken.

Flera stora infrastruktursatsningar pågår

För att lösa framkomligheten i staden och regionen på längre sikt deltar staden i planering och genomförande av ett flertal stora infrastrukturprojekt, till exempel utbyggnad av tunnelbanan till Nacka, Barkarby och Arenastaden, Citybanan, Mälarbanan, Förbifart Stockholm och ombyggnaden av Slussen. Vad gäller Slussen har ett reviderat genomförandebeslut fattats och rivningsarbetena har påbörjats. En överenskommelse om bussterminallösning för Ostsektorn har träffats med Stockholms läns landsting, Nacka kommun och Värmdö kommun som klargör omfattning och finansiering mellan parterna.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Antalet cykelpassager över innerstadssnittet	68 000	59 080	Delvis uppfyllt	Oförändrad nivå jämfört med 2014.
Färdmedelsandel cykel	9 %	10 %	Helt uppfyllt	Trafiknämndens bedömning: oförändrade andelar jämfört med 2014.
Färdmedelsandel gång	25 %	20 %	Delvis uppfyllt	
Färdmedelsandel kollektivtrafik	39 %	47 %	Helt uppfyllt	
Färdmedelsandel bil	30 %	24 %	Helt uppfyllt	
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	17,0 km/h	Delvis uppfyllt	Jämfört med 2014 har en förbättring med 0,2 km/h skett.
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	31 km/h	28,9 km/h	Delvis uppfyllt	Jämfört med 2014 har en förbättring med 0,5 km/h skett.
Procentuell förlängning av restiden, innerstadsgator. Förändring från föregående år.	0 %	6 %	Ej uppfyllt	Ökade restider orsakas av flera pågående trafikstörande arbeten, såsom tätskiktsrenoveringen vid Sergels Torg, förberedelser för Slussenprojektet och utbyggnad av spårvägen.
Procentuell förlängning av restiden, ytterstadsgator. Förändring från föregående år.	0 %	36 %	Ej uppfyllt	Ökade restider orsakas av att trafikmängden ökar på grund av befolkningsökning, lägre bränslepriser och ny infrastruktur.
Restidspålitlighet	90 %	63 %	Ej uppfyllt	Oförändrad nivå jämfört med 2014.
Hastighetsefterlevnad	63 %	75 %	Helt uppfyllt	
Säkra passager för gång, cykel och moped	36 %	20 %	Ej uppfyllt	Jämfört med 2014 har en förbättring med 1 % -enhet skett.
Andel miljöbilar i stadens bilflotta	100 %	99 %	Uppfylls delvis	28 av 30 nämnder och 15 av 16 bolagsstyrelser uppnår 100 %.
Andel elbilar	10 %	19 %	Helt uppfyllt	

Stockholm har ren luft och rent vatten

Staden ska arbeta aktivt för rent vatten och ren luft. Luftkvaliteten ska förbättras genom bland annat minskad biltrafik, sänkt hastighet och minskad dubbdäcksanvändning. Arbetet med att skydda Stock-

holms vatten utvecklas så att den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag förbättras. Parker och naturreservat är viktiga för stockholmarna och ska underhållas bättre.

Årsmålet för kommunfullmäktiges indikator uppnås helt. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllt helt under 2015.

Minskad fosforhalt i sjöar

Totalfosforhalten i sjöar har minskat sedan 1990-talet. I del flesta av stadens sjöar har fosforhalten minskat under senare år, även om majoriteten fortfarande har höga halter. 2015 hade 16 av 18 sjöar lägre eller oförändrade fosforhalter jämfört med medelvärdet för respektive sjö under 1990-talet.

Handlingsplan för god vattenstatus

Staden har antagit en handlingsplan för god vattenstatus. Fokus i handlingsplanen är lokala åtgärdsprogram samt skapandet av en god och ändamålsenlig organisation inom staden. Arbetet med lokala åtgärdsprogram har påbörjats i de vattenförekomster som har prioriterats för 2015. Det gäller främst Bällstaån och Brunnsviken där arbetet har kommit längst. Arbetet med åtgärdsprogram har också påbörjats för Långsjön, Räcksta träsk, Kyrksjön och Judarn. Staden har också gjort källspårning med provtagning av grundvatten och dagvatten vid utvalda platser. Resultat av undersökningen bedöms bli klart första halvåret 2016.

Stadens nya dagvattenstrategi

Staden har antagit en ny dagvattenstrategi. Inom arbetet med stadens nya dagvattenstrategi har konkreta manualer tagits fram som stöd för hur hållbar dagvattenhantering ska tillämpas i stadsbyggnads- och exploateringsprocessen. Dessutom har en checklista för vad som ska ingå i dagvattenutredningar tagits fram.

Luftkvalitet avseende partikelhalter

Stockholm har mycket bättre luft idag jämfört med för 50 år sedan. Luftföroreningar som då var stora problem i Stockholmsluften – svaveldioxid, bly, kolmonoxid, bensen med flera klaras nu med bred marginal. Under år 2014 och 2015 klarades miljö kvalitetsnormen för partiklar PM10 i hela Stockholms stad. Staden har konsekvent och intensivt dammbundit på de 35 gator som anges i det fastställda åtgärdsprogrammet för Stockholms län. År 2015 klarades även miljö kvalitetsnormen för PM10 på Essingeleden. I Stockholm

mäts luftkvaliteten kontinuerligt på Hornsgatan, Sveavägen, Folkungagatan och Norrlandsgatan. Stadens mätningar visar att luftkvaliteten stadigt förbättras.

Halter av kvävedioxid

För kvävedioxid har halterna minskat mycket sedan början av nittiotalet men inte tillräckligt för att nå miljö kvalitetsnormen. Målvärdet för den obligatoriska nämndindikatorn *antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft* överskridet. Utfallet för indikatorn är dock lägre än år 2013 och 2014. Öppnandet av Norra Länken har minskat halterna av kvävedioxid på Valhallavägen och vid Roslagstull. För 2016 kan trängselskatt på Essingeleden bidra till ytterligare minskningar av halterna.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Total fosforhalt i sjöar	83 %	88,9 %	Helt uppfyllt	
Antal dygn över normvärdet för PM 10 i luft	Nämndmål 35	8	Helt uppfyllt	
Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	Nämndmål 7	45	Ej uppfyllt	Staden har vidtagit åtgärder för att nå målvärdet, men dessa har ännu inte varit fullt tillräckliga, även om halterna har minskat de senaste decennierna.
Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som har radonhalt under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft	Nämndmål 58 %	62,3 %	Helt uppfyllt	
Andel dubbdäck	Nämndmål 8 %	7,1 %	Helt uppfyllt	

Det är enkelt att välja en miljövänlig livsstil

Staden ska intensifiera arbetet med att kartlägga och ta bort gifter. Andelen ekologisk mat i förskola och skola ska öka. Staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter och en strategi för att uppnå 50 procent ekologisk mat ska utarbetas.

Årsmålet för kommunfullmäktiges indikator *Andel ekologiska livsmedel i stadens egna verksamheter* uppnås helt. Tillsammans med

nämndernas rapporterade genomförda aktiviteter och uppnådda nämndmål bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Strategi för ökad andel ekologisk mat

Staden har under året utarbetat ett förslag till strategi för att öka andelen ekologisk mat med ett mål om att 50 procent av maten i kommunala verksamheter ska vara ekologisk. Som en del av strategin ska ingå ett ökat utbud av vegetariska livsmedel. Detta har inarbetats i sin helhet i förslag om nytt miljöprogram för Stockholms stad 2016-2019.

Kartläggning av gifter i förskolor

I kommunfullmäktiges mål ingår att intensifiera arbetet med att kartlägga och ta bort gifter i skola och förskola. Ett samarbete har inletts med Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet. Syftet med samarbetet är att kartlägga och minska barn exponering av hälsofarliga kemiska ämnen som ftalater och bromerade flamskyddsmedel.

Uppföljning av ställda kemikaliekra

Flera insatser för uppföljning av ställda kemikaliekra har gjorts, främst avseende produkter för förskolan. Befintliga avtal och sortiment för förskoleprodukter har gått igenom för att identifiera mest kemikaliesmarta alternativ. En checklista för inspektion av kemikalier i förskolor har tagits fram. Staden har också arbetat med att ta fram en lista med godkända material för lekplatsutrustning som ska användas av aktörer som bygger lekplatser. Ett nätverk av representanter för bland annat stadsdelsnämnderna har bildats och träffats flera gånger under året.

Bra vägledning och utbildning

Staden har tagit fram en vägledning för kemikaliesmart förskola med 22 åtgärder för förskolorna att arbeta med. Råden kommer att förmedlas genom utbildningar för olika grupper och som en webb-utbildning för förskolepersonal. Staden har också under året arbetat med att sprida kunskap och implementera kemikalieplanen till interna och externa aktörer genom medverkan. Halvdagsutbildningar för förskolechefer och miljöombud på förskolor har under året hållits i olika stadsdelsnämnder. Ett utbildningstillfälle har hållits för fristående förskolor och ytterligare två tillfällen för fristående förskolor planeras till början på 2016. Utbildningen syftar till att ge förskolorna stöd i arbetet att rensa ut farliga ämnen i förskolemiljön och knyter an till den tryckta vägledningen för kemikaliesmart förskola.

Goda materialval

Staden har genomfört satsningar på att inventera och utvärdera prioriterade material i byggvaror som PVC och gummigranulat. Ett pilotprojekt har inletts för renovering/ombyggnation och nybyggnation av kemikaliesmart förskola. Ökad medvetenhet leder till fler frågor om olika material som förekommer i förskolan och om råd inför nyanskaffning. En lista på bra val i det upphandlade sortimentet inom några produktgrupper har publicerats på Stockholms stads hemsida.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel ekologiska livsmedel i stadens egna verksamheter	25 %	31,2 %	Helt uppfyllt	

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Målet om ekonomisk hållbarhet ska vara utgångspunkten för stadens ekonomiska förvaltning, samtidigt som fler arbetstillfällen och satsningar på utbildning är centralt för en bättre fungerande samhällsekonomi.

Stockholm är en världsledande kunskapsregion

Stockholm ska vara ett centrum för internationellt baserad verksamhet inom forskning och utveckling. Staden ska främja utvecklingen av kreativa näringar, miljöteknikföretag, besöksnäring och arbetsintegrerade sociala företag. Staden ska ha en stark samverkan med akademierna.

Verksamhetsmålet har en indikator, *Andel invånare, 20 år, med fullföljd gymnasieutbildning*, där ingen mätning kunnat göras då Skolverket beslutat att inte längre följa upp detta resultat. Bedömningen grundas därför på nämndernas egna mål och genomförda aktiviteter. Utifrån detta bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Samverkan på olika nivåer

Stadsledningskontoret har under året tagit fram en strategi för samverkan och samarbete med regionens universitet och högskolor. Arbetsmarknadsnämnden genomförde inom sina pedagogiska verksamheter under året Matematiklyftet i samverkan med forskare och har även initierat ett samarbete med Linköpings Universitet. Detta samarbete ska stödja utvecklingsarbetet i Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm och i projektet Läraruppdraget i vuxenutbildning.

Utveckling av staden

Exploateringsnämndens arbete med att förnya och utveckla de västra och norra delarna av Stockholm, bland annat med den nya planerade stadsdelen Hagastaden, är betydelsefulla tillväxtprojekt för stockholmsregionen. Stadens kvaliteter förenas här med världsledande forskning, företagande och boende.

Trafiknämnden har under året samarbetat med Kungliga Tekniska högskolan gällande underhåll av anläggningskonstruktioner som har lett till att KTH har uppställt ett akademiskt mål med doktorsexamen inom ämnet.

Kunskapsutbyte och verksamhetsförlagda utbildningsplatser

Bromma stadsdelsnämnd samarbetar med flera universitet och högskolor för att erbjuda verksamhetsförlagd utbildning för bland annat socionom- och förskollärostudenterna. Äldreomsorgen har väl uppbyggda kontakter med flera högskolor och alla enheter tar emot studenter från högskolan.

I Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har bland annat 13 socionompraktikanter tagits emot inom olika verksamheter och 40 förskollärostudenterna har förlagt sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) i stadsdelens förskolor. En överenskommelse har också skrivits med Karolinska institutet för att ge sjuksköterskestuderande inom programmet för Vård av äldre möjlighet till VFU.

Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, fastighetsnämnden och exploateringsnämnden har utrett förutsättningarna för att genomföra ett traineeprogram och tagit fram ett förslag till hantering.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel invånare, 20 år, med fullföljd gymnasieutbildning	70 %	-	-	Ingen mätning har gjorts då Skolverket beslutat att inte följa detta mått.

Företag väljer att etablera sig i Stockholm

Nya och växande företag är avgörande för att skapa nya arbetstillfällena. Det lokala näringslivet ska stärkas genom utvecklad företagservice och rådgivning. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikesfödda ska särskilt stödjas. Staden ska samverka med andra aktörer för att öka företagandet i Stockholm och förutsättningarna att möta företagens behov i exempelvis frågor om matchning och kunskapsförsörjning.

Årsmålen för två av tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och ett uppnås delvis. Nämnderna har i huvudsak uppnått sina mål och nämndindikatorer samt genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllta helt under 2015.

Samverkan för ökat företagande

Inom Stockholm Business Alliance samarbetar 53 kommuner om marknadsföring, investeringsfrämjande och näringslivsservice. Under året tecknades avtal för nästa femårsperiod 2016-2020, och samarbetet har utökats med två kommuner, Norrköping och Sandviken.

Det lokala näringslivsarbetet i stadsdelsnämnderna har utvecklats under året, bland annat med inrättande av lokala näringslivsråd och utökat samarbete med företagsföreningar och Stockholm Business Region AB.

Enligt Svenskt Näringslivs mätning av företagsamhet i åldern 16-74 är andelen företagsamma i Stockholms stads befolkning 16 procent, vilket är högre än länsgenomsnittet och mer än dubbelt så högt som riksgenomsnittet. Andelen företagsamma kvinnor är lägre än andelen företagsamma män, men skillnaden minskar.

Årsmålet för *Antal nystartade företag* var 22 000, vilket nåddes med god marginal. Utfallet 23 521 innebär en ökning med 12 procent jämfört med 2014.

Nöjda företag

Kommunens service är en viktig del av hur företagsklimatet upplevs. Indexet som mäter *Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet* (NKI) uppgick år 2015 till 70, vilket anses vara en hög nivå. Stadens mål för året nåddes inte fullt ut, men utfallet är i nivå med år 2014 och trenden är ökande. Bäst i relation till övriga kommuner står sig Stockholms stad när det gäller brandtillsyn. Även miljö- och hälsoskydd har ett högt NKI i relation till

andra kommuner. Årsmålet för *Företagens nöjdhet med bemötandet* nåddes med god marginal, och utfallet 77 är en ökning jämfört med tidigare år.

Världens största öppna fibernät

Stockholms stads fibernät är världens största öppna fibernät och täcker nästan 100 procent av företagen i Stockholms stad. Stadens utbyggnad av ett neutralt och öppet fibernät är en viktig konkurrensfördel och skapar goda förutsättningar för tillväxt och förmåga att locka fler företag till staden. Stockholms stads fibernät är framtidssäkert och av högsta kvalitet enligt EU som korade Stockholm som vinnare i tävlingen "European Broadband Award 2015".

Attraktiv mötesplats

Stockholms stad ska vara attraktiv som mötesplats och locka investeringar. Tredje kvartalet 2015 ökade antalet gästnätter i länet med drygt 14 procent jämfört med samma kvartal 2014. I juli var antalet gästnätter drygt 20 procent fler än samma månad 2014.

Stockholms stad har under året stått värd för flera spännande evenemang som hjälper till att sätta staden på kartan. Två exempel är EuroGames och Stockholms Kulturfestival som båda ägde rum i augusti. I juli blev det också klart att Stockholm blir värd för Eurovision Song Contest 2016.

Insatser för ökad matchning

Sammanlagt har drygt 11 000 elever och aspiranter deltagit i arbetsmarknadsnämndens utbildningar och kompetenshöjande insatser, som nästan uteslutande är inriktade mot bristyrken. Två nya yrkeshögskoleutbildningar fick tilldelning under året: Projektledning – Incoming Tourism & Event samt Sustainable Tourism Management.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	71	70	Delvis uppfyllt	I nivå med föregående års utfall. Trenden är ökande.
Företagens nöjdhet med bemötandet	75	77	Helt uppfyllt	
Antal nystartade företag	22 000	23 521	Helt uppfyllt	

Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva. Ett arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Arbetslösheten i Stockholm är generellt låg och det råder brist på arbetskraft inom vissa branscher, men samtidigt är arbetslösheten hög hos vissa grupper. Målet är att fler ska arbeta, ha trygga anställningar och försörja sig själva, genom ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande.

Årsmålen för alla kommunfullmäktiges fem indikatorer uppnås helt. Stadens nämnder och bolag har bidragit till måluppfyllelsen genom att erbjuda praktiktillfällen och arbetsplatser för sommarjobbande ungdomar. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i stort sett genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedömer stadsledningskontoret att verksamhetsmålet uppfyllts helt under 2015.

Minskat behov av ekonomiskt bistånd

Trenden med en positiv utveckling inom det ekonomiska biståndet håller i sig. Under året fick 15 642 personer ekonomiskt bistånd, vilket motsvarar 1,7 procent av stadens befolkning och är en minskning jämfört med 2014. Andelen vuxna som har ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare har också minskat sedan förra året, och är nu 1,1 procent.

Både antalet biståndshushåll och kostnaden för ekonomiskt bistånd har minskat 2015 jämfört med 2014. Antalet biståndshushåll minskade med 5,9 procent medan summa utbetalat bistånd minskat med 1,9 procent till 942,5 mnkr. Biståndstiden för hushållen var i genomsnitt 7,3 månader under året, vilket inte innebär någon förändring jämfört med 2014. Medelbidraget per hushåll och månad ökade med 348 kronor, vilket motsvarar 4,2 procent, till 8 624 kronor. Även om andelen biståndstagare har minskat finns stora skillnader mellan olika delar av staden. Andelen biståndstagare i befolkningen har minskat i samtliga stadsdelsnämnder utom i Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen.

Stöd och coaching på Jobbtorg

Jobbtorg Stockholm erbjuder stöd och coaching till arbetslösa med social problematik eller försörjningsstöd. Målet är att de ska få det stöd som behövs för att få ett jobb. Under 2015 har 7 600 aspiranter varit inskrivna vid Jobbtorg Stockholm, vilket är en liten ökning jämfört med 2014. För att förstärka stödet till målgrupper med komplex problematik utvecklar jobbtorgen kontinuerligt metoder

och arbets sätt. Under 2015 har ett ökat fokus lagts på att integrera hälsoperspektivet i arbetsmarknadsinsatserna.

Förbättrad samordning av feriejobb

Stockholms stad erbjuder feriejobb för ungdomar i åldern 16-19 år. Syftet med satsningen är att erbjuda ungdomar en meningsfull sysselsättning och väcka deras intresse för att så småningom arbeta i de kommunala verksamheterna. Under 2015 fick 8 200 ungdomar feriejobb i staden under sommarmånaderna, och dessutom erbjöds ett antal feriejobb under höst- och jullov. Under året har stadens arbete med feriejobben utvärderats och utifrån utvärderingen har en rad förbättringsförslag tagits fram. Inför 2016 kommer alla ansökningar och jobberbjudanden samordnas centralt i ett gemensamt verksamhetssystem för att förenkla för både arbetsgivare och arbetssökande ungdomar.

Kommunala visstidsanställningar

Under 2015 utökades stadens satsning på visstidsanställningar och medel för anställningar tilldelades även stadsdelsnämnderna. Att öppna fler vägar till arbete har varit en prioriterad målsättning under året. Stadens visstidsanställningar syftar till att enskilda ska få ökade förutsättningar att långsiktigt gå från bidrag till egen försörjning. Totalt har 917 personer haft en visstidsanställning i staden under 2015. Av dem var 45 procent kvinnor och 55 procent män. 578 av anställningarna inleddes under 2015.

Offentligt skyddat arbete (OSA)

Staden erbjuder OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete) som syftar till att ge personer med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga möjlighet till anställning med rehabiliterande inslag. På sikt ska anställningen leda till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Jobbtorg Stockholm har under 2015 arbetat med 56 personer som har en offentligt skyddad anställning för att stötta till anställning på öppna arbetsmarknaden. Det är en betydande ökning från 2014 då 28 personer ur målgruppen hade kontakt med Jobbtorg Stockholm. Under 2015 har ett gemensamt informationsmaterial tagits fram och riktlinjer för arbetet med OSA mellan Jobbtorg Stockholm, stadsdelsnämnderna och Arbetsförmedlingen har reviderats.

Vita jobb-modellen

Staden har påbörjat arbetet med att införa Vita jobb-modellen i stadens upphandlingar genom att ta fram en modell för hur krav i samband med offentliga upphandlingar kan ställas på anställningar, praktik och lärlingsplatser för personer långt ifrån arbetsmarknaden.

Första steget är att testa Vita-jobbmodellen i ett antal upphandlingar. Samverkan har även inletts med andra kommuner som arbetar med frågan bland annat genom deltagande i SKL:s nätverk om sociala hänsyn.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	2,0 %	1,7 %	Helt uppfyllt	
Andel vuxna som har ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,2 %	1,1 %	Helt uppfyllt	
Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	81 %	84,3 %	Helt uppfyllt	
Antal praktiktillfällena som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500	567	Helt uppfyllt	
Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	5 100	8 194	Helt uppfyllt	Utöver antalet sommarjobb tillkommer de jobb som erbjudits under höst- och jullov

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet. Stockholm är en tillväxtregion med goda arbetsmöjligheter jämfört med många delar av landet. Samtidigt har vissa grupper som står längre från arbetsmarknaden allt större svårigheter att finna ett arbete. Utbildning är den viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Målet är att fler elever ska klara grundskolan och fler ges möjlighet att utbilda sig på högskolor och universitet.

Årsmålen för två av fyra av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och två uppnås delvis. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i stort sett genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Fler elever inom vuxenutbildningen

Fler elever har studerat inom vuxenutbildningen under året. Ökningen inom komvux beror på generösare antagning och på insatser som uppsökande verksamhet i stadsdelsnämnderna, tätare samarbete mellan Jobbtorg Stockholm och Komvuxcentrum samt annonsering i tunnelbanan. Betygsresultaten inom komvux ligger på ungefär samma nivå som föregående år. Årsmålet nås för andelen godkända betyg inom grundläggande vuxenutbildning, där 84 procent får godkänt. Däremot nås inte målet för godkända betyg inom gymnasial vuxenutbildning. Där blev 82 procent godkända under året.

Inom yrkeskurserna uppvisas ett särskilt gott resultat, och hos många anordnare är andelen godkända elever över 90 procent. En hög grad av motivation hos eleverna, tydliga målbilder och sammanhållna utbildningar ger goda förutsättningar.

Svenska för invandrare (sfi)

Resultaten inom sfi är goda och ligger på ungefär samma nivå som föregående år. Av de 7 400 som avslutat en kurs under året har 94 procent klarat nationellt prov och 95 procent har fått godkänt betyg. Verksamheten når däremot inte upp till kommunfullmäktiges mål om att 67 procent ska klara D-kursen inom sfi inom tidsramen 600 timmar.

Besöken vid sfi-centrum, där sökande kan få information och göra nivåtest inför sina studier, har ökat under året. Totalt kom 21 300 personer till sfi-centrum och 9 500 nivåtester genomfördes. Av besökarna angav 93 procent att de var nöjda med den information och service de fått.

Under året har sfi för föräldralediga erbjudits på två platser. Syftet är att särskilt stärka kvinnor utanför arbetsmarknaden. Kursen har genomförts en eftermiddag per vecka där barnen har kunnat vara med i klassrummet. Arbetet kommer att fortsätta under 2016, då särskilt fokus kommer att ligga på att stärka marknadsföringen så att antalet studerande kan öka.

Utbildningar mot yrke

Under året har staden inventerat bristyrken där arbetsgivarna i regionen bedömer att de har rekryteringsbehov de kommande åren och som kräver högst gymnasial kompetens. Utifrån detta har utbildningar mot sådana yrken marknadsförts genom bland annat annonsering och studie- och yrkesvägledarna, så att de studerande har bättre förutsättningar att välja utbildning utifrån arbetsmarknadens behov. Antalet elever på gymnasiala yrkesutbildningar mot bristyrken har ökat med åtta procent under 2015.

För att ge invandrare kortare och effektivare vägar till arbete erbjuds svenska för yrkesutbildade (sfx). Under året har staden beviljats medel från Europeiska socialfonden (ESF) för att vidareutveckla integrerade språk- och yrkesutbildningar. Staden har påbörjat arbetet med öka utbudet av sfx-utbildningar för att skapa fler utbildningsmöjligheter för nyanlända som fått asyl.

Satsningar på matematik

Generellt sett är resultaten inom matematik lägre än inom andra ämnen, vilket påverkar betygssnitten generellt. Ett antal satsningar har genomförts, till exempel det statligt finansierade Matematiklyftet, nivåtester och möjlighet till repetition.

Uppsökande studie- och yrkesvägledning

Under året har den uppsökande studie- och yrkesvägledningen utökats med fokus på unga och mot de rättighetsbaserade utbildningarna sfi, samhällsorientering och grundläggande vuxenutbildning. Inom ramen för arbetet har studie- och yrkesvägledning träffat stockholmare på nya arenor som medborgarkontor, bibliotek och hos Arbetsförmedlingen. Vägledarna har också kontaktat unga i åldern 20-24 år som avbrutit kurser på komvux och erbjudit dem samtal i syfte att återuppta studier. Merparten av dem som tackade ja till träffarna har valt att återvända till studierna, och arbetet kommer att fortsätta under 2016.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel kursdeltagare inom sfi med godkänt betyg efter fullföljd kurs	93 %	95 %	Helt uppfyllt	

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel godkända sfi - elever efter 600 timmar	67 %	63 %	Delvis uppfyllt	Resultatet ligger kvar på samma nivå som föregående år. Inför nästa år kommer skolformen sfi omorganiseras och indikatorn behöva utvecklas.
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	84 %	84 %	Helt uppfyllt	
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	86 %	82 %	Delvis uppfyllt	Stadsledningskontoret bedömer att den låga måluppfyllelsen till stor del beror på låga resultat inom matematik. Satsningar på matematik har gjorts hos samtliga utbildningsanordnare.

Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden. Därför arbetar staden alltid för en budget i god ekonomisk balans med kostnadseffektiva verksamheter där administrativa kostnader hålls låga. Grundläggande mål för soliditet och investeringskostnader garanterar långsiktig hållbarhet.

Bokslutet för 2015 visar ett positivt resultat om 1 924 mnkr enligt balanskravet och samtliga stadens finansiella mål för god ekonomisk hushållning har uppfyllts. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Stockholm har en god budgethållning

Nämnderna har generellt en god budgethållning och redovisar totalt ett överskott på 519 mnkr, efter resultatöverföringar (434 mnkr) varav 50 mnkr avser stadsdelsnämnderna och 450 mnkr avser facknämnderna.

En stadsdelsnämnd redovisar underskott och det är Farsta med ett underskott om 14 mnkr. Underskotten finns främst inom verksamhetsområdena äldreomsorg, individ- och familjeomsorg samt ekonomiskt bistånd. Nämnden har under året arbetat med åtgärder för att minska underskottet och nå en budget i balans. Inom individ- och familjeomsorgen för barn och unga har nämnden bland annat

försökt minska antalet placeringar och istället använda hemmaplan-alternativ som nämndens eget boende och inom äldreomsorgen pågår ett arbete med att ytterligare öka effektiviteten i planeringen. Övriga stadsdelsnämnder redovisar ett utfall i balans. De största överskotten bland stadsdelsnämnderna finns hos Rinkeby-Kista (19 mnkr) och Östermalm (20 mnkr).

Bland facknämnderna redovisar stadsbyggnadsnämnden (14 mnkr), valnämnden (0,3 mnkr) och överförmyndarnämnden (5 mnkr) underskott, övriga nämnder redovisar överskott. Stadsbyggnadsnämndens underskott beror i huvudsak på att nämnden under året uppgraderat ärendehanteringssystemet Public360. Valnämndens underskott beror på efterkommande kostnader från valen 2014. Överförmyndarnämndens underskott beror främst på ökade arvodeskostnader för gode män och personalkostnader kopplade till det ökade antalet ensamkommande barn. Övriga facknämnder redovisar ett utfall i balans. De största överskotten bland facknämnderna finns hos utbildningsnämnden (107 mnkr), trafiknämnden (100 mnkr) och kommunstyrelsen (81 mnkr).

Aktiviteter som bidrar till en långsiktigt hållbar ekonomi

Staden arbetar kontinuerligt med effektiviseringar och förbättringar för att uppnå en god ekonomisk hushållning som säkrar en långsiktig balans i ekonomin. Bland annat har idrottsnämnden tillsammans med fastighetsnämnden fortsatt utveckla de gemensamma processerna för hyror, investeringar, underhåll och energieffektiviseringar. Servicenämndens arbete med att effektivisera stadens administrativa tjänster har bedrivits planligt under året och nämndens årsmål inom bland annat ekonomiadministration och löneadministration överträffats.

Införandet av det koncerngemensamma ekonomisystemet med syfte att bidra till både kostnadsmässiga och administrationsmässiga fördelar för hela koncernen pågår. Projektet har under året befunnit sig i implementeringsfasen och under året har samtliga nämnder tillsammans med bostadsbolagen och Micasa Fastigheter i Stockholm AB tagit ekonomisystemet i bruk.

Förbättrat prognosarbete utvecklar staden

Staden uppnår i helhet målvärdet för prognossäkerheten för året. Däremot redovisar några nämnder en försämrad prognossäkerhet jämfört med tidigare år. Störst avvikelse jämfört med prognosen i tertialrapport 2 visar revisorskollegiet (-17 procent), miljö- och hälsoskyddsnämnden (-12 procent), överförmyndarnämnden (9 procent), valnämnden (9 procent), stadsbyggnadsnämnden (7 procent)

och trafiknämnden (-6 procent). För att säkerställa att kommunfullmäktiges tilldelade resurser används på rätt sätt konstaterar stadsledningskontoret att nämndernas prognosarbete kan förbättras för kommande år.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	53,0 %	Helt uppfyllt	
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	53,0 %	Helt uppfyllt	
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	99,1 %	Helt uppfyllt	
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	98,9 %	Helt uppfyllt	
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	- 0,98 %	Helt uppfyllt	
Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	1 924 mnkr	Helt uppfyllt	
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	6,2 %	Helt uppfyllt	
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	98,9 %	Helt uppfyllt	
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	34 %	Helt uppfyllt	
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	Helt uppfyllt	

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stockholm ska sträva efter att vara en stad som genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från alla former av våld och diskriminering. Staden ska vara en bra arbetsgivare genom bra anställningsvillkor och ett systematiskt arbete ska göra Stockholm till en tillgänglig stad för alla.

Stockholm är fritt från diskriminering

Ett demokratiskt hållbart samhälle bygger på jämställdhet, jämlikhet, tillgänglighet och frihet från våld och diskriminering. Det kräver ett systematiskt arbete med utgångspunkt i bland annat CEMR-deklarationen om jämställdhet och European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR) tiopunktsprogram mot rasism.

Det finns inga indikatorer eller årsmål för verksamhetsområdesmålet. De flesta nämnder har fokuserat på någon eller ett par av de sju diskrimineringsområden. Flera nämnder påpekar också att det mer systematiska arbetet mot diskriminering, framför allt frågor rörande jämställdhet, har inte genomförts fullt ut under 2015. Med anledning av ovanstående bedömer stadsledningskontoret att verksamhetsmålet uppfyllts delvis under 2015.

Stockholm – en del av ECCAR

Stockholms stad blev under 2015 medlem i nätverket ECCAR. Nätverket erbjuder städer/kommuner ett forum där erfarenheter byts för att förbättra det lokala arbetet mot rasism och diskriminering. Medlemmar i ECCAR åtar sig att följa tiopunktsprogrammet, bland annat genom att säkerställa att kommunen är en icke-diskriminerande arbetsgivare och välfärdsleverantör, att kommunen erbjuder lika tillgång till bostäder, samt att kommunen motverkar diskriminering och rasism genom utbildning och kompetenshöjande insatser.

Jämställd budget - jämlik verksamhet

Nämnderna stärker kvaliteten i stadens verksamheter genom att systematisera jämställdhetsarbetet via sin budget och könsuppdelad statistik. Kommunstyrelsens arbete med det stadsövergripande programmet för jämställdhetsfrågor har skett under året via dialoger och samverkan med olika nämnder. Programmet presenteras under 2016.

Ett gott exempel på arbete med jämställdhetsintegrerad budgetering kommer från idrottsnämnden. Områden som särskilt har granskats ur ett jämställdhetsperspektiv är investeringsbudgeten och budgeten för föreningsbidrag. Nämnden har bland annat bekostat föreningsutbildningar inom frågor som rör diskriminering, kränkning och mobbning. Under gymutbildningar har personal utbildats i träning och bemötande av olika målgrupper såsom personer med rörelsenedsättning.

Könsuppdelad statistik

Inom socialnämnden finns en jämställdhetsgrupp med bred representation från olika avdelningar och enheter som har drivit utveckl-

ing av jämställdhetsarbetet framåt. Jämställdhetsarbetet syftar till att synliggöra brukarnas och anställdas villkor ett könsperspektiv.

Interkulturalitet och normkritik

Som ett led i stadens arbete med att öka kunskapen om normkritik och brukarnas olika behov och förutsättningar har några nämnder utbildat personal och chefer i dessa frågor. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd har deltagit i en introduktionsutbildning i interkulturellt förhållningssätt. Medarbetarna vid förskolorna i Hässelby-Vällingby har under hösten 2015 deltagit i en fördjupad utbildning i ämnet. Ett interkulturellt förhållningssätt handlar om ömsesidig förståelse mellan personer från olika kulturer för en bättre kommunikation och ett bättre samspel. Genom utbildningen har medarbetare och chefer fått verktyg att praktisera ett interkulturellt förhållningssätt i verksamheten.

Andra exempel på ett systematiskt arbete med inkludering och representation är Spånga-Tensta stadsdelsnämnd som har tagit fram en strategi för att öka andel utrikesfödda chefer.

Hbtq och normkritik

Kommunstyrelsens arbete med ett hbtq-program pågår. En projektplan har upprättats, en styrgrupp har tillsatts och en arbetsgrupp bestående av representanter från flera nämnder arbetar aktivt med programmet som kommer att presenteras under 2016.

Utbildningsnämnden tilldelades för 2015 ett extra anslag i syfte att öka skolors och förskolors kompetens inom värdegrund, normkritik och hbtq-frågor. Nämnden har genomfört en konferensserie inom området hbtq, genus och normmedvetenhet som riktades till personal vid stadens förskolor. Föreläsningarna har bland annat berört områden som förskolans mottagande, majoritetskulturen och barns normskapande. Cirka 800 pedagoger och chefer från såväl fristående som kommunala verksamheter har deltagit.

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

För att Stockholm ska vara en demokratiskt hållbar stad och erbjuda alla stockholmare bra service och kvalitet krävs att Stockholms stad kan attrahera och behålla en mångfald av välutbildade och kompetenta medarbetare och chefer. Stockholms stad som arbetsgivare ska erbjuda grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor, kompetensutveckling och en god och hälsosam arbetsmiljö, som ett led i att på bästa sätt förstå och sörja för alla stockholmares behov.

Av 31 nämnder uppger 13 att målet för verksamhetsområdet har uppfyllts helt, 17 nämnder uppger att målet har uppfyllts delvis och en nämnd uppger att målet ej uppfyllts. Årsmålen för en av sju av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, fyra uppnås delvis och två uppnås ej. Majoriteten av nämnderna har uppnått sina egna nämndmål och genomfört de aktiviteter de planerat. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Meningsfullt arbete

De övergripande resultaten från 2015 års medarbetarenkät ligger stabilt sedan förra året och är överlag på en god nivå. Det som framträder som mest positivt är tydligheten i organisationen och att medarbetarna är väl insatta i sin arbetsplats mål. En överväldigande majoritet av medarbetaren anser att de har ett meningsfullt arbete och att arbetsklimatet präglas av öppenhet och respekt. Även i år sammanställs de frågor som mäter viktiga förutsättningar för ett aktivt medarbetarskap till Aktivt Medskapandeindex (AMI). Resultatet är 80, vilket är ett högt stabilt resultat jämfört med andra kommuner.

Det är angeläget för staden att fortsätta vara en attraktiv arbetsgivare och fullfölja arbetet med att skapa goda förutsättningar för stadens medarbetare och ledare att leverera tjänster av hög kvalitet till stockholmarna.

Hållbart arbetsliv

Stockholms stads arbetsplatser välkomnar mångfald och tar tillvara anställdas engagemang och kompetens. En arbetsmiljö som stimulerar lärande och utveckling har avgörande betydelse för såväl verksamhetens resultat som för medarbetarnas hälsa, trivsel och personliga utveckling. Utvecklingen av stadens sjukfrånvaro speglar utvecklingen av sjukfrånvaron i riket i stort, vilket innebär en ökning under 2015. Arbetet med att sänka sjukfrånvaron är fortsatt prioriterat och nämnder och bolagstyrelser använder sig av olika arbetsätt på organisations-, grupp- och individnivå. Stockholms stads rehabiliteringsprocess utgör grunden i arbetet. Majoriteten av nämnderna arbetar med friskvårds- och hälsoinsatser parallellt med utbildningar inom det systematiska arbetsmiljöområdet.

Under 2015 påbörjade staden arbetet med att ta fram en handlingsplan för att förbättra situationen för socialsekreterare och biståndshandläggare. Handlingsplanen ska bidra till att förstärka, utveckla och förbättra verksamheten för socialtjänstens samlade verksamhet.

Ledar – och medarbetarutveckling med stockholmare i fokus

Stockholms stad är en av Sveriges största arbetsgivare. Stadens omkring 1 800 chefer har en central roll i arbetet att tillsammans med sina medarbetare erbjuda stockholmarna en god service. Ett närvarande och tydligt ledarskap som främjar ett aktivt medarbetarskap är avgörande för alla verksamheter.

Staden genomför en mängd olika insatser för att säkra att chefer och ledare samt medarbetare har kunskap och kompetens för att fullgöra sina uppdrag. Nämnder och styrelser genomför lokala ledarprogram och utbildningsinsatser inom till exempel arbetsmiljöområdet.

Stadsgemensamma insatser är bland annat utvecklingsgrupper, dels för chefer och ledare, dels för medarbetare. Vidare har introduktionsprogrammet Chef i staden för nyanställda chefer genomförts med totalt omkring 90 deltagare under året. Chefsseminarier som handlat om att leda för lika rättigheter och möjligheter har genomförts både höst och vår. Den tredje omgången av stadens traineeprogram för akademiker, med femton deltagare, påbörjades i september 2015. Traineeprogrammet är en viktig del av stadens arbete med att vara en attraktiv arbetsgivare och syftar till att stärka kompetensförsörjningen i staden på både kort och lång sikt.

Ett nätverk för yrkesambassadörer har startats med medarbetare från stadens olika verksamheter. Nätverket syftar till att stärka arbetet med kompetensförsörjning och samla medarbetare som i olika sammanhang kan ta rollen som ambassadörer för stadens om arbetsgivare och för sin verksamhet.

Kompetensutveckling stärker kvalitén

För att behålla en hög kvalitet inom stadens verksamheter är kompetensutvecklingen prioriterad. Särskilda satsningar genomförs för chefer, medarbetare inom vård- och omsorg, lärare, förskolepersonal och andra grupper inom stadens verksamheter. Staden medverkar i Tekniksprånget, som syftar till att locka fler ungdomar till ingenjörsyrket och högre teknisk utbildning. Det är ett initiativ från Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien för att säkra kompetensförsörjningen av ingenjörer i framtiden. Staden deltar också i Framtidsmässan, som vill lyfta fram utvecklingsmöjligheterna i offentlig sektor, och med priset Årets Karriär på Framtidsgalan för att lyfta den unga drivkraften inom offentlig sektor. Staden samarbetar med högskolor och universitet, främst i Stockholmsregionen, tar del av forskningsresultat och tar emot studenter på praktik och i examensarbeten och genomför utvecklingsarbeten tillsammans med akademien. Varje nämnd ansvarar för att definiera behoven av kompetens

till verksamheterna. Stadens nämnder är väl medvetna om framtida kompetensbehov och arbetar med strategier för att kunna möta de utmaningar som finns. Kompetensförsörjningen säkerställs genom bland annat utbildningsinsatser och nyrekryteringar. Vid nyrekryteringar analyseras behovet av kompetens kopplat till uppdrag och mål. Stort fokus ligger på chefsförsörjningen.

Framtidsinriktad arbetsgivare med stockholmarna i centrum

Genom ett starkt fokus på utveckling och kvalitet i verksamheten säkerställs en god service. Kontinuitet är en viktig faktor för god kvalitet och nämnderna arbetar fortlöpande med att erbjuda heltid till ofrivilligt deltidsanställda. Det är ett långsiktigt arbete som ännu inte givit full effekt. Heltid är normen vid nyanställningar. Andelen heltidsanställda har ökat under 2015 och uppgår nu till 87,9 procent.

I december var totalt 41 040 personer anställda i Stockholms stad. Av dessa var 38 325 anställda i stadens nämnder och 2 715 var anställda i stadens bolag.

Under 2015 har stor del av omställningsarbetet ägnats åt rådgivning, dels i enskilda ärenden, dels gällande hanteringen av arbetsbrist och eventuell övertalighet.

Nämnderna har under året arbetat strukturerat och framåtsyftande med omställning vid arbetsbrist, och därmed lyckats lösa det mesta av övertaligheten inom den egna nämnden.

Antalet ärenden har minskat 2015 jämfört med 2014. De ärenden som kommit in för central omplacering har huvudsakligen varit yrkeskategorin personliga assistenter.

Antalet omplaceringsutredningar med anledning av personliga skäl minskar stadigt. Det beror dels på att nämnderna har fortsatt att arbeta aktivt med rehabilitering och anpassning av arbetsuppgifter, dels på att fler medarbetare har valt ”karriärväxling” som ett alternativ till att staden gör en omplaceringsutredning.

Indikatorer

Indikator	Mål	Utfall	Måluppfyllelse	Bedömning/kommentar
Aktivt Medskapandeindex	82	80	Delvis uppfyllt	Stabil hög nivå
Motivationsindex	82	80	Delvis uppfyllt	Stabil hög nivå
Ledarskapsindex	78	78	Uppfyllt	
Styrningsindex	82	80	Delvis uppfyllt	Stabil hög nivå

Indikator	Mål	Utfall	Måluppfyllelse	Bedömning/kommentar
Sjukfrånvaro	4,4 %	6,6 %	Ej uppfyllt	Sjukfrånvaron har under 2015 följt säsongskurvan men på en högre nivå än föregående år. Dag 181-365 och dag >365 ökar i snabbare takt än de kortare sjukfrånvaroperioderna.
Andel medarbetare med ofrivillig deltid som erbjuds heltid	100 %	44 %	Ej uppfyllt	Pågående långsiktigt arbete
Andel medarbetare som inte upplever sig diskriminerade på sin arbetsplats	100 %	85 %	Delvis uppfyllt	Pågående långsiktigt arbete

Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och barnkonventionen

Stockholm ska stärka främjandet av mänskliga rättigheter och arbeta aktivt för att motverka diskriminering. För att stärka arbetet inrättades ett råd för mänskliga rättigheter. Barns rättigheter är centrala för alla politikområden. Staden har tillsatt en barnombudsman.

Det finns inga indikatorer för målet. En majoritet av all åiterrapportering från nämnderna har fokuserat särskilt på barns rättigheter. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas delvis under 2015.

Från det lokala till det globala

Ledamöterna i rådet för mänskliga rättigheter har tillsatts och rådets arbete har påbörjat s. Ledamöterna består av särskilt sakkunniga från civilsamhället och stadens förtroendevalda. Under hösten har seminarier för stadens chefer genomförts för att öka kunskapen om mänskliga rättigheters relevans för det kommunala uppdraget. De första stegen för att certifiera staden som Fairtrade City har tagits. Arbetet med att tillsätta en styrgrupp har initierats. Styrgruppens uppdrag är bland annat att samordna och driva arbetet med lokalt (i Stockholm) informationsarbete om rättvis handel, etisk konsumtion och upphandling.

En fråga om bemötande

Flera fack- och stadsdelsnämnder stärker sitt arbete för att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering genom bemö-

tandeariktade insatser. Exempelvis har biståndshandläggare inom äldreomsorgen i Farsta stadsdelsnämnd deltagit i bemötandeprojekt och aktiviteter i form av workshops för att utveckla bemötande och kommunikation med brukarna.

Anhörigkonsulenterna har arbetat för att nå ut till fler grupper av anhöriga genom att bredda utbudet av utbildningar och stödinsatser samt skapat lättillgängliga mötesplatser för anhöriga till personer med olika funktionsnedsättningar. Syftet med bemötandeprojekten är att tillgodose brukarnas olika behov och erbjuda likvärdig tjänst och service till alla stockholmare. Därför är frågan nära kopplad till främjandet av de mänskliga rättigheterna.

Stöd till föräldrar

Staden stödjer föräldrar som en del av det förebyggande arbetet med att stärka barns rättigheter. Ett framgångsrikt exempel är föräldracoacherna i Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd som under 2015 har träffat småbarnsföräldrar vid olika tillfällen. Coacherna har till exempel genomfört språkcaféer med teman om familj, barn och samhälle en gång i veckan. Föräldracoacherna har även samverkat med familjecentren, socialtjänsten, medborgarservice, medborgarvärdar och förskolorna i stadsdelen.

Stockholms egen barnombudsman

Kommunstyrelsen har inrättat en barnombudsman för staden. Barnombudsmannen ska bland annat uppmärksamma att barns rättigheter och intressen tillgodoses i stadens styrdokument samt granska hur barns rättigheter tillgodoses, i enighet med FN:s barnkonvention. Arbetet med framtagning av ett stadsövergripande program om barns rättigheter fortgår.

Checklistor och uppföljningar

Flera fack- och stadsdelsnämnder har fortsatt arbetet med att stärka barnperspektivet i verksamheterna genom att använda barnchecklistor när tjänsteutlåtanden som berör barn tas fram.

Ett exempel är socialnämnden som har arbetat med att synliggöra barn och barnperspektivet inom ekonomiskt bistånd och i ärenden där vuxna med funktionsnedsättning är aktuella för insatser.

Barns delaktighet och inflytande

Staden lägger stor vikt vid barns och ungdomars delaktighet och perspektiv i olika frågor, till exempel vid arbetet med trafikmiljön runt skolor, både vad gäller skolvägarna och de fria ytorna i närheten av skolan. Vid upprustningen av olika offentliga platser har barns perspektiv tagits hänsyn till. Även stadsdelsnämnderna har

beaktat barnperspektivet vid nybyggnation, upprustning av parker och lekplatser samt vid detaljplaneremisser.

Barns rätt till kultur och information

Kultur i ögonhöjd - för, med och av barn och unga är ett program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad. Kultur i ögonhöjd synliggörs alltmer i möten och samtal med bostadsbolag och nämnder där programmet implementeras allt mer i deras verksamheter.

Frågor som rör tryckfrihet och förutsättningar för att stockholmare, oavsett ålder, behandlas lika lyfts upp av Stadsarkivet i deras program- och visningsverksamhet samt inom ramen för webben Stockholmskällans arbete med Stockholms skolor.

Barns bästa inom socialtjänsten

Stadsdelsnämnderna har framförlit inom socialtjänstens verksamheter fortsatt sitt arbete med att stärka barns rättigheter. Ett gott exempel är Södermalms stadsdelsnämnd där barn och ungdomar erbjuds stöd av ett barnombud vid kontakten med socialtjänsten.

Särskilda fokusområden – hbtq

Flera fack- och stadsdelsnämnder har fortsatt sitt kunskapshöjande arbete med hbtq-frågor. Särskilt fokus har legat på unga hbtq-personers situation och behov. För att säkerställa kompetensen vid stadens ungdomsmottagningar kring hbtq-frågor har det under året pågått utbildningssatsningar tillsammans med landstinget. Personal vid verksamheterna från både staden och landstinget har tillsammans genomgått en diplomerande utbildning. Kommunstyrelsens arbete med ett stadsövergripande program för hbtq-frågor fortsätter.

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld. Genom minskade klyftor och socialt förebyggande arbete kan den sociala oron minska och fler få möjlighet att utvecklas. Arbetet ska stärkas för att våld i nära relationer ska minska. Staden ska stärka stödet till kvinnojourer och utveckla arbetet för att angripa våldets ursprung. Det förebyggande arbetet ska stärkas genom ökade insatser mot diskriminering samt kompetenshöjning i genus, normkritik och antirasism.

Av 20 nämnder bedömer 18 att målet uppnås helt. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Vägledning och verksamhetsstöd

Staden har vidareutvecklat det stadsövergripande arbetet mot våld i nära relationer under året. Bland annat är stadens övergripande program mot våld i nära relationer under bearbetning. Syftet med programmet är att ta ett helhetsgrepp om arbetet samt att säkerställa att arbetet mot våld är likställt över hela staden. Programmet omfattar såväl skydd och stöd till våldsutsatta och deras barn som insatser till våldsutövare.

Stadens riktlinjer för handläggning av ärenden som rör våld i nära relationer är under revidering. I riktlinjerna ingår även rutiner för bemötande och stöd till våldsutsatta papperslösa kvinnor och barn. Under året har utbildningsinsatser genomförts. Bland annat avseende stadens riktlinjer för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer samt grundläggande utbildning om våld i nära relationer.

Fokus på förebyggande arbete och tidiga insatser

Nämnderna arbetar med att utveckla metoder för att upptäcka tidiga signaler på våld i nära relation. Bland annat utbildas medarbetare inom verksamheterna i hur våld kan upptäckas och vilka åtgärder som ska vidtas. Bedömnings- och utredningsinstrumentet FREDA används för att identifiera personer som utsätts för våld i nära relation och besluta om insatser.

Det brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbetet är starkt sammankopplat med socialt förebyggande arbete. Föräldrastödsprogram, utbildningar, fältassistenternas uppsökande arbete och sociala insatsgrupper har utgjort viktiga insatser i det förebyggande arbetet. Samarbetet mellan skola, ungdomsmottagningar och socialtjänst har varit viktigt för måluppfyllelsen.

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd har tagit fram en handlingsplan för barn som misstänks fara illa, eller när misstanke om att våld i nära relationer förekommer. Materialet har till syfte att förbättra upptäckandefrekvensen av barn som far illa genom att öka kompetensen kring dessa frågor hos personal, chefer och förvaltning.

Barnperspektiv

Det ska alltid finnas ett tydligt barnperspektiv i alla utredningar av vuxna som utsätts för våld alternativt vuxna som utövar våld. Stadens socialtjänst inleder alltid en utredning vid misstanke om att barn far illa. Barn som bevittnat eller utsatts för våld i nära relation får stöd i den akuta situationen för att inte behöva vistas i en våldsam miljö.

Relationsvårdscentrum Sydost

Relationsvårdscentrum sydost (RVCS) ger stöd och behandling för våldsutövande, vuxna våldsutsatta samt för barn som levt med våld i sin familj. RVCS har under 2015 genomfört behandling för 79 våldsutsatta personer, varav 78 är kvinnor och en man. RVCS har genomfört behandling för 70 våldsutövare, varav 68 är män och två kvinnor.

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och ta bort det som hindrar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Personer med funktionsnedsättning kan själva välja boende och korttidsboende samt utförare av daglig verksamhet, hemtjänst, ledsagning, avlösning och personlig assistans.

Det finns sex indikatorer inom verksamhetsområdet och kommunfullmäktiges årsmål för dessa har uppfyllts helt. Nämnderna har därutöver i huvudsak uppnått sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt i stort sett genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Kvalitet, likvärdighet och konkurrensneutralitet

Uppdragsbeskrivningar för stadsdelsnämndernas egen verksamhet inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning inklusive socialpsykiatri har tagits fram under året. Syftet har varit att förtydliga kraven på utförare i stadens egen regi för att säkerställa kvalitet, likvärdighet och konkurrensneutralitet inom de olika valfrihetssystemen. De ska motsvara de som ställs i förfrågningsunderlag och avtal enligt lagen om valfrihet (LOV) för respektive insats 2016.

Inför att valfrihetssystem för insatsen korttidsstillsyn för skolungdom över 12 år enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade införs i staden den 1 juli 2016 har staden utarbetat former för resursmätning och upphandling. Förberedelser för att bedöma ersättningsnivåer för varje enskild brukare har pågått under året, och mallen för mätningarna har kompletterats så att den även omfattar personer inom autismspektrumet på ett bättre sätt.

Hälso- och sjukvård till personer med funktionsnedsättning

Den 1 oktober började staden utföra kommunal hälso- och sjukvård i boenden och daglig verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Planeringen inför övergången från landstinget har pågått under hela året. Initialt bedrivs verksamheten i projektform under socialnämnden innan ställning tas till hur den ska organiseras och bedrivas på längre sikt. Hälso- och sjukvårdsenheten benämns LSS-hälsan, till vilken det har rekryterats legitimerade sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter samt verksamhetschef.

Samordnad kompetensutveckling för personal

Medarbetare i staden deltar i fortlöpande kompetensutveckling genom Forum Carpe. Efter att ha bedrivits i projektform fram till 2014 utgör det numera en ordinarie verksamhet med staden som huvudman, med finansiering från länets kommuner. Forum Carpe samordnar och bidrar till kompetensutvecklingen inom verksamhetsområdet och riktar sig till anställda på alla nivåer hos såväl kommunala som privata utförare samt myndighetsutövare i länets samtliga kommuner. Verksamhetsidéen är att samordna aktiviteter för att synliggöra funktionshinderområdet, genomföra kompetensutveckling samt sprida goda exempel.

Evidensbaserad praktik

Satsningen på en evidensbaserad praktik (EBP) inom området stöd och service till personer med funktionsnedsättning har fortsatt under verksamhetsåret på uppdrag av SKL. Prioriterade områden i satsningen är förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning, förstärkt brukarmedverkan samt att initiera, genomföra och utveckla systematisk uppföljning.

Programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning integreras i stadens verksamheter. Staden arbetar för att personer med funktionsnedsättning ska få insatser som bygger på en evidensbaserad praktik. Samtliga nämnder och bolag inom staden uppmanas att genom programmet arbeta med tillgänglighet, som har som övergripande mål att alla i Stockholm ska ha tillgång till och kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	85 %	89 %	Helt uppfyllt	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	68 %	76 %	Helt uppfyllt	
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	89 %	92 %	Helt uppfyllt	
Nöjda brukare - daglig verksamhet (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	85 %	86 %	Helt uppfyllt	
Nöjda brukare - korttidsboende (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	88 %	89 %	Helt uppfyllt	
Nöjda brukare - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	83 %	86 %	Helt uppfyllt	

Stockholm är en demokratisk stad där medborgarna har inflytande

Stockholmarna ska känna att de har möjlighet att påverka det som sker i staden. Stadsdelsnämnderna är ett viktigt verktyg i lokaldemokratien. Facknämnderna ska se över hur de kan utöka kontakterna med de invånare i staden vars röster inte hörs idag. Den representa-

tiva demokratin ska stärkas och staden ta ansvar för att öka valdeltagande i de delar av staden där det är lågt.

Arbetet för att uppnå målet *Stockholm är en demokratisk stad där medborgarna har inflytande* har intensifierats under 2015. Stadsdelsnämnderna har påbörjat ett omfattande arbete med att utveckla den lokala demokratin. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete

Under 2015 har riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete antagits av kommunfullmäktige. Riktlinjerna syftar till att tydliggöra hur det lokala utvecklingsarbetet hänger samman med den övergripande inriktningen i Vision 2040 samt att tydliggöra ansvarsfördelning och arbetsätt i staden. Stadsdelsnämnderna får en tydligare roll. Lokala utvecklingsprogram ska, enligt riktlinjerna, utarbetas i nära dialog med stockholmarna och det lokala civilsamhället. Riktlinjerna anger också att resurser ska styras till områden med störst behov samt att alla stadsdelar ska utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och unika kvaliteter.

Stadsdelsnämndernas arbete med demokratiutveckling

Stadsdelsnämnderna har under 2015 påbörjat ett omfattande arbete med att utveckla den lokala demokratin. Det innefattar till exempel att stärka stockholmarnas inflytande genom utveckling av olika former av lokala råd (brukarråd, pensionärsråd, funktionshinderråd, ungdomsråd, planingsråd etc.) samt att utveckla arbetet med och tillse att fler medborgarkontor öppnas. Olika former av informationskampanjer har genomförts i syfte att öka stockholmarnas kännedom om vilka möjligheter som finns att påverka. Detta har inbegripit framtagande av broschyrer, digital information, kommunikation via sociala medier samt information genom fysiska möten på marknader och andra tillställningar. Olika former av medborgardialoger har anordnats runt om i staden och i Fagersjö har ett försök med medborgarbudget genomförts, där 0,4 mnkr avsatts för att utveckla en mötesplats.

Bättre möjligheter till kontakt med förtroendevalda

I flera stadsdelsnämnder har lokala demokratiråd, demokratiutskott eller demokratiberedningar bildats under året. I dessa deltar förtroendevalda och i flera fall även tjänstemän och/eller representanter från civilsamhället. Skärholmens demokratiberedning arbetar bland annat med att ta fram en handlingsplan för ökat valdeltagande. Det pågår också ett arbete med att öka stockholmarnas möjlighet att komma i kontakt med de förtroendevalda, bland annat genom politikerlun-

cher och öppna nämndsammanträden. Flera stadsdelsnämnder rapporterar en ökning av antalet inkomna medborgarförslag jämfört med föregående år.

Ungas delaktighet

I samtliga stadsdelsnämnder pågår numera ett arbete med ungas delaktighet och inflytande. Arbetet ser olika ut i olika delar av staden. Flera nämnder har startat upp ungdomsråd. Andra jobbar med deltagande i andra former så som ungdomspaneler, ungdomsforum, uppsökande arbete, kartläggningar samt olika ungdomsprojekt. Under vecka 44 var Stockholms stad värd för en stor konferens med flera hundra deltagare från ungdomsråd från hela landet. Kommunstyrelsen samordnar ett nätverk för att stödja och kvalitetssäkra arbetet med ungas delaktighet.

Dialog i planprocessen

Bland facknämnderna har stadsbyggnadsnämnden, i samverkan med exploateringsnämnden under 2015, fortsatt det pågående arbetet med att utveckla stadens arbete med dialog inom ramen för planprocessen. Detta har bland annat innefattat arbete med att utveckla dialog i tidigt skede samt att testa processer där detaljplaner föregår markanvisningar. Därtill har metoder för digitalt samråd utvecklats i syfte att nå grupper som inte vanligtvis deltar i samsrådsprocesser. Även trafiknämnden har deltagit i detta arbete och arbetar därtill med att utveckla medborgardialogen i samband med parkinvesteringar. Trafiknämnden arbetar också med att utveckla Tyck till-appen, som möjliggör för stockholmare att inkomma med synpunkter.

Det civila samhällets betydelse

Flertalet av stadsdelsnämnderna samverkar med det civila samhället som en del i att utveckla den lokala demokratin. Inom utvecklingsområdet Demokrati och trygghet inom stadens kommission för ett socialt hållbart Stockholm har ett utvecklingsarbete kring det civila samhället pågått under hösten. Arbetet har syftat till att undersöka det civila samhällets betydelse för att främja socialt kapital och hur Stockholms stad kan utveckla sin samverkan med det civila samhällets aktörer för att främja det medborgerliga deltagandet i stadens utveckling. Personal från Ersta Sköndal högskola har varit delaktiga och skrivit en underlagsrapport med utgångspunkt i denna frågeställning. Ett antal rekommendationer och åtgärdsförslag på området har tagits fram.

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande. Kulturen, konsten och skapandet är en närvarande och närande del av demokratin. Kulturen i Stockholm skapar möten, upplevelser och är inkluderande. Det egna skapandet ges utrymme i en miljö där det fria uttrycket är tillgängligt för alla oavsett bakgrund, inkomst eller könstillhörighet.

Årsmålen för två av tre indikatorer uppfylls helt medan en indikator saknar uppmätt utfall. Tillsammans med nämndernas rapporterade genomförda aktiviteter och uppnådda nämndmål bedöms verksamhetsmålet uppnås helt under 2015.

Levande och angelägna institutioner

Kulturnämndens institutioner Stadsmuseet, Medeltidsmuseet och Stockholmia tillvaratar och tillgängliggör stadens och stockholmarernas berättelser. Berättelserna ger perspektiv på stadens liv i vår egen tid och för framtiden.

Stadsmuseet stängdes för renovering i januari och öppnar med ny utställning 2018 men mycket av museets arbete pågår ändå bakom kulisserna och runt om i staden. Under parollen ”Stadsmuseet på vift” har stockholmarna kunnat delta i stadsvandringar i både inner- och ytterstaden. Inom projektet ”På väg” har ensamkommande ungdomar fått dokumentera sin vardag och samtidigt fått kunskap i fotografering.

Medeltidsmuseet har haft fri entré och ökat sina publiksiffror med 70 procent. En ökad närvaro på sociala medier och på goda omdömen på Trip Advisor tros också bidra till ökningen. Under året har en aktuell utställning, ”Slussen under ytan”, lockat många besökare. Utställningen bygger på kunskap som genererats av den stora arkeologiska undersökningen av Södermalmstorg.

Liljevalchs har haft ett konstnärligt och publikt framgångsrikt år med totalt 168 000 besök. Vårsalongen 2015 slog med 91 567 besök nytt publikrekord. Även utställningen med verk av Hertha Hillfon och designsatsningen ”Utopian Bodies”, den största och dyraste satsning som gjorts i Liljevalchs lokaler, blev publika framgångar och drog båda över 30 000 besökare.

Kulturhuset Stadsteatern fokuserar på att ge ett berikat och utvecklat utbud som stödjer yttrandefriheten, den konstnärliga friheten och det fria ordet. Kulturhuset Stadsteaterns arrangemang kring teater, dans, litteratur, musik, konst/design, Forum Debatt och film lockade cirka 3,1 miljoner besökare under året.

Stockholmarna läser, lär och reflekterar

Stockholms bibliotek fyller en viktig funktion för att locka medborgarna till läsning, lärande och reflektion. Under 2015 prioriterades bland annat barn och unga vilket gestaltades genom mer än 8 000 programaktiviteter för barn, ungdomar och vuxna. Utlåningen av barnböcker ökade för tredje året i rad.

Stadsbibliotekets popularitet ökar, något som staden möter upp med generösare öppettider och tillgänglighet av media. Antalet besök (inklusive virtuella) ökade även det för tredje året i rad och uppgick till över 11 miljoner.

Populär kulturskola

Kulturskolan bedriver verksamhet i hela Stockholms stad och har under 2015 utökat både utbudet och antalet kursplatser i flera ytterstadsområden. Inför höstterminen 2015 sänktes elevavgifterna med mellan 17 och 67 procent. Antalet bokade elevplatser uppgick till 15 876, en ökning jämfört med förra året.

El Sistema avslutades som projektverksamhet vid årsskiftet och ingår från och med 2016 som en egen enhet inom kulturskolan. Undervisningen, som syftar till spel i orkester och sång i kör, ökade sin verksamhet till att innefatta 985 barn med familjer i Tensta, Kista/Husby, Skärholmen och Bredäng. Barnen har genomfört konserter med bland annat Sveriges Radio Symfoniorkester och Radiokören.

Fokus på evenemang

Evenemang ökar intresset för staden, skapar jobb och tillväxt. Evenemangen bidrar till en varierad och upplevelserik stad för invånare såväl som för besökare. Staden ställer alltid krav på att evenemang som genomförs delar de värden som representerar staden. Under året stärktes stadens evenemangsorganisation genom att Evenemangsplats Kungsträdgården uppgick i stadens verksamhet.

Staden faciliterar under ett år mängder av evenemang som levandegör och tillgängliggör staden på spännande sätt. Staden genomför också egna stora och mindre evenemang runt om i staden, bara Kulturskolans 900 evenemang lockade 82 000 besökare under året, medan Kulturnatt Stockholm lockade 140 000 besökare och 120 aktörer, vilket återigen var ett nytt publikrekord.

2015 års kulturfestival ökade även den i omfattning, både innehålls-
 ligt, publikt och mediant. 600 programstarter gav totalt drygt
 600 000 besök till de olika evenemangen.

We Are Sthlm är Europas största ungdomsfestival och riktar sig till
 ungdomar mellan 13 och 19 år. Under 2015 gjordes 710 000 besök
 på festivalen under de aktuella augustidagarna. Ett av målen med
 festivalen är att föra dialog med ungdomar kring respekt och
 självrespekt för att göra skillnad när det gäller ungdomars attityder
 till sexuellt våld. Under 2014 års festival upptäckte man ett nytt
 beteende bland ungdomarna, där pojkar omringade flickor i publik-
 havet på ett medvetet och uppsåtligt sätt. Med bakgrund av vetskap-
 en om händelserna 2014 förstärkte staden insatserna på flera plan
 inför festivalen 2015. Bland annat informerades festivalpersonal,
 polisen, frivilligorganisationer och artister för att kunna skapa mot-
 krafter. Staden genomförde utbildning av personal som skulle ar-
 beta på och i anslutning till festivalen och en strategi för att arbeta
 med öppenhet, respekt och självrespekt antogs med målsättning att
 bland annat öka viljan att anmäla om man blivit utsatt för någon
 form av trakasserier. 4 000 ungdomar deltog i tältet Respekt och
 Självrespekt, och ännu fler nåddes av budskapen i sociala medier
 via storbild i Kungsträdgården. Inför 2016 ska kulturnämnden för-
 stärka arbetet och i samarbete med övriga berörda parter arbeta så-
 väl förebyggande som operativt under själva festivalen.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måluppfyllelse	Kommentar
Stockholmarnas nöjd- het med kommunala kulturinstitutioner	80 %	-	Ingen mätning är gjord	
Antal besök på stadens kulturinstitutioner per stockholmare	6,25	6,71	Helt uppfyllt	
Andel ungdomar (10- 17) som upplever att de har tillgång till me- ningsfulla kulturaktivi- teter	72 %	74,5 %	Helt uppfyllt	

Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning
 Stockholm ska använda offentlig upphandling som ett styrmedel för
 att utveckla stadens verksamheter i en hållbar riktning. Valfärds-
 verksamheten ska kännetecknas av hög kvalitet och goda arbetsvill-
 kor. De medel som avsätts för valfärdsverksamheten ska användas
 för det ändamålet. Sociala hänsyn ska användas vid upphandling för

att exempelvis bidra till att långtidsarbetslösa kommer i sysselsättning. Vidare ska oseriösa leverantörer motverkas och grundläggande mänskliga rättigheter respekteras.

Årsmålen för samtliga två indikatorer uppnås helt. Med anledning av detta samt att verksamheterna genom utförda aktiviteter har bidragit till målet bedöms verksamhetsmålet uppfyllas helt under 2015.

Nytt program styr mot målet om en hållbar utveckling

Med bakgrund av stadens höjda ambitioner om att använda offentlig upphandling som ett strategiskt styrmedel för hållbar utveckling har ett nytt program för upphandling och inköp tagits fram. Programmet utgår från kommunfullmäktiges övergripande inriktningsmål som innebär att upphandling ska bidra till inriktningsmålen.

Staden har under året även börjat ställa krav på miljöhänsyn och socialt ansvar i sina upphandlingar i större utsträckning än tidigare. Framförallt arbetet med socialt ansvar har ökat under året, bland annat genom aktiviteter för att motverka oseriösa leverantörer och ställa krav på så kallade uppförandekoder, där leverantörerna ska respektera grundläggande sociala krav.

Vidare har exploateringsnämnden under 2015 arbetat med att vidareutveckla processerna för ett systematiskt arbetsätt med behovskartläggning, upphandling och avtalsförvaltning. Idrottsnämnden och utbildningsnämnden redovisar att de under året arbetat med att utveckla avtalsförvaltning.

Översyn av stadens organisation för upphandling och inköp

Under året har en översyn av stadens organisation för upphandling och inköp genomförts i syfte att se över hur upphandlingsorganisationen på bästa sätt ska bidra till fullmäktiges mål i stadens budget och övriga styrdokument samt att staden ska vara en professionell aktör på marknaden. Målet med översynen är i övrigt att uppnå sänkta kostnader, höjd kvalitet och reducerade risker. Översynen visar att staden har goda möjligheter att sänka kostnader och samtidigt utveckla servicen till stockholmarna. Ett samordnat och förstärkt inköpsstöd med ett tydligt koncernperspektiv spelar en nyckelroll i genomförandet av stadens mål. Med utgångspunkt i utredningen har ett projekt påbörjats under året för att ta fram ett förslag till en förstärkt gemensam inköps- och upphandlingsorganisation. Projektet kommer att fortgå under 2016.

Upphandling bidrar till ökad sysselsättning

Under 2015 har en ny enhet för extern arbetsgivarsamverkan på arbetsmarknadsnämnden inrättats. Enheten fungerar som ett stöd för stadens övriga nämnder vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar. Arbetsmarknadsnämnden har under året även utvecklat sitt interna arbete med att främja sysselsättning genom krav i upphandlingar. Krav har ställts om en dialog med respektive vinnande leverantör, den så kallade dialogmodellen. Modellen innebär att parterna, arbetsmarknadsnämnden och leverantören, träffas för att identifiera vilka förutsättningar och behov som finns för leverantören att medverka till praktikplatser eller anställning av arbetslösa eller studerande inom leverantörens verksamhet.

Arbetet med klausuler om sysselsättning har under året resulterat i att 59 personer har kommit i anställning.

Goda arbetsvillkor genom upphandling

Staden har under året påbörjat ett pilotprojekt om införande av den så kallade Vita-jobbmodellen i staden. Målet med projektet är att genom tydliga krav i upphandlingar se till att stadens leverantörer och deras underleverantörer är seriösa, betalar skatt och sociala avgifter samt ger sina anställda goda arbetsvillkor i nivå med svenska centrala kollektivavtal.

Stadens inköp effektiviseras och utvecklas

En viktig strategisk satsning för staden är att skapa en sammanhållen process för e-handel. Den långsiktiga målbilden med e-handel är ökad avtalstrohet, kostnadsbesparingar, en effektivare och kvalitets-säkrad inköpsprocess, samt förbättrade möjligheter för uppföljning och analys. Införandet av elektroniska inköp genomförs stegvis under perioden 2013-2017 inom ramen för projekt Effektivt inköp. Under 2015 har den nya inköpsprocessen och systemstödet för denna även införts i stadsdelsnämnderna Skarpnäck, Farsta och Skärholmen samt delar av utbildningsnämnden.

Inom ramen för projektet har även cirka 450 chefer och cirka 2 000 medarbetare utbildats upphandlings- och inköpsprocessen samt lagar och regler.

Indikatorer

Indikator	Årsmål	Utfall	Måloppfyllelse	Kommentar
Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	tas fram av nämnd/styrelse	100 %	Helt uppfyllt	
Andel relevanta upphandlingar för byggande och renovering där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	tas fram av nämnd/styrelse	100 %	Helt uppfyllt	

Ekonomisk och finansiell analys

Årsredovisningen omfattar kommunkoncernen Stockholms stad. I kommunkoncernen ingår staden och de kommunala bolagen. Med de kommunala bolagen menas stadens majoritetsägda bolag som finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB ägs av Stockholms stad och fungerar som en sammanhållande funktion för huvuddelen av stadens aktiebolag.

För en mer utförlig beskrivning av aktiebolagen hänvisas till årsredovisningen för Stockholms Stadshus AB som kan beställas via www.stadshusab.se.

Om kommunkoncernen

Årets resultat

I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppgår resultatet efter skatter och finansiellt resultat för kommunkoncernen till 2 606 mnkr (4 087).

Resultat för kommunkoncernen, mnkr

2015	2014	2013	2012	2011
2 606,	4 087	2 502	4 828	1 474

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansiellt resultat uppgår till 1 411 mnkr (1 105). Koncernen Stockholms Stadshus AB:s dispositioner och skatt uppgår till 331 mnkr (380) och årets resultat uppgår till 1 086 mnkr (733).

Avskrivningar

Avskrivningarna på anläggningstillgångar ökade med 319 mnkr under 2015 och uppgår till 4 043 mnkr (3 724). Ökningen av avskrivningarna beror på att investeringsvolymerna i framförallt bostäder har legat på en hög nivå under de senare åren. Att avskrivningarna inte ökar mer trots de höga investeringsvolymerna beror främst på att investeringarna sker i pågående nyanläggningar som inte börjar skrivas av förrän de är helt färdigställda.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet för kommunkoncernen är negativt och uppgår till -582 mnkr (-559). Det finansiella resultatet har påverkats av den låga räntenivån.

Kassaflödesanalys

I stort sett har hela kommunkoncernen gemensam hantering av finansiella flöden som administreras av staden. De kommunägda bolagen har antingen en fordran på eller en skuld till staden. Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska kommunkoncernens kassaflöden kvittas mot varandra och all extern lånefinansiering och placering ska ske centralt.

Balansräkning

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Det egna kapitalet för kommunkoncernen har ökat med 2 757 mnkr och uppgår till 111 904 mnkr (109 147). Förändringen av det egna kapitalet är hänförlig till årsresultatet på 2 606 mnkr samt övriga förändringar på 151 mnkr. Balansomslutningen uppgår till 177 424 mnkr (165 282). Detta medför en ökning av balansomslutningen på 12 142 mnkr.

Kommunkoncernens soliditet uppgår till 63 procent exklusive pensionsåtaganden (66,0). Motsvarande soliditetsmått för kommunkoncernen inklusive pensionsåtaganden är 53 procent (55). En långsiktigt stabil soliditet är bra för att ge kommunkoncernen en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en god finansiell handlingsberedskap för framtiden. Nedanstående tabell visar soliditeten under perioden 2011-2015.

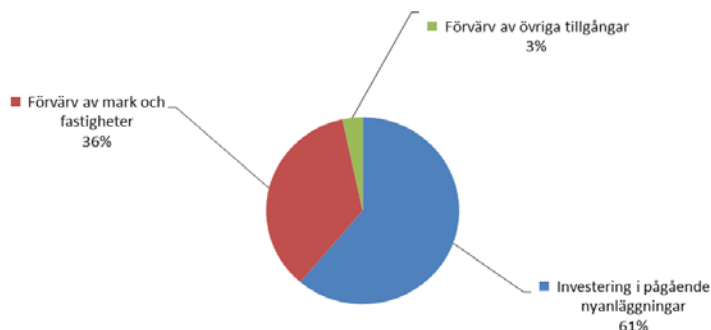
Soliditet för kommunkoncernen (inklusive pensionsåtaganden), procent

2015	2014	2013	2012	2011
53,0	55,3	54,2	54,9	54,5

Investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar ligger på en fortsatt hög nivå och uppgår 2015 till 15 525 mnkr (15 456). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB ligger också på en fortsatt hög nivå och uppgår 2015 till 10 769 mnkr (10 552).

Diagrammet nedan ger en översikt över hur bruttoinvesteringarna för kommunkoncernen har fördelats under 2015. Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Finansiell verksamhet

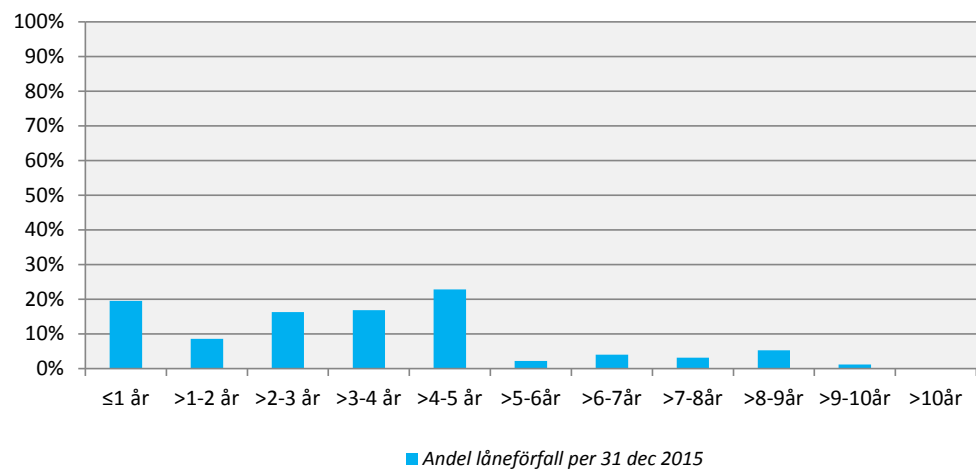
Kommunkoncernens lånebehov tillgodoses genom en central upplåning. All extern lånefinansiering och placering hanteras centralt av Stockholms stads internbank. Internbanken har till uppgift att stödja kärnverksamheten och tillvarata skalfördelarna i den finansiella hanteringen. Detta uppnås bland annat genom ett gemensamt koncernkontosystem, som möjliggör att alla flöden nettas innan kommunen behöver vända sig mot den finansiella marknaden. På så sätt underlättas administrationen av de interna flödena samtidigt som det ger lägre totala finansieringskostnader.

Kommunkoncernen har en mycket hög kreditvärdighet, så kallad rating. Ratingen ska återspegla kommunkoncernens förmåga att infria sina betalningsåtaganden och finansiella skyldigheter på kort respektive lång sikt. Kreditbedömningen utförs av kreditvärderingsinstitutet Standard & Poor's som ger kommunkoncernen Stockholms stad högsta möjliga betyg för både den korta och långa upplåningen, A-1+ respektive AAA. Rating uppdateras halvårsvis och bekräftades den 20 november 2015. För investerare innebär denna rating att det är förknippat med mycket låg risk att låna ut pengar till Stockholms stad. Detta möjliggör att kommunkoncernen erhåller fortsatt förmånliga lånevillkor.

Kommunkoncernens upplåning

Kommunkoncernen Stockholms stad hade den 31 december 2015 en extern skuldportfölj om 33 336 mnkr (23 148). Den externa skuldportföljen har under året ökat med 10 188 mnkr. Ökningen i skuldportföljen beror på en fortsatt hög investeringsnivå i kommunkoncernen. Investeringarna består främst av byggnation av fler bostäder och skolor, samt infrastrukturprojekt. Nettoskuldportföljen, d.v.s. bruttoskuld minus placeringar, var för kommunkoncernen 31 629 mnkr (22 825).

Skuldförvaltningen sker i en extern skuldportfölj där upplåning begränsas till en maximal löptid för hela skuldportföljen. Kommunconcernen hanterar skuldförvaltningen effektivt inom de ramar som finns i enlighet med fastställd finanspolicy. För att bland annat uppnå detta lånar Stockholms stad med både fast och rörlig ränta på inhemska och internationella lånemarknader. Stockholms stad arbetar även aktivt med att hantera förfallostrukturen och samarbetar med många olika motparter, vilket medför minskad refinansieringsrisk.

Valuta- och räntederivat uppgår per den 31 december till ett sammanlagt nominellt belopp brutto om 12 356 mnkr efter säkrad kurs. Enligt finanspolicyn får derivat ingås för att hantera uppkommen ränte- och valutarisk. Samtliga derivatinstrument utestående på balansdagen är säkringsinstrument med syfte att säkra ränte- och valutarisk för kommunconcernens skuldportfölj. Den delen av externa skuldportföljen som är i utländsk valuta, 11,1 procent, är genom derivat omvandlade till SEK och fast svensk ränta. Det ger en förutsägbarhet avseende valutarisk och räntekostnader, som bland annat underlättar för kommunconcernens verksamhetsplanering. I analys av upplåningen används, om inte annat anges, belopp inklusive säkring med derivat i linje med säkringsredovisning. Utestående derivat omfattar swappar och terminer.

Den genomsnittliga räntan för kommunconcernens externa skuldportfölj uppgår för perioden 2015 till 1,8 procent och årets räntekostnad för den externa skuldportföljen är 463 mnkr. Den genomsnittliga räntebindningstiden för den externa skuldportföljen per den 31 december är 2,8 år.

Grunden för en god låneplanering är bra prognoser över koncernens kassaflöden. Bolagen och de största investerande nämnderna i kommunconcernen upprättar både kortsiktiga och mer långsiktiga prognoser över sina kassaflöden. Dessa prognoser är en förutsätt-

ning för att kunna se till att upplåning och placering sker på lämpliga räntenivåer och löptider.

Kommunkoncernen lånar i huvudsak genom olika marknadsprogram direkt på den finansiella marknaden. Det sker genom att Stockholms stad ger ut certifikat (korta lån) och obligationer (långa lån). Marknadsprogram och utnyttjad andel per den 31 december anges i nedan tabell.

Marknadsprogram	Rambelopp, lokal valuta	Utnyttjat, lokal valuta	Utnyttjat SEK miljoner
Kommuncertifikat, KC, miljoner SEK	12 000	2 125	2 125
Euro commercial paper, ECP, miljoner USD	1 500	165	1 430
Medium term note, MTN, miljoner SEK	10 000	2 900	2 900
Euro medium term note, EMTN, miljoner EUR	5 000	2 603	23 631

Utöver lån via marknadsprogrammen sker upplåning hos Europeiska Investeringsbanken (EIB). Enligt avtal med EIB finns en låneram om 2 450 mnkr utöver befintliga lån hos EIB.

Kommunkoncernen har extra betalningsberedskap i form av en checkräkningskredit om 3 000 mnkr samt ett kreditlöfte i form av ett syndikerat lån om 5 000 mnkr.

Finanspolicyn sätter ramarna

Finanspolicyn anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen samt identifierar de finansiella risker som kommunkoncernen är exponerad för och hur de ska hanteras.

Risker förenade med stadens finansiella verksamhet hänför sig huvudsakligen till kredit- och marknadsrisk. Det finns även andra risker såsom likviditetsrisk, finansieringsrisk och operativa risker. Kreditrisk är risken för att en motpart inte kan uppfylla sina betalningsförpliktelser gentemot kommunkoncernen. Kreditrisken mäts som kreditvärde per motpart eller instrument. Marknadsrisk definieras som risken för att förändringar av räntor, växelkurser och priser leder till en ofördelaktig förändring av värdet av tillgångar och skulder. Ränterisk uttrycks som målduration med ett tillåtet avvikel-seintervall och en definierad ränteförfallostruktur. Finansieringsrisken är risken att vid kapitalförfall inte kunna återfinansiera förfallet eller endast lyckas låna till kraftigt ökade kostnader. Finansieringsrisken hanteras genom att kapitalförfallen, i möjligaste mån utifrån marknadsförutsättningar, sprids över tiden och genom en definierad kapitalförfalloprofil. För att minimera risken för oförutsett högre

räntekostnader, orsakade av ränte- och valutaförändringar under löptiden för ingående lån i skuldportföljen, får Stockholms stad använda derivat.

Stockholms stad har valt att ha en sammanhållen central finansfunktion, internbanken, som hanterar de aggregerade riskerna, säkerställande av finansiering, likviditetshantering, bankrelationerna etcetera. En central hantering innebär även en minskad finansiell risk avseende ränterisk, finansieringsrisk, kreditrisk, operativ risk med flera och möjliggör för en bättre intern kontroll.

Riskerna följs upp löpande av en riskkontrollfunktion och rapporteras till kommunstyrelsen.

Om staden

Årets resultat

Årets resultat för staden uppgår till 1 924 mnkr (3 450). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, cirka 1 400 mnkr. Försäljning av exploateringsfastigheter har skett främst i Hagastaden och Norra Djurgårdsstaden. Stadens verksamheter lämnar överskott med cirka 520 mnkr, varav 51 mnkr avser stadsdelsnämnderna och 469 mnkr avser facknämnderna.

Resultatet justerat enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans, visar att staden uppfyller kravet då resultatet är positivt, och uppgår till 1 560 mnkr (2 729).

Resultat per den 31 december, mnkr

	2015	2014	2013	2012	2011
Resultat förändring eget kapital	1 924,0	3 450,4	3 444,4	3 037,3	881,3
Årets balanskravsresultat*	1 559,9	2 729,0	2 114,6	2 152,8	531,3

*Årets balanskravsresultat är justerat åren 2014-2011 enligt ny tolkning av regelverket

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 10 271 mnkr (9 804), vilket är en ökning med 466 mnkr eller 4,8 procent jämfört med föregående år. Den stora flyktingströmmen under året har medfört ökade bidrag från Migrationsverket på 504 mnkr. Renhållningsverksamheten övergick i bolagsform vid halvårsskiftet 2014 vilket innebär minskade avgifter 2015 i jämförelse med föregående år på cirka 200 mnkr. Kostnadssidan har minskat lika mycket. Parkeringsintäkter både i form av felparkeringsavgifter och övriga avgifter har ökat

med 75 mnkr. Ett ökat barnantal inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg ger även högre taxeintäkter.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, exklusive avskrivningar, uppgår till 49 123 mnkr (46 405), vilket är en ökning med 2 718 mnkr eller 5,9 procent (4,3). Nedan beskrivs några större kostnadsposter.

Bidrag och transfereringar

Kostnaden för bidrag och transfereringar uppgår till 2 193 mnkr (2 195), d v s oförändrat jämfört med föregående år. Ekonomiskt bistånd fortsätter att minska och uppgår till 952 mnkr (962). Antal biståndshushåll minskade med 5,9 procent 2015 till 15 030 hushåll. Av de vuxna biståndstagarna i december var 44 procent arbetslösa (48). Den genomsnittliga biståndstiden för hushållen var 7,3 månader under året (7,3).

Externa utförare

Kostnaderna för externa utförare uppgår till 17,6 mdkr (17,0) en kostnadsökning med 3,8 procent. Om en neutralisering görs av renhållningsverksamhetens övergång till bolagsform blir kostnadsökningen 5,0 procent, en lägre ökningstakt än de senare åren. För verksamhetsområdet äldreomsorg och övrig utbildning utförs över 60 procent av verksamheten av externa entreprenörer och för verksamhetsområdena omsorg om funktionshindrade, utbildning gymnasieskolan och infrastruktur är hälften eller mer än hälften av verksamheten utlagd på entreprenad. Över en tredjedel av stadens totala kostnader utgörs av entreprenadkostnader.

Konsultkostnader

Kostnaderna för konsulter uppgår till 1 031 mnkr (894) en ökning med 137 mnkr eller 15,4 procent. Det är främst kostnaderna för IT-konsulter som ökat till följd av flera stora pågående projekt, införande av nytt ekonomisystem och en ny skolplattform för IT-tjänster, upphandling av gemensamt system för IT.

Personalkostnader

Personalkostnaderna har 2015 ökat med 6,3 procent. Antalet helårsarbetare har under året ökat med 1 352 stycken eller 3,5 procent. Den stora ökningen av helårsarbetare är främst hänförlig till den utbyggnad av kommunal service som följt på den stora befolkningsökningen under senare år. Den genomsnittliga löneökningen under 2015 uppgick till 3,56 procent. Utöver ordinarie löneöversyn med effekt från april månad ingår en satsning på lågavlönade genomförd under året. Premien för avtalsgruppsjukförsäkringen, som ingår i personalkostnaderna, har utgått 2015 liksom 2014 på grund av positiv avkastning på förvaltad kapital.

Arbetsgivaravgifterna för unga har höjts etappvis under 2015. Ett generellt statsbidrag har erhållits för att täcka kostnaderna.

Procentuellt sett har verksamhetsområdet individ och familjeomsorg ökat mest medan affärsverksamhet har den lägsta ökningen. Flyktingmottagandet har inneburit ökade personalkostnader. Dessa har kompenseras med statsbidrag. Inom utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg har personalkostnaderna stigit till följd av ett ökat barnantal.

Sjuklönekostnaden har under året ökat med 14,3 procent. Den största ökningen skedde första halvåret 2015, men en stor ökning har skett även det sista kvartalet. Den genomsnittliga korttidssjukfrånvaron har ökat under första halvan av 2015 i jämförelse med 2014.

Avskrivningar

Årets avskrivningar av anläggningstillgångar uppgår till 1 224 mnkr (980), en ökning om 244 mnkr. Ökningen av avskrivningar beror bland annat på en ökad investeringsvolym de senaste åren. Mellan 4 och 5 mdkr investeras per år.

Under året har hela stadens anläggningsregister delats i komponenter och avskrivningstider per komponent utifrån beräknad nyttjandetid införts. Detta har påverkat avskrivningarnas storlek men effekten beräknas vara begränsad. Genomsnittliga avskrivningstider per anläggning har ersatts av nyttjandetider per komponent. Årligt underhåll på cirka 175 mnkr har flyttats från verksamhetens kostnader till investeringsutgifter för att kostnadsföras som avskrivningar i takt med att investeringen förbrukas. Detta har gett lägre driftkostnader 2015.

Enligt beslut har investering i Samverkanscentralen, Park1, inte slutförts utan nedlagda utgifter om 157 mnkr har kostnadsförts som utrangering.

Skatter, statsbidrag och utjämning

Årets skatteintäkter uppgår till 40 338 mnkr (37 237) vilket är en ökning med 8,3 procent jämfört med år 2014. Härav beror knappt 800 mnkr på att skattesatsen höjts med 35 öre och begravningsavgiften med 1 öre. Slutavräkningarna för 2014 och 2015 beräknas bli lägre än budgeterat på grund av ett lägre taxeringsutfall än prognostiserat.

Nettot för generella statsbidrag och utjämning uppgår till -1 379 mnkr (-339) en kostnadsökning med 1 040 mnkr. Kostnadsökningen förklaras av att ett förändrat utjämningssystem trädde i kraft från och med 2014. Införandebidraget har minskats med 375 mnkr och upphör helt 2016.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet inkluderar räntenettet för staden samt övriga finansiella intäkter och kostnader. Stadens finansiella resultat uppgår till 771 mnkr (1 520), varav aktieutdelning från utdelning från Stockholms Stadshus AB till 500 mnkr (500). År 2014 erhöles även en utdelning på 450 mnkr från Stockholms Stadshus AB enligt allbolagslagstiftningen och utdelning från AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad på 200 mnkr.

Räntenettet för staden är positivt och uppgår till 395 mnkr (447). Staden hanterar bolagskoncernens upplåning mot ränta inklusive omkostnadsersättning. Bolagens ökade låneskuld gentemot staden ger ökade ränteintäkter samtidigt som den låga räntenivån har hållit nere räntekostnaderna för låneskulden. Under posten finansiella intäkter och kostnader redovisas årets kostnad för värdesäkring av pensionskulden som uppgår till 79 mnkr (60 mnkr)

Övriga avsättningar

Årets avsättning avser den lagstadgade regleringen av överskott avseende begravningsavgiften och uppgår till 10,2 mnkr.

Kassaflödesanalys

Summan av årets kassaflöde är positivt och uppgår till 1 390 mnkr. De likvida tillgångarna parerar upplåningsbehov och nivån påverkas av aktuell ränta. Kassaflödet varierar efter bedömt behov av likvida tillgångar.

Kassaflödet från verksamheten består av årets resultat exklusive realisationsvinster/förluster och återläggning av ej likvidpåverkande poster i form av avskrivningar, avsättningar med mera. Från verksamheten uppgår kassaflödet till 1 936 mnkr (2 333). Ett lägre resultat 2015 ger ett minskat kassaflöde från verksamheten. De ej likvidpåverkande posterna är högre på grund av ökade avskrivningar och en stor utrangering, vilket motverkar det lägre resultatet 2015.

Kassaflödet från förändringen av kortfristiga fordringar/skulder samt lager är främst avhängigt av förändringar i fordringar/skulder gentemot stadens bolag. Förändringen är negativ för året, -5 405 mnkr, beroende på högre nettofordran på bolagen med 7 207 mnkr som delvis motverkas av högre kortfristiga lån än tidi-

gare. Bolagen har genomfört stora investeringar under året vilket ökat behovet av upplåning. Kassaflödet från stadens investeringsverksamhet är negativt, -3 270 mnkr, beroende på en hög investeringsvolym på nästan 5 mdkr. Försäljning av exploateringsfastigheter varierar mellan åren och har gått ned 2015. Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur bidrar till det negativa flödet med -742 mnkr.

Staden har ökat sina långfristiga skulder för att täcka lånebehovet för bolagen. Staden befinner sig ännu inte i en lånesituation men finansieringen av bolagens skuld har i större utsträckning fått täckas med externa lån, eftersom flödet från den löpande verksamheten tillsammans med gjorda försäljningar inte täcker stadens egna investeringsutgifter. De räntebärande nettotillgångarna har därför minskat med 1 117 mnkr under året och uppgår nu till 12 080 mnkr.

Balansräkning

Stadens balansomslutning har ökat med 12 604 mnkr till 133 427 mnkr (120 823). Staden administrerar upplåning och placering för stadens bolag. Nettofordran på bolagen har ökat med 7 207 mnkr medan stadens materiella anläggningstillgångar och exploateringsfastigheter har ökat med 3 627 mnkr. Likvida medel var 1 390 mnkr högre än vid föregående årsskifte (309). För att möta bolagens lånebehov har den kort- och långfristiga upplåningen ökat med 10 182 mnkr. Bolagens och stadens omfattande investeringsverksamhet har gjort att en större del av bolagskoncernens lånebehov har fått täckas externt.

Tillgångar

Anläggningstillgångarna har ökat med 3 273 mnkr och uppgår till 68 942 mnkr (65 669). Materiella anläggningstillgångar har ökat medan de finansiella är i stort sett oförändrade. Investeringarna uppgår till 4 923 mnkr, av- och nedskrivningar till 1 224 mnkr och det bokförda värdet vid försäljningar till 236 mnkr. Investeringsvolymen är mer än 600 mnkr högre än föregående år. Investeringar sker främst i bostadsbyggande, Hagastaden och Norra Djurgårdstaden är de största objekten. Inom infrastruktur är byggandet av nya Slussen och Värtapiren de dominerande projekten.

I samband med byte av ekonomisystem har en omklassificering av anläggningstillgångar till pågående ny-, till och ombyggnader gjorts avseende exploateringsnämndens anläggningar. Nämnden har tidigare haft ett separat anläggningssystem och vid överläsning till huvudboken har dessa automatiskt bokförts som aktiverade anläggningstillgångar. Nu har en omklassificering gjorts enligt exploateringsnämndens anläggningssystem, som visar det korrekta läget.

Mark-, byggnader och tekniska anläggningar har därför minskats med 10 mdkr, som i stället ökar pågående ny- till- och ombyggnader. En omklassificering av exploateringsfastigheter med 367 mnkr från anläggnings- till omsättningstillgångar har gjorts under året på grund av förändrad bedömning av vad som kommer att säljas. Investeringsinkomster i form av avgifter och bidrag bruttoredo visas vid aktiveringen, så att inkomsterna skuldförs och intäktsredo visas i takt med en anläggnings förbrukning. Dessa investeringsinkomster uppgår för 2015 till 51 mnkr (13).

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har ökat med 9 331 mnkr och uppgår till 64 485 mnkr (55 154). Den största förändringen är bolagens ökade upplåningsbehov beroende på en fortsatt hög investeringsvolym främst avseende bostäder. Stadens fordran på bolagen har under året ökat med 6 865 mnkr. Exploateringsfastigheter som avses att säljas har ökat till 1 460 mnkr (1 093). Stadens likvida tillgångar vid årsskiftet uppgår till 1 699 mnkr (309) en ökning med 1 390 mnkr. De likvida tillgångarna parerar upplåningsbehov och nivån påverkas av aktuell ränta.

Eget kapital och skulder

Det egna kapitalet har ökat med 2 093 mnkr till 62 756 mnkr (60 663). Härav utgör periodens resultat 1 924 mnkr och 169 mnkr en korrigering avseende hantering vid avyttring av MFO år 2000. Korrigeringen är gjord efter genomgång av samtliga tillgångar vid införande av ny anläggningsmodul 2015. Tidigare års notningar av eget kapital upplöstes i bokslut 2014 och ersattes av notningar på sammanlagt 1 489 mnkr. Av 2014 års notningar har förbrukats 168 mnkr under året.

Långfristiga skulder har ökat med 8 866 mnkr till 27 676 mnkr (18 810). Främst obligationslån har tagits upp för att möta bolagens ökade lånebehov. Lån, som förfaller till betalning inom ett år klassificeras som kortfristiga lån. (Se avsnittet om finanspolicy för en närmare analys.) Bland långfristiga lån ingår Stockholms stads åtagande i projektet avseende strömförsörjning, Stockholms Ström, med 656 mnkr.

Kortfristiga skulder ökar med 2 169 mnkr till 30 431 mnkr (28 261). Skillnaden förklaras av en ökad upplåning av certifikatlån. Stadens leverantörsskulder är högre än vid föregående bokslutstillfälle.

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Måttet redo visas inklusive stadens ansvarsförbindelse för

pensionsåtaganden. Soliditeten per den 31 december 2015 uppgår till 34 procent (36). Förändringen påverkas av årets resultat kombinerat med en ökad balansomslutning till följd av ökad upplåning för bolagssidan. Eget kapital uppgår till 62 756 mnkr, vilket motsvarar cirka 67 980 kr per invånare (inklusive ansvarsförbindelse 48 707 kronor).

Pensioner

Pensionsskulden inklusive särskild löneskatt redovisas i balansräkningen med totalt 5 289 mnkr. Pensionsavsättningarna har under året ökat med 239 mnkr, en något större ökning än föregående år. Från och med 2015 redovisas latent efterlevandepension i skulden med 15 mnkr. Uppgifter om jämförelseåret, har inte varit möjliga att ta fram. Den förändrade rekommendationen avseende Särskild avtalspension och visstidspension och omställningsstöd med mera (RKR 2.2) från Rådet för kommunal redovisning har inte medfört någon förändring avseende pensionsskulden. Stadens redovisning uppfyller redan rekommendationens villkor. Beräkningen av pensionsskulden bygger på Sveriges Kommuner och Landstings riktlinjer, RIPS07. Grunden för beräkningar är pensionsavtalet KAP-KL. Avtalet har år 2014 för anställda födda 1986 och senare ersatts av ett nytt avtal AKAP-KL. Det nya avtalets effekt på skuldförändringen och pensionsavgifterna är hittills marginella.

Pensionsskulden intjänad till och med 1997 utgör en ansvarsförbindelse i stadens bokslut och uppgår till 17 792 mnkr inklusive särskild löneskatt (17 820). Redovisningen, av denna del av pensionsskulden som ansvarsförbindelse, sker enligt den så kallade blandmodellen. Denna innebär att en del av stadens skulder inte redovisas i balansräkningen, som därmed visar en mer positiv bild av den ekonomiska ställningen. Även för ansvarsförbindelsen ingår från och med 2015 latent efterlevandepension. Denna uppgår till 322 mnkr. Uppgifter för jämförelseåret har inte varit möjliga att ta fram. En fortsatt minskning av ansvarsförbindelsen enligt tidigare trend är att vänta. Förändringen i rekommendationen RKR 2.2 har inneburit att en justering av ansvarsförbindelsen skett så att mer osäkra framtida åtaganden har tagits med i skulden. År 2014 har justerats på motsvarande sätt. Den upplupna pensionsavgiften och upplupen löneskatt redovisas som kortfristig skuld och uppgår sammanlagt till 833,6 mnkr.

Leasingavtal

Värdet för stadens framtida åtagande för operationell leasing uppgår i bokslut 2015 till 6 588 mnkr, varav 67 procent (4 412 mnkr) avser avtal med stadens bolag. I stort sett alla leasingavtal avser hyresav-

tal för lokaler. Avtalen med externa hyresvärdar är spridda över ett stort antal hyresvärdar, varför risken bedöms som låg. Endast ej uppsägningsbara leasingavtal med en avtalstid som överstiger tre år redovisas. Avtalen med Skolfastigheter i Stockholm AB är uppsägningsbara och ingår ej i redovisningen. Avtalen med Micasa Fastigheter i Stockholm AB är uppsägningsbara, men till en väsentlig kostnad för staden varför det bedömts att de ska ingå i redovisningen. Leasingavtalen för stadens it-leverantör ingår inte, då de inte uppfyller villkoren, men utgör en stor kostnad för staden, 587 mnkr 2015.

Investeringar i staden

Stadens investeringsutgifter 2015 uppgår till 4 923, vilket är 608 mnkr högre än föregående år. Investeringsinkomsten för året uppgår till 51 (12,9) mnkr. Ökningen förklaras till största delen av högre investeringar i stadens fastigheter och idrottsanläggningar. Förberedelser för genomförande av upprustning och utveckling av Östermalmshallen och ombyggnad av Stadsmuseet har pågått under året. Under året har också arbetet med upprustning och utbyggnad av Åkeshovs sim- och idrottshall påbörjats.

Stadens satsning på bostadsbyggande fortgår. Ungefär halva investeringsvolymen avser investeringar som genomförs i syfte att uppnå kommunfullmäktige mål om ett högt bostadsbyggande. Investeringsutgifterna för genomförandeprojekt i stadsutvecklingsområdena Hagastaden, Norra Djurgårdsstaden, Hammarby sjöstad och Nordvästra Kungsholmen uppgår sammanlagt till 1 601 mnkr, vilket är samma nivå som föregående år.

Cirka en tredjedel av stadens investeringsvolym avser investeringar i infrastruktur. Stadens största infrastrukturprojekt är rivning och nyanläggning av Slussen. I september godkände kommunfullmäktige ett reviderat genomförandebeslut för projektet. Under året har projektering, trafikomläggning och förberedande arbeten inför byggstart utförts. I oktober inleddes entreprenadarbeten för den nya bro som ska byggas över järnvägen för Västberga Allé.

Renoveringen av Sergels torgs tätskikt och flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår. Av stadens investeringsvolym utgörs cirka 20 – 25 procent av reinvesteringar. Inom ramen för stadens satsning på cykel, den så kallade ”cykelmiljarden”, genomförs infrastrukturåtgärder på cykelvägnätet. Projektet omfattar de mest prioriterade åtgärderna på pendlingsstråken.

I följande tabell redovisas ett antal större projekt med genomförandebeslut som pågått under året (nettoutgifter, mnkr).

Projektnamn	Avser	Budget 2015	Utfall 2015	Avvikelse
Hagastaden	Bostäder	-521,7	-443,7	78,0
Hammarby sjöstad	Bostäder	1,9	-37,6	-39,5
Norra Djurgårdsstaden	Bostäder	-1 133,4	-1 080,8	52,6
Nordvästra Kungsholmen	Bostäder	-49,9	-38,7	11,2
Järvalyftet	Bostäder	-131,5	-83,8	47,7
Årstastråket	Bostäder	-42,5	-53,8	-11,3
Slussen	Infrastruktur	-713,3	-311,3	402,0
Sergels torg, renovering av tätskikt	Infrastruktur	-244,0	-226,8	17,2
Infrastrukturåtgärder på cykelvägnätet	Infrastruktur	-104,0	-86,5	17,5
Reinvesteringsprogram: gatuytor, belysning och konstbyggnader	Infrastruktur	-207,5	-242,2	-34,7
Västberga Allé, bro	Infrastruktur	-29,0	-36,6	-7,6
Östermalmshallen	Fastighet	-130,7	-135,7	-5,0
Stadsmuseum	Fastighet	-25,0	-22,9	2,1
Åkeshovs sim- och idrottshall	Idrott	-200,5	-96,4	104,1

Investeringsutgifternas avvikelse jämfört med budget beror i många fall på tidsförskjutning av investeringsprojekten, vars genomförandetid sträcker sig över flera kalenderår. Projektens utfall kommer att kunna mätas först i samband med avslut och slutredovisning.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansiär i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt. Staden har under 2015 betalat ut 742 mnkr i medfinansiering till de statliga infrastrukturprojekten Citybanan, Trafikplats Lindhagensgatan samt medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan. Av utbetalningarna avser 48 procent tunnelbaneutbyggnaden. För närvarande pågår nya förhandlingar för ytterligare infrastrukturprojekt inom ramen för den så kallade Sverigeförhandlingen.

Lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag innehåller en möjlighet för staden att via en särskild efterutdelning finansiera projekt inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning genomförs. Staden har under åren 2012-2014 erhållit efterutdelning om sammanlagt 3 020 mnkr för ändamålet. Utdelningen har öronmärkts för projekt inom kommunfullmäktiges långsiktiga visioner

Vision Järva 2030 och Söderortsvisionen, men även för finansiering av projekt i andra prioriterade områden i ytterstaden.

Fördelning av medel

Fördelning av centralt avsatta medel under Kommunfullmäktige m.m.

Avveckling och omstrukturering av lokaler

Medel har reserverats för ökade kostnader för avveckling och omstrukturering av lokaler. Ett förskoleprojekt med upplåtelseformen bostadsrätt i kvarteret Båtturen i Hammarby Sjöstad har avbrutits. Fastighetsnämnden föreslås i samband med årsredovisning för 2015 beviljas medel om 7,9 mnkr för förgäveskostnader som uppkommit genom projektet. Utbetalning mot faktura.

Åtterrappporter

Stockholms stads sommarkoloniverksamhet 2015

Inledning

Alla barn som är folkbokförda i Stockholms stad och som går i skolår 1-9 har 2015 haft möjlighet att söka plats på sommarkoloni. Det finns ett stort antal olika kolloon att välja mellan. Alla kollologårdar är traditionella, vilket innebär att barnen mest ägnar sig åt olika sommaraktiviteter som till exempel bad, hajk, idrott, spel och lek. Vissa kolloon erbjuder dessutom specialinriktningar såsom exempelvis fotboll, teater eller segling. Vistelsetiderna varierar mellan 7-14 dagar. Det finns också sommarkoloniverksamhet och annan lovverksamhet för barn med funktionsnedsättning inom ramen för LSS.

Antal deltagare i siffror

Under 2015 åkte 4 457 barn och ungdomar på sommarkoloni, det är en ökning med drygt 21 procent jämfört med 2014. Antalet ansökningar har ökat med 32,5 procent sedan förra året. Detta är en mycket positiv utveckling (se tabell 1). Det har inte skett några större förändringar i fördelning mellan pojkar och flickor mellan de senaste åren. 55,5 procent av de som deltog på sommarkoloni var flickor och 44,5 procent pojkar.

Differensen mellan andelen som sökt och andelen som faktiskt åkt beror på att arrangörerna har ett bestämt antal platser och i de fall barnet endast haft ett förstahandsval har det ibland inneburit att utförarna inte haft kapacitet att ta emot.

År	Sökta platser	Antal barn som åkte på kollo	Andel barn som åkte på kollo	Skillnad antal placerade barn i jämförelse med året innan
2006	5 133	4 365	85 %	-1 936
2007	4 643	3 977	85 %	- 388
2008	4 360	3 618	83 %	- 359
2009	4 537	3 657	81 %	+39
2010	4 670	3 790	81 %	+133
2011	4 223	3 702	88 %	-88
2012	3 853	3 481	90 %	-221
2013	3 924	3 507	89 %	+26
2014	4 432	3 678	83 %	+171
2015	5 612	4 457	79 %	+779

Brukarundersökning och analys

I syfte att ta reda på vad deltagarna tycker om sin kollovistelse genomförs årligen en brukarundersökning. Undersökningen är en totalundersökning vilket innebär att samtliga som deltagit på kollo arrangerade av olika aktörer med eller utan särskilda inriktningar har fått möjlighet att ge sina synpunkter på sin kollovistelse.

Svarfrekvensen för brukarundersökningarna har för året ökat med 10,9 procentenheter från 31,1 procent (2014) till 42 procent.

Deltagarna ger sommarkoloni, precis som tidigare år, ett högt betyg. 92,5 procent (93 procent 2014) svarade att deras vistelse varit bra eller mycket bra. Det är sjätte året i rad som det övergripande omdömet får ett högt betyg vilket bekräftar deltagarnas upplevelse av att det är en uppskattad verksamhet.

Det finns tre särskilda faktorer som stadsledningskontoret bedömer ha något större betydelse för att barnen ska få en bra upplevelse. Att känna gemenskap och delaktighet är viktigt och sätter stor prägel på kollovistelsen som helhet. 87 procent (87 procent 2014) av alla barn och ungdomar uppgav att de fått nya vänner. För andra året finns svarsalternativet ”*kanske*” på just den frågan och 9 procent av ungdomarna valde det svarsalternativet. Vidare var det 95 procent (96 procent 2014) som uppgav att det alltid eller oftast fanns någon ledare till hands att prata med om det behövdes. Slutligen svarade 97 procent (97 procent 2014) att ledarna alltid eller oftast såg till att alla fick vara med på arrangerade aktiviteter, vilket var en förbättring i linje med målsättningen efter att samtliga kolloarrangörer- och ledare informerats om efter det försämrade resultatet 2013.

Brukarundersökningen visar tydligt att barnen och ungdomarna som åker på sommarkoloni och som har besvarat enkäten generellt är

mycket nöjda med verksamheten och utbudet av de olika aktiviteterna som erbjuds.

Kostnader

Ingen förändring av avgifterna har skett sedan 2005. En liten förändring kan noteras i antalet barn som deltagit på sommarkoloni per avgiftsnivå. Under de senaste åren har en minskning noterats i två av de lägsta avgiftsklasserna. I de två mellersta klasserna har det endast skett marginella förändringar men i den högsta klassen har det skett en tydlig ökning (se tabell 2).

Tabell 2. Andel kollobarn per avgiftsnivå och år i procent 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nivå 1	12	10	10	10	9	8	7	7	7	5
Nivå 2	24	23	19	16	14	13	11	11	11	9
Nivå 3	17	18	20	18	19	17	18	17	17	15
Nivå 4	9	9	9	9	9	9	10	12	11	12
Nivå 5	38	40	42	48	49	54	54	53	54	59

Generellt kan en trend skönjas där en större andel barn boende i hushåll med högre inkomster åker på sommarkoloni. Det är svårt att dra några konkreta slutsatser av varför antalet deltagande i de två lägre klasserna minskar. Föräldrar har möjlighet att söka ekonomiskt bistånd för att kunna skicka sina barn på sommarkoloni. Olika kolloformer såsom ”prova på kollo” utvecklas med fokus att attrahera nya målgrupper med fokus på hushåll med lägre inkomster. Att utveckla kolloformerna och informationsinsatserna bedöms vara centralt för att nå ambitionen om ett ökat deltagande för barn från olika bakgrunder och alla delar av staden.

Information

Sommarkolonikatalogen, som skickades ut till 59 073 hushåll med barn i skolår 1-9. Katalogen översattes till totalt 13 språk som lades ut på webben. Alla stadsdelsnämnder informerade om sommarkoloni på sin respektive hemsida samt i lokaltidningen.

Katalogen skickades ut till stadens samtliga hushåll med barn i skolår 1-9, skrivna i Stockholms stad. I februari ägde ett stort hel-dags kolloevent rum i kulturhuset där det gavs möjlighet att träffa både kolloledare och kollobarn som berättade om sina erfarenheter och visade vad kollo är. Samtliga arrangörer hade sin egen monter där de presenterade hur deras speciella verksamhet bedrivs. Personal från stadsdelsnämnderna fanns också på plats som visade hur man ansöker om kollaplats och personal från Kontaktcenter visade hur e-tjänsten fungerar.

Kolloaffischer skickades ut till samtliga sommarkolonihandläggare för spridning till utvalda verksamheter som fritidsgårdar, bibliotek och skolor m.fl. I mars publicerades kolloinformation på stadens cirka 250 stortavlor. Kollösommaren 2015 marknadsfördes också via Stockholms stads webbplats, via annonsering i stadsdelsnämndsområdenas lokaltidningar både i Hallå Stockholmare och på stadsdelsnämndsområdenas lokala annonser, via Sommarlov och Kollös facebookside samt Stockholms stads Twitterkonto. Utöver detta fanns resultaten från brukarundersökningen, precis som föregående år, i Jämför Service där medborgarna har möjlighet att söka och jämföra information från alla utförare av sommarkoloniverksamhet.

Stadsledningskontoret bedömer att informationssatsningar kommer att bidra till att öka antal deltagande ungdomar och att utöka informationen om koloniverksamheten på sociala medier är ett arbete som ska påbörjas under 2016. I de stadsdelsnämnder där det är minst andel barn som åker, främst stadsdelsnämnderna i ytterstaden, bedömer stadsledningskontoret att informationen spelar en avgörande roll. Syftet med sommarkoloni, att erbjuda barn och ungdomar möjligheten till en friluftsupplevelse i naturmiljö och träffa nya vänner, måste framgå tydligt för att föräldrarna ska se värdet av att låta sina barn åka.

Sommarkoloniverksamhet i framtiden

Från och med 2015 har åldersspannet för barn och ungdomar som vill åka på sommarkoloni utökats genom en sänkning av lägsta ålder, vilket gör att skolungdomar i årsklasserna 1-9 får söka sommarkoloni.

Den nedåtgående trend i antalet ansökningar och antalet barn som åker på sommarkoloni har brutits, vilket är glädjande. Ambitionen är att 2016 ska vara ett avstamp för en starkt uppåtgående trend. Eftersom att det finns en tydlig tendens till att färre barn med annan etnisk härkomst åker mer sällan, kommer fokus framgent vara att inkludera och arbeta aktivt med att barn i stadens ytterstadsområden åker på kollo. Staden kommer fortsatt aktivt arbeta med att nå barn i stadens alla områden och härkomster. För att göra sommarkoloni attraktivt för barn och familjer i ytterstadsområdena görs satsningar på nya former av sommarkoloni som till exempel ”prova på kollo” och även kollogårdar där föräldrar får följa med. Att skapa fokusgrupper med föräldrar för att se på behoven och lyfta frågor kring sommarkoloni är också ett led i det arbete som fortskrider för att utveckla verksamheten och öka intresset för sommarkoloni. Södermalms stadselsnämnd som fr.o.m. år 2014 är samordningsansvarig

för stadens sommarkoloniverksamhet har en nyckelfunktion i utvecklingsarbetet som föreligger.

Att barn med skilda bakgrunder och erfarenheter ges möjlighet att träffas i en inspirerande miljö på sommaren är något mycket positivt för barnen och för samhället i sin helhet.

Uppföljning av öppen fritidsverksamhet i Stockholms stad 2015

Inledning

Öppen fritidsverksamhet är den samlande beteckningen på verksamhet som riktar sig till barn och ungdomar i åldrarna 7-19 år. För att betecknas som ”öppen” ska verksamheten vara öppen till sin karaktär, bygga på frivillighet och vara möjlig att besöka spontant för alla inom målgruppen oavsett etnisk bakgrund, kön, bostadsadress och eventuella funktionshinder.

Uppföljningen omfattar såväl verksamheter som utförs i egen regi eller genom upphandlade entreprenader. Uppföljningen avser inte avtalsuppföljning eller tillsynsansvar vilket åligger respektive stadsdelsnämnd. Den öppna fritidsverksamheten i stadsdelsnämnderna redovisas dels i antal verksamheter, dels i avsatta medel för respektive kategori. Kategorierna är fritidsgårdar, parklekar och fältassistenter. Samtliga stadsdelsnämnder har lämnat underlag till uppföljningen.

Fritidsgårdar

Fritidsgård används som ett samlat namn för de mötesplatser med öppen verksamhet som riktar sig till målgruppen 13-19 år. Andra namn som används på mötesplatser är ungdomscafé, mötesplats, ungdomsgård eller träffpunkt.

Fritidsgårdarna arrangerar utflykter, fiskeläger, idrottsaktiviteter och familjefester. I samarbete med föreningslivet, frivilligorganisationer och näringsliv arrangeras bland annat festivaler, nationaldagsfirande, Lucia och Valborgsarrangemang, midsommarfirande och musikfestivaler.

Goda exempel

Vid Skärholmens stadsdelsnämnd arrangeras ett flertal aktiviteter för ungdomar och nämnden genomför ett stort antal föredömliga insatser för målgruppen. Exempelvis samarbetade nämnden med idrottsnämnden i projektet "Vän med vatten" med målet att öka simkunskaperna för invånarna, både barn och vuxna. Ett annat mål var att på ett lekfullt sätt intressera invånarna för konditionsträning.

Idrottsnämnden delade ut informationsmaterial om kurser och simhallars utbud och talade om säkerhet i vatten och på is. Sommarens 127-festivalen pågick under 6 veckor, och besöktes av cirka 23 000 barn och ungdomar mellan 7-18 år. Festivalen hade ett brett utbud av aktiviteter, basket, fotboll, friidrott, musik, dans och teater med mera. 127-festivalen erbjöd även många ungdomar tillfälle till feriearbete.

Särskilt riktade aktiviteter har gjorts för att locka flickor till verksamheten och en satsning på dans har visat sig vara populär. Ålderna 16-19 år är svårare att locka till fritidsverksamheten, efter önskemål från flickorna har man börjat arbeta mer med att skriva CV, plugga till körkort och visa hur man ställer sig i bostadskö. Fritidsverksamheten har ett nära samarbete med särskolan Lindeparken och under hösten startades särskilda eftermiddagsaktiviteter för unga med funktionsnedsättning, bland annat skapande verksamhet, Capoeira och dans.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd har engagerat ungdomsgårdarna i Rinkeby och Husby har fortsatt att, i samarbete med Rädda Barnen, driva Tjejforum för flickor i åldrarna 13-15 år. Under året har även Tjejforum för den äldre målgruppen startat på Ungdomens Hus och Reactor. Tjejforum, som arrangeras en gång i veckan, syftar till att ge unga flickor en plattform där de kan ta plats, komma till tals och stärka varandra. Förutom fritidsaktiviteter av varierande slag erbjuds föreläsningar och möjligheter till samhällsengagemang. Akalla ungdomsgård har i egen regi anordnat särskilda tjejkvällar en gång per vecka. På ungdomsgården i Rinkeby har även Killforum arrangerats tillsammans med Rädda Barnen och på Akalla ungdomsgård har särskilda kvällar för killar ägt rum. I syfte att utveckla jämställdheten på ungdomsgårdarna har ledarledda diskussioner om normkritik och genus förts.

Parklek

I en parklek är tonvikten lagd på utomhusaktiviteter, till exempel lekar, spel, odling, natur och miljö, djurhållning, idrott på lek, skapande verksamhet, grillning, umgänge och fest. Parkleken är till för barn och unga i alla åldrar och deras föräldrar. Det är gratis att komma till parkleken och på dagarna finns personal som gör att barn och föräldrar kan känna sig trygga. Ibland kan parklekarna ha verksamhet på kvällar och helger och vissa parklekar går att boka för barnkalas och andra händelser. Många parklekar har de senaste åren rustats upp och tillgänglighetsanpassats för barn och föräldrar med funktionsnedsättning.

Goda exempel

Vid Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd har en omfattande satsning genomförts under hösten 2015 i parkleken Rinken. Nya tillgänglighetsanpassade lekredskap har installerats och tillgänglighetsanpassat markunderlag har lagts in.

Vid Älvsjös stadsdelsnämnd har såväl Ungdomens hus som parkleken Kristallen har genomfört en rad aktiviteter under sport- och påsklovet såsom spontanfotboll, provapåboxning, trekamp, vasalopp och pulkarace, samt arrangerat teaterföreläsningar.

I Spånga-Tensta har under året en rad kulturella aktiviteter arrangerats i parklekarna såsom parkteater, vårfest, parkernas dag och Hiphop-festival.

Parkleken Brödkavlen i Skarpnäcks stadsdelsnämnd tilldelades trygghetspriset under året för sina nyskapande och strukturerade insatser för att öka barn och ungas upplevelse av trygghet.

Fältassistenter

Fältassistenter arbetar bland barn och ungdomar i åldersgruppen 10-20 år med särskilt fokus på tonårsgruppen 13-17 år. Assistenterna möter ungdomar på gator och torg, skolor, fritidsgårdar och Internet. Syftet är att skapa en relation till ungdomarna som bygger på tillit och respekt för deras integritet. Fältassistenterna arbetar utifrån lokala förutsättningar och ungdomars behov. Ungdomar rör sig över stora områden, därför samverkar fältassistenterna också över stadsdelsgränserna, med fritidsgårdar, myndigheter, föräldrar, med flera. Ökad gruppverksamhet för ungdomar med särskilda behov sker i samarbete med skolan.

Goda exempel

Vid Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd har fältassistenterna arbetat förebyggande och uppsökande med unga i åldern 12-17 år. För att nå fler ungdomar har fältassistenterna under året arbetat med enskilda ungdomar tillsammans med familjebehandlare. Fältassistenterna är också kontaktpersoner gentemot olika skolor och besöker skolorna regelbundet. Det är uppskattat av såväl elever som lärare. Fältassistenterna har HBTQ-certifierats under året.

Öppen fritidsverksamhet i siffror

Under 2015 uppgick antalet fritidsgårdar till 63, vilket är 13 fler än 2003, vilket är det första året som mätningen genomfördes. Antalet har varierat sedan 2003 och flest fanns det under 2008, då fanns det 70 stycken. Kostnaden för fritidsgårdarna uppgick under året till 122 mnkr. Det är en ökning med cirka 70 procent sedan 2003.

Antalet parklekar har under perioden 2003 till 2015 varierat marginellt. Under 2015 är antalet 52 vilket detsamma som 2003. Jämfört med samma period har kostnaderna dock ökat markant, under 2015 var den 57 mnkr jämfört med 2003 då den var 39 mnkr. Detta är en ökning som motsvarar cirka 47 procent.

En anledning till att antalet parklekar varit konstant men att kostnaderna ökat är att öppettiderna på vissa parklekar utökats till att även omfatta kvällar och helger.

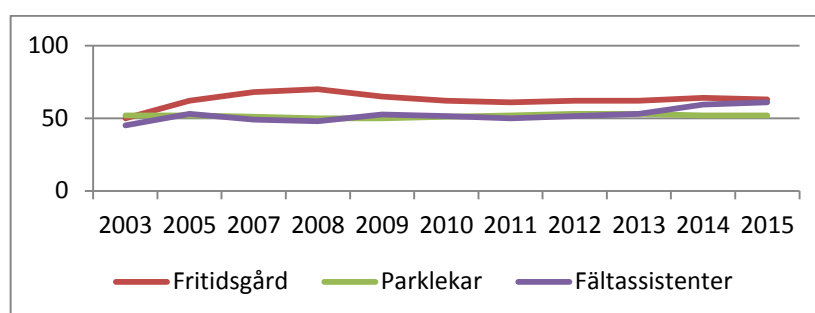
Antalet tjänster för fältassistenter har under perioden 2003 till 2015 ökat från 45 till 61, en ökning med 35,6 procent. Kostnaden för assistenterna uppgick 2015 till 34 mnkr.

Förändringen av antalet fritidsgårdar, parklekar och fältassistenter beror främst på stadsdelsnämndernas bedömning av behov av antalet. Genom samarbete med skolor, polis och föräldravandrare används resurserna på ett effektivt sätt.

Förändringar i kostnader inom de olika verksamheterna beror ofta på bemanning, men också förändringar i öppettider för att bättre tillgodose ungdomars behov av aktiviteter på prioriterade tider, hyreshöjningar, indexhöjningar för entreprenader samt löneutvecklingskostnader.

I tabell 2 ” *Nettokostnader för öppen fritidsverksamhet per stadsdelsnämnd för åldersgruppen 7-19 under 2015*” framgår det att Skärholmens stadsdelsnämnd prioriterar arbetet för målgruppen och i ärenden på ett bra sätt beskriver vad som genomförts och vilka aktiviteter som utvecklats för målgruppen inom ramen för den öppna fritidsverksamheten.

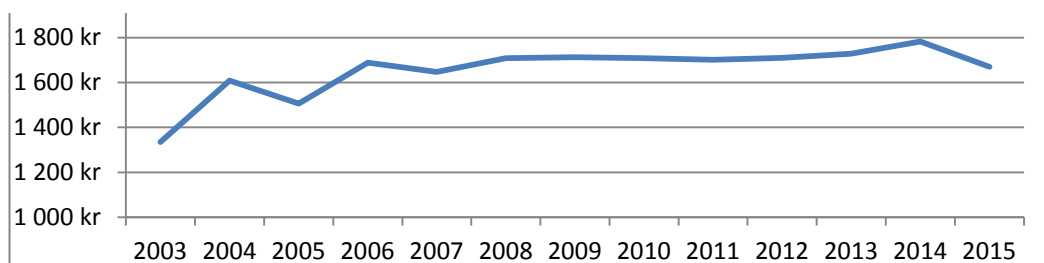
Tabellen nedan visar utvecklingen för antalet fritidsgårdar, parklekar och fältassistenter mellan perioden 2003 till 2015.

Antalet barn och ungdomar i Stockholms stad mellan åldrarna 7 till 19 år uppgick under 2015 till 121 638.

Under 2015 uppgick den totala kostnaden för den öppna fritidsverksamheten i Stockholms stad till 213 mnkr vilket är en ökning med 88 mnkr sedan 2003. Ökningen motsvarar cirka 70 procent.

Nettokostnaden per individ i åldersgruppen 7-19 år för öppen fritidsverksamhet uppgick 2015 till 1 670 kr vilket är en marginell sänkning sedan förra året. Jämfört med 2003 är det en ökning med 25 procent. Tabellen nedan visar hur nettokostnaden förändrats sedan 2003.

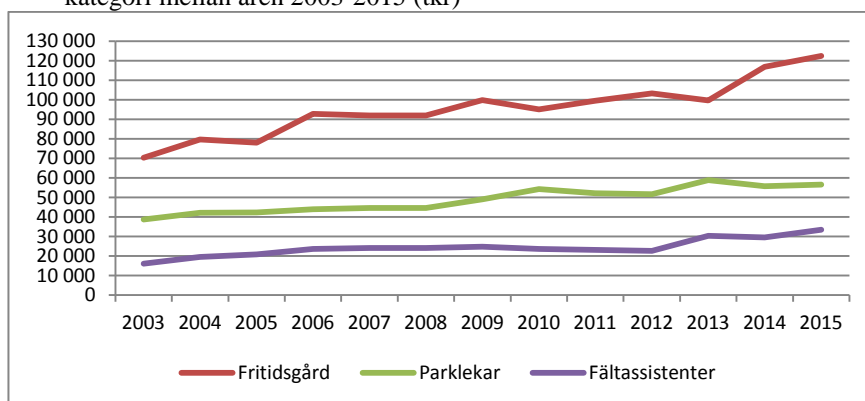

Tabeller och diagram med enkätsvar från stadsdelsnämnderna

Tabell 1. Utveckling i antal av stadsdelsnämndernas öppna fritidsverksamheter per kategori mellan åren 2003-2015

Kategori	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fritidsgård	50	62	68	70	65	62	61	62	62	64	63
Parklekar	52	52	51	50	50	51	52	53	53	52	52
Fältassistenter	45	53	49	48	52,5	51,5	50	51,5	53	59,5	61
Summa	156	172	171	168	169,5	166,5	165	168,5	170	175,5	176

Diagram 1 Kostnadsutveckling för stadsdelsnämndernas öppna fritidsverksamhet per kategori mellan åren 2003-2015 (tkr)

Tabell 2, Nettokostnader för öppen fritidsverksamhet per stadsdelsnämnd för åldersgruppen 7-19 under 2015

Stadsdelsnämnd	Total nettokostnad	Antal 7-19 år	Nettokostnad per individ 7-19 år i kr
Rinkeby- Kista	20 900	8 700	2 402
Spånga- Tensta	11 088	8 073	1 373
Hässelby- Vällingby	21 700	11 529	1 882
Bromma	11 239	11 426	984
Kungsholmen	4 776	5 018	952
Norrmalm	5 116	6 005	852
Östermalm	9 761	6 272	1 556
Södermalm	17 094	11 993	1 425
Enskede- Årsta- Vantör	32 913	12 183	2 702
Skarpnäck	7 055	5 995	1 177
Farsta	20 469	14 282	1 433
Älvsjö	7 547	4 577	1 649
Hägersten- Liljeholmen	15 447	9 908	1 559
Skärholmen	18 002	5 677	3 171
Summa	203 107	121 638	1 670

Sammanfattning av utredningen kring förutsättningarna för att genomföra ett traineeprogram inom de tekniska nämnderna

I kommunfullmäktiges budget för 2015 fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, fastighetsnämnden och exploateringsnämnden utreda förutsättningarna för att genomföra ett traineeprogram.

Traineeprogram Stockholm är nu ett etablerat program som genererar allt större intresse såväl inom som utom staden. Programmet ger bred förankring och kunskap om stadens alla verksamheter och traineerna får en värdefull helhetsbild om Stockholms stad.

Utifrån ett organisatoriskt och ett strategiskt perspektiv finns klara fördelar med ett gemensamt traineeprogram. Därigenom kan vi tillgodose kompetensförsörjningen inom stadens bristyrken. Vi kan dra nytta av styrkan att vara en stor organisation och en lärande organisation. Traineerna får en helhetsbild av staden mycket bra förståelse för stadens organisation som är gynnsamt i deras professionella roller och man bygger upp ett nätverk.

Förslag har framkommit om att ha ett program med en bred gemensam bas för olika yrkeskategorier men där vissa delar anpassas utifrån kompetensområde. Det skulle kunna vara ett sätt att öka attraktiviteten för målgruppen ingenjörer. Nuvarande traineeprogram skulle kunna förlängas med ytterligare sex månader för ingenjörerna som en fördjupningsdel med längre och fler breddningsperioder samt mer anpassade projektarbeten och studiebesök. Därmed får traineerna en överblick kring hela den tekniska processen. En annan vinst skulle vara att man får nätverk inom andra tekniska nämnderna, vilket kan underlätta arbetet framgent samt att det blir tydligare vilka utvecklingsvägar som faktiskt finns inom staden för en ingenjör.

Den stora utmaningen inom de tekniska nämnderna/bolagsstyrelserna är inte att rekrytera nyutexaminerade utan att kunna attrahera, rekrytera och behålla *erfarna* medarbetare. Därför är behovet av ett utvecklingsprogram för de ingenjörer som arbetat tre till fyra år i staden större.

Slutsatser och förslag

Utifrån denna utredning föreslås sammanfattningsvis;

- Fortsätta med nuvarande traineeprogram, där alla verksamheter är inkluderade
- Rekommendera de tekniska nämnderna att utveckla en fördjupningsdel inför nästa uppstart av traineeprogram
- Rekommendera de tekniska nämnderna/bolagsstyrelserna att se över möjligheten att genomföra utvecklingsprogram för de som arbetat några år

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att godkänna stadsledningskontorets utredning kring förutsättningarna för att genomföra ett traineeprogram inom de tekniska nämnderna med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Övriga ärenden

Förslag till namnbyte på Stockholm Business Regions dotterbolag

Koncernen Stockholm Business Region AB (SBR) består av moderbolaget SBR samt två dotterbolag, Stockholm Business Region Development AB (orgnr. 556083-1306) och Stockholm Visitors Board AB (orgnr. 556027-5736).

För att ytterligare stärka och förtydliga SBR:s dotterbolags verksamhet för internationella investerare och besökare föreslås att dotterbolagen Stockholm Business Region Development och Stockholm Visitors Board byter namn.

För Stockholm Business Region Development AB föreslås att firmanamnet ändras till Invest Stockholm Business Region AB. För Stockholm Visitors Board AB föreslås att firmanamnet ändras till Visit Stockholm AB. De föreslagna namnändringarna återspeglar för internationella investerare och besökare den verksamhet som bedrivs inom dotterbolagen.

Vid namnändringar måste bolagsordningarna för bolagen justeras. Ändring av bolagsordning måste beslutas av kommunfullmäktige.

Föreslagna namnändringar kommer, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut, att genomföras under våren 2016.

SBR:s styrelse föreläggs förslaget för beslut den 10 mars 2016.

GSIT 2.0-upphandlingar

Bakgrund med beslut fattade rörande central upphandling av GSIT2.0

Kommunfullmäktige beslutade den 27 maj 2013 (dnr 123-41/2013), att förlänga avtalet med Volvo IT till den 31 december 2016 och samtidigt ge i uppdrag åt kommunstyrelsen att genomföra en detaljerad krav- och behovsanalys, fatta beslut om användning av optioner för perioden 2017-2018 samt besluta om ny upphandling, meddela tilldelningsbeslut och teckna avtal för ny leverans inom GSIT. Därefter beslutade kommunstyrelsen den 18 juni 2014 (dnr 031-961/2013) att förlänga avtalet med Volvo IT om gemensam it-service i ytterligare två år, till och den 31 december 2018. Detta för att en kontrollerad överföring till ny leverans ska kunna ske under perioden 2017-2018.

I kommunfullmäktiges budget för 2015 gavs utbildningsnämnden i uppdrag att genomföra upphandling, teckna avtal samt förvalta avtal avseende it-service för nämndens ansvarsområde, nedan benämnt GSIT2.0 för pedagogisk verksamhet. Samtidigt fick kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra centralupphandling samt teckna och förvalta avtal avseende gemensam it-service för stadens nämnder och bolagsstyrelser exklusive utbildningsnämnden, nedan benämnt administrativ upphandling GSIT2.0.

Under 2015 beslutade kommunstyrelsen att GSIT 2.0 upphandlingarna ska samordnas i ett projekt under kommunstyrelsen. Upphandlingarnas inriktning justerades så att arbetsmarknadsnämndens komvux och SFI, kulturnämndens kulturskola samt stadsdelsnämndernas förskolor ingår i utbildningsnämndens upphandlingsuppdrag. Förändringen innebär även att utbildningsnämnden inkluderas i kommunstyrelsens upphandlingsuppdrag med avseende på e-postsystem.

Administrativ upphandling GSIT 2.0

Stadsledningskontoret har genomfört en utredning avseende möjliga alternativ. Olika alternativ har granskats i form av köp, leasing, egenverksamhet eller sammanhållen tjänst. Utredningen har funnit

alternativet upphandlad sammanhållen tjänst mest fördelaktig för staden ur ekonomiska och verksamhetsmässiga aspekter, då det ökar tydligheten i ansvarsfördelning och minskar stadens ansvar för koordinering av leveranser. Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att kommunstyrelsen ska genomföra den av kommunfullmäktige beslutade centrala upphandling avseende digitala arbetsplatssystem för stadens nämnder och bolagsstyrelser, med undantag av pedagogisk verksamhet samt e-post och s.k. chatt för hela staden, som en sammanhållen tjänst. Med digitala arbetsplatssystem förstås drift av central infrastruktur, hårdvara, service och support.

Vidare föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen beslutar att, under förutsättning av att kommunfullmäktige fattar beslut om genomförandet av upphandling av digitala arbetsplatssystem enligt ovan, ge stadsdirektören i uppdrag att genomföra upphandlingen, fatta beslut om val av leverantör, teckna avtal samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtal med vald leverantör, som utifrån affärsmässiga grunder är påkallade.

Upphandling GSIT 2.0 för pedagogisk verksamhet

Projektet har för de pedagogiska verksamheterna utrett vidare lämpligheten i att upphandla hela tjänsten sammanhållet, eller att dela upp upphandlingen i två avtal samt ett kompletterande avtal för utbildning och konsulttjänster.

En ramupphandling, produktupphandling, ska avse digitala enheter och datortillbehör inklusive direkt service och support samt avveckling av de digitala enheterna, d v s operationell leasing. Den andra upphandlingen, tjänsteupphandling, ska avse övergripande tjänster för drift, service, administration och support av de digitala enheterna där de tekniska bitarna direkt kopplade till de digitala enheterna inte ingår (t ex felsökning).

Avsikten är att det ska vara en sammanhållen tjänst som tjänsteleverantören ansvarar för mot stadens användare. För att säkerställa detta har ett avtal mellan tjänsteleverantören och produktleverantören tagits fram som en del av upphandlingsunderlaget. Staden avser styra hela leveransen så att en sammanhållen tjänst upphandlas genom två samordnade upphandlingar.

Uppdelningen i uppdelade men samordnade upphandlingar möjliggör en tekniskt följsam och ändamålsenlig leverans över tid samti-

digt som skolans behov av öppenhet och valbarhet tillgodoses avseende plattformar och digitala verktyg.

Genom att upphandla digitala enheter och datortillbehör separat via ramavtal och tjänster för dessa via ett tjänsteavtal ges utbildningsnämnden bättre förutsättningar att kunna möta verksamhetens behov av valfrihet i form av olika digitala enheter och plattformar.

Avtalsstrukturen gör det också enklare att återanvända redan befintliga digitala enheter, så som iPads och PC:s. Det blir möjligt att köpa loss PC:s från nuvarande leverantör och därmed förenkla logistiken i införandet då färre digitala enheter fysiskt måste bytas ut.

Genom att hyra de digitala enheterna säkerställs affärsmässiga och tydliga gränssnitt mellan staden, tjänste- och produktleverantören vilket bör reducera riskpåslag på tjänsteleverantörens pris.

Som en följd av ovanstående föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att utbildningsnämnden ska genomföra tre centrala upphandlingar avseende digitala arbetsplatssystem för att täcka stadens pedagogiska verksamhetens behov av digitala tjänster. En ramupphandling ska avse digitala enheter och datortillbehör inklusive direkt service och support samt avveckling av de digitala enheterna, d v s operationell leasing. Den andra upphandlingen ska avse övergripande tjänster för drift, service, administration och support av de digitala enheterna där de tekniska bitarna direkt kopplade till de digitala enheterna inte ingår (t ex felsökning). Den tredje upphandlingen avser stöd- och utbildningstjänster kring digitalisering av pedagogisk verksamhet.

Finansiering av GSIT 2.0 upphandlingar

Projektet GSIT 2.0 bedrivs som ett samordnat projekt. För att effektivisera arbetet och minska risker i kommunstyrelsens och utbildningsnämndens upphandlingar har projekten slagits samman och samordnas under kommunstyrelsen. Kostnader för genomförande av projektet samt leverantörsbyteskostnader uppskattas till 160 mnkr under 2016.

Som en följd av ovanstående föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att upphandlingsarbetet av de fyra GSIT2.0 upphandlingarna samordnas i ett projekt under ledning av kommunstyrelsen samt att finansiering om 160 mnkr under 2016 sker genom disposition av de i eget kapital särskilt reserverade medel för verksamhetsutveckling med it.

Förlängning av avtal VolvoIT

Den avtalsstruktur som utarbetats för upphandling till de pedagogiska verksamheterna möjliggör att återanvända befintliga digitala enheter, så som iPads och PCs. Det blir möjligt att köpa loss PC:s från nuvarande leverantör och därmed förenkla logistiken i införandet då färre digitala enheter fysiskt måste bytas ut. Genom detta kan elevdatorerna i gymnasieskolan köpas ut och följa elevens skolgång.

Som en följd av ovanstående föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att kommunstyrelsen ska teckna avtal med Volvo IT om avvecklingsperioden inför upphandlingar GSIT 2.0. Avtalet ska omfatta utköp av elevdatorer avseende gymnasieskolan för att förhindra byte av datorer under pågående gymnasietid. Vidare föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen beslutar att ge stadsdirektören i uppdrag att teckna avtalet samt att vid behov vidta sådana förändringar, kompletteringar och/eller tillägg till avtalet med vald leverantör, som utifrån affärsmässiga grunder är påkallade.

Internationell gästspelsscen i Gasklocka 2 i miljöstadsdelen Norra Djurgårdsstaden

Möjligheten att skapa ett kulturkluster med en internationell gästspelsscen i en av gasklockorna i Hjorthagen i Norra Djurgårdsstaden har utretts sedan 2010. Sedan 2013 har utredningar genomförts med inriktning på en utveckling av den gasklocka som benämns som Gasklocka 2 (GK2). Samtidigt utsåg staden Stockholms Stadsteater till huvudman för verksamheten och att utreda frågan vidare gemensamt med fastighetsnämnden. Inriktningsbeslut fattades av fastighetsnämnden den 8 april 2014 för att ta fram underlag för genomförandebeslut. Inriktningsbeslut återremitterades i fullmäktige i juni 2014.

Av kommunfullmäktiges budget för 2016 framgår att inriktningsärendet, dnr 328-556/2014, 328-608/2014, avslutas. Utvecklingen av Gasklocka 2 kommer istället att ske etappvis. I etapp 1 görs nödvändiga saneringar och byggnadstekniska åtgärder i syfte att byggnadens skick ska bevaras samt för att möjliggöra en fortsatt utveckling av fastigheten. Investeringsansvar för projektet har lagts på fastighetsnämnden. Fastighetsnämnden erhöll 112 mnkr i utökad budget för investeringar i kommunfullmäktiges budget för 2016. Utifrån bedömning av tidigare nedlagda utgifter om cirka 25 mnkr bedömdes etapp 1 till i budget 2016 uppgå till maximalt cirka 140 mnkr.

Stadsledningskontoret har i arbetet med budgetuppföljningen vidare samrått med exploateringskontoret (projektorganisationen för Norra Djurgårdsstaden och Gasverksområdet) och fastighetskontoret och utrett konsekvenser av en etappvis utbyggnad av fastigheten. Sammantaget visar utredningen att investeringsansvaret bör åläggas exploateringsnämnden till följd av att:

- Exploateringsnämnden får totalt ansvar och kontroll över utvecklingen av Gasverksområdet som helhet.
- Exploateringsnämnden bedömer att möjligheter till att pröva alternativ för externa intressenter att bedriva verksamhet i gasklockan förstärks om ansvaret åläggs exploateringsnämnden.
- Tids- och skedesplanering i förhållande till övrig utveckling i gasverksområdet underlättas.
- Investeringens omfattning kan bedömas som godtagbar och inom ramen för exploateringsnämndens investering som helhet i Gasverksområdet.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att exploateringsnämnden ska åläggas investeringsansvaret för etapp 1 av Gasklocka 2. Ansvaret för genomförande av etapp 1 Gasklocka 2 överförs från fastighetsnämnden till exploateringsnämnden. Fastighetsnämndens investeringsbudget minskas som en följd av detta med 112 mnkr. Exploateringsnämndens utgifter för 2016 ska rymmas inom nämndens investeringsbudget.

Investeringsutgiften får totalt uppgå till maximalt 140 mnkr inklusive tidigare nedlagda utgifter. Exploateringsnämnden uppmanas att ta fram ett investeringsbeslut i enlighet med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av investeringar.

Förtydligande av beslut i Avstämning av mål och budget för 2016

Kommunstyrelsen beslutade om ärendet ”Avstämning av mål och budget för 2016” 2016-02-17. I ärendet beslutades bland annat att kommunstyrelsen avlog kyrkogårdsnämndens ansökan om 20 mnkr i investeringsmedel för vattenåtgärder. I bilaga 1 till ärendet finns det ett tryckfel då det där står att kyrkogårdsnämnden tilldelats ansökta medel om 20 mnkr. Kyrkogårdsnämnden har inte tilldelats dessa medel.

Skrivelse av Stefan Nilsson och Åsa Jernberg (MP) om Stöd till tiggarna och kartläggning av tiggeriet i Stockholm, dnr 325-546/2013

Stefan Nilsson (MP) och Åsa Jernberg (MP) redogör i en skrivelse 2013-03-12 för det ökade tiggeriet på Stockholms gator och den utsatta situation som tiggarna befinner sig i. Ledamöterna har uppfattningen att de flesta av dem är rumänska romer och föreslår att staden ska genomföra en kartläggning av tiggarna i Stockholms stad, särskilt avseende barns situation, samt inrätta en särskild uppsökare som talar rumänska eller romani chib. Skrivelsen skickades på remiss till socialnämnden och stadsledningskontoret 2013. Socialnämnden behandlade ärendet 2013-06-11.

Staden genomförde 2014/2015 en översyn av stadens arbete kring utsatta EU-medborgare. Syftet var att formulera en tydlig linje för arbetet utifrån ett medmänskligt synsätt och gällande lagstiftning. Den 22 januari 2015 fattade kommunstyrelsen beslut om ett 16-punktsprogram med aktiviteter och insatser för att möta situationen. I budgeten för 2015 fick socialnämnden i uppdrag att vidareutveckla arbetet genom att ta fram en strategi/program för stadens arbete med fattiga EU-medborgare som lever i en utsatt livssituation. Arbetet med strategin/programmet pågår.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Skrivelse av Annika Billström (S) och Kristina Axén-Olin (M) om Tegelhuset i Fatbursparken, dnr 390-3567/2006

Annika Billström (S) och Kristina Axén-Olin (M) anför i skrivelsen att det är angeläget att lösa frågan om försäljning alternativt utlösen av hyresgäst. Därför föreslås att stadsdirektören ges i uppdrag att initiera förhandlingar och återkomma med förslag till lösning.

Fastighetsnämnden fattade delegationsbeslut om upphörande av hyresavtal i september 2014. Därefter har fastighetskontoret under 2015 avslutat hyresavtalet inom sin delegationsrätt.

Stadsledningskontoret konstaterar med hänvisning till ovanstående att frågeställningen inte längre är aktuell.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Ansvar för stadens huvudtorg, dnr 305-1977/2010

I budget och verksamhetsplan 2010 fick kommunstyrelsen i uppdrag att utreda och klargöra ansvaret för stadens huvudtorg. Stadsledningskontoret överlämnade den 9 september 2010 en rapport (tjänsteutlåtande) till kommunstyrelsen.

I tjänsteutlåtandet föreslås ett antal kriterier som bör ställas upp för bestämmande av vilka torg som ska anses utgöra så kallade huvudtorg. I ärendet föreslås vidare att en torggrupp, under ledning av trafiknämnden, bör tillsättas. Torggruppen föreslås få ett antal uppdrag, såsom att utreda förändringar i torgstadgan och andra styrdokument som reglerar verksamheter på stadens torg och att ta fram ett gestaltungsprogram för respektive huvudtorg, alternativt ett mer övergripande stadsmiljöprogram för alla torg gemensamt.

Stadsledningskontoret konstaterar att ansvaret för skötsel, underhåll och utveckling av stadens torg ligger på trafiknämnden tillsammans med berörd stadsdelsnämnd. Stadsledningskontoret anser att rapporten innehåller tankar och förslag som kan utgöra underlag för stadens fortsatta arbete med utvecklingen av de offentliga rummen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar godkänna rapporten enligt hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Motion (2013:21) av Kaj Nordqvist (S) om Stockholms stads stöd till daglig verksamhet för människor med Afasi, dnr 326-305-2013

I en motion av Kaj Nordqvist (S) föreslås att staden utreder och överväger möjligheten att förbättra den dagliga verksamheten för personer med afasi i Stockholm, då det exempelvis förekommer att människor med afasi deltar i daglig verksamhet för människor med demens. Enligt motionen är det svårt att blanda ihop människor med olika former av funktionsnedsättning och inte helt lyckat när det finns kommunikationssvårigheter som direkt motverkar ansträngningar att förbättra afatikernas förmåga att hantera situationen.

Stadsledningskontoret ser positivt på att frågan lyfts och uppmärksammas. För en person med afasi finns möjlighet att ansöka om social dagverksamhet som bistånd. Inga indikationer på att personer med afasi beviljas demensdagvård har kommit till förvaltningens kännedom, utan riktlinjerna för demensdagvård följs. Flera stadsdelsförvaltningar rapporterar att de aldrig fått förfrågan om eller ansökan från någon om bistånd till daglig verksamhet för människor under 65 år med afasi. Det finns ett relativt gott utbud av verksam-

het för personer som i yrkesverksam ålder fått afasi, och stadsledningskontorets uppfattning är att behovet av daglig verksamhet för personer med afasi i dagsläget är tillfredsställt.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att Motion (2013:21) om stöd till daglig verksamhet för människor med Afasi av Kaj Nordqvist (S) anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Motion (2013:16) av Tomas Rudin och Leif Rönngren (båda S) om "Fryshusets möjligheter att drivas vidare i egna lokaler", dnr 2013-0299

Anders Carlberg grundade Fryshuset 1984 i syfte att tillgodose ungdomars behov av lokaler för idrott och musik. Fryshuset erbjuder en fysisk plats för ungdomar där olika sociala grupper blandas. Tomas Rudin och Leif Rönngren (båda S) skriver i sin motion att en av Anders Carlbergs sista önskningar i livet var att Fryshuset skulle få möjlighet att äga sitt eget hus istället för att som nu vara beroende av betydande bidrag för att betala hyror till fastighetsägaren, SISAB.

Stadsledningskontoret instämmer med motionärerna om att Fryshuset utgör en betydelsefull fysisk mötesplats för ungdomar i staden samtidigt som de erbjuder fritidsaktiviteter för ungdomar. Fryshuset bedriver också ett omfattande socialt arbete genom sina verksamheter och projekt vilket ligger till gagn för många stockholmare.

Stadsledningskontoret ställer sig bakom motionärernas förslag gällande avyttring av fastigheten som SISAB ägde fram till den 1 oktober 2014 då, i enlighet med motionärernas önskningar, fastigheten såldes till Stiftelsen KFUM Söder Fryshuset.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att Motion (2013:16) om Fryshusets möjligheter att drivas vidare i egna lokaler av Tomas Rudin och Leif Rönngren (båda S) anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Rädda Jakobsbergs gård, skrivelse från Skärholmens stadsdelsnämnd, dnr 122-1271/2015

Skärholmens stadsdelsnämnd har skickat en skrivelse till stadsbyggnads- och kulturborgarrådet och bostads- och demokratiborgarrådet där nämnden hemställer om akuta åtgärder för att säkra Jakobsbergs gårds överlevnad. I skrivelsen anför nämnden att Jakobsbergs gård fyller flera viktiga funktioner i området och att många

föreningar för t.ex. personer med funktionsnedsättning använder gården för sin verksamhet.

Stadsledningskontoret konstaterar att Skärholmens stadsdelsnämnd inte har några ekonomiska åtaganden gentemot Jakobsbergs gård och inte heller äskar några medel från kommunstyrelsen i ärendet. Sedan stadsdelsnämnden fattade beslut om skrivelsen i juni 2015 har en överenskommelse om hyresnivåer och kulturstöd till föreningsgårdar också slutits. Stadsledningskontoret ser därför ingen anledning att vidta ytterligare åtgärder i ärendet.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att skrivelsen från Skärholmens stadsdelsnämnd anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Finansiering av underhåll av kontorets bostadsrätter för LSS-boende, skrivelse från fastighetsnämnden, dnr 1746/2012

Fastighetsnämnden har ansökt hos kommunstyrelsen om att få höja schablonen för administration och underhåll avseende de bostadsrätter som nämnden innehar för stadens räkning för boende enligt lag om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS. En förändring av schablonen kommer påverka kostnaden för samtliga nämnder som hyr berörda bostadsrätter av fastighetsnämnden. Kontoret anser att en eventuell förändring bör hanteras i samband med stadens budget och beslutas av kommunfullmäktige. Nämnden har möjlighet att återkomma i frågan. Ärendet avskrivs.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att skrivelsen från fastighetsnämnden anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Slutrapport och avbrytande av projekt om ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan, fastighetsnämnden, dnr 4.3-069/2015

Fastighetsnämnden har på uppdrag av idrottsnämnden projekterat en ny skridsko- och bandyhall med placering på Tallkrogens bollplan. Kommunfullmäktige fattade beslut i april 2015 om att medge fastighetsnämnden rätt att genomföra byggnation av en ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan till en sammanlagd investeringsutgift om 175 mkr.

Fastighetsnämnden utförde detaljprojektering och upphandling. De anbud som kom in var högre än projektets totala budget. En utredning vidtogs för att hitta möjligheter att minska projektets omfatt-

ning. Utredningen visade att det inte var möjligt att bygga anläggningen på den beslutade platsen inom tilldelad budget.

Fastighetsnämndens hittills nedlagda kostnader i projektet är cirka 8 mnkr. Kostnaderna utgör förgävesprojektering och har vidarefakturerats och betalats av idrottsnämnden under 2015.

Fastighetsnämnden har i verksamhetsberättelsen för 2015 godkänt ett förslag om att avbryta projektet, samt tagit fram och godkänt en slutrapport avseende skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan, samt hemställt till kommunfullmäktige att medge fastighetsnämnden rätt att avbryta projektet och att godkänna slutredovisningen av projektet.

Utifrån detta föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fastighetsnämnden medges rätt att avbryta projektet om ny skridsko- och bandyhall på Tallkrogens bollplan och att godkänna fastighetsnämndens slutredovisning av projektet med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Förslag till nya bostäder inom fastigheten Lunda 6:1 mfl i stadsdelarna Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby, förslag till ändrad gränsdragning samt ansvar för skolpliktsbevakningen, hemställan från Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, dnr 629-2282/2005

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd behandlade i maj 2005 ett programförslag från stadsbyggnadskontoret avseende cirka 40 nya radhus vid Tumultgränd i Lunda/Kälvesta inom Spånga-Tensta stadsdelsnämndsområde. Båda nämnderna gjorde bedömningen att det aktuella området mer hänger samman med bostadsbebyggelsen i Hässelby-Vällingby. Nämnderna beslutade därmed att hemställa justering av gränsdragning mellan stadsdelsnämndsområdena så att hela det berörda området kommer att ligga inom Hässelby-Vällingby stadsdelsnämndsområde.

Stadsledningskontoret delar bedömningen att de nya bostäderna får en mer naturlig koppling till bostadsbebyggelsen som ligger söder om området, inte minst på grund av att angöringen sker via Tumultgränd i Hässelby-Vällingby. Förslaget till ändrad gränsdragning ligger därmed i linje med de kriterier för gränsdragning mellan stadsdelsnämndsområden som låg till grund för beslut om inrättande av stadsdelsnämnderna (Utlåtande 1995:170). Stadsledningskontoret anser dock att beskrivningen av var den nya gränsen mellan

stadsdelsnämnderna föreslås dras är för oprecist beskrivet i ärendet för att utgöra underlag för beslut.

Stadsledningskontoret konstaterar att drygt 10 år förflutit sedan hemställan gjordes. Då var de planerade bostäderna i programskede, och förutsättningarna för den planerade bebyggelsen inte helt klargjorda. Sedan dess har detaljplanen vunnit laga kraft, och bostäderna började byggas år 2015. Om frågan fortfarande är aktuell får Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd i samråd med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden återkomma med förslag till preciserad gränsdragning.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att ärendet anses besvarat med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

FUT VII – Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, rapport från socialnämnden, dnr 150-942/15

Socialnämnden fick i budgeten för 2015 i uppdrag att utvärdera arbetet med felaktiga utbetalningar (FUT) av ekonomiskt bistånd. I lägesrapporten redovisas och utvärderas socialnämndens och stadsdelsnämndernas arbete med att förebygga och åtgärda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Socialnämndens arbete har omfattat utbildning, myndighetssamverkan och konsultativt stöd till stadsdelsnämnderna. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att förebygga felaktiga utbetalningar samt att vid upptäckt av sådana felaktiga utbetalningar utreda dem.

För 2014 har felaktiga utbetalningar utretts och lett till ett återkravsbelopp på 6,5 mnkr. Återbetalt bistånd uppgick till 1,3 mnkr. Storleken på återbetalningarna påverkas av antalet återkravsbeslut samt hur aktivt uppföljningsarbetet är.

Socialnämndens utvärdering visar att staden behöver vidareutveckla sitt arbete med att utreda och förebygga felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Av lägesrapporten framgår att det finns fortsatt behov av central samordning samt att det krävs en tydligare prioritering av arbetet och en samsyn kring vad som ska ingå i uppdraget. I lägesrapporten anges vidare särskilda utvecklingsområden för det fortsatta arbetet med att utreda felaktiga utbetalningar:

Stadsledningskontoret kan konstatera att staden har utvecklat en god struktur för arbetet med att förebygga och utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Genom ett fortsatt aktivt arbete för sam-

ordning och utveckling, i enlighet med socialnämndens förslag, bedöms förutsättningarna för ett effektivt och rättsäkert arbete ytterligare kunna förbättras. Stadsledningskontoret föreslår mot denna bakgrund kommunstyrelsen att godkänna socialnämndens lägesrapport för arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att lägesrapporten över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Förslag till riktlinjer för säkerställande av avtalsuppfyllelse. Förslag till handlingsplan för hantering av brukare, vilka har insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som drabbas när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag, dnr 329-1329-2012

I kommunfullmäktiges budget för 2012 fick stadsledningskontoret i uppdrag att ta fram en stadsgemensam handlingsplan för hantering av brukare som drabbats när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag. Det resulterade i ett tjänsteutlåtande där det föreslås riktlinjer för säkerställande av avtalsuppfyllelse samt en handlingsplan för hantering av brukare, vilka har insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som drabbas när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag.

När kommunen som huvudman för socialtjänsten sluter ett avtal och låter någon annan utföra kommunens uppgifter förblir verksamheten en kommunal angelägenhet. Handlingsplanen stipulerar hur nämnder och bolagsstyrelser ska agera när en brukare drabbas av ett avtal som en entreprenör inte fullföljer sitt avtal. Varje nämnd eller bolag ska exv. ha en plan för sin egen synpunkts- och klagomålshantering. I de fall det konstateras att brukare drabbas ska nämnden/bolagsstyrelsen skyndsamt besöka den drabbade samt upprätta en handlingsplan för att säkerställa att den inte drabbas igen.

Ärendet har delvis hanterats inom ramen för tillämpningsanvisningarna för stadens program för upphandling för inköp.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att redovisningen av uppdraget rörande riktlinjer för säkerställande av avtalsuppfyllelse samt handlingsplan för hantering av brukare, vilka har insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som drabbas när entreprenörer inte fullföljer sitt uppdrag, godkänns.

Årsbokslut

Resultaträkning

mnkr	Not	Staden			Kommunkoncernen	
		2015-12-31	2014-12-31	2015 Budget	2015-12-31	2014-12-31
Verksamhetens intäkter	1	10 270,7	9 804,2	7 478,0	21 706,5	20 888,0
Jämförelsestörande intäkter	2	1 873,8	2 346,8	0,0	1 873,8	3 180,5
Verksamhetens kostnader	3	-48 349,8	-45 916,0	-46 606,3	-54 931,1	-52 247,6
Jämförelsestörande kostnader	4	-377,0	-222,4	0,0	-430,3	-247,5
Avskrivningar	5	-1 223,9	-980,1	-994,5	-4 095,9	-3 584,4
Verksamhetens nettokostnader		-37 806,2	-34 967,5	-40 122,8	-35 877,1	-32 011,0
Skatteintäkter	6	40 337,8	37 236,7	40 396,6	40 337,8	37 236,7
Generella statsbidrag och utjämning	7	-1 379,2	-339,2	-1 471,9	-1 379,2	-339,2
Resultat från andelar i intresseföretag	8	-	-	-	437,9	139,5
Finansiella intäkter	9	1 579,9	2 429,8	2 098,2	18,0	44,8
Finansiella kostnader	10	-808,4	-909,4	-900,0	-599,9	-603,8
Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat		1 924,0	3 450,4	0,1	2 937,5	4 467,0
Skatt	11	-	-	-	-325,6	-372,2
Minoritesandel i årets resultat		-	-	-	-5,6	-7,7
Årets resultat (ÅR)		1 924,0	3 450,4	0,1	2 606,3	4 087,1
Avgår jämförelsestörande intäkt	12	-364,1	-721,4	0,0	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar		1 559,9	2 729,0	0,1	-	-
Årets balanskravsresultat*		1 559,9	2 729,0	0,1	-	-

*Årets balanskravsresultat är justerat för 2014-12-31 enligt ny tolkning av regelverket.

Kassaflödesanalys

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat		1 924,0	3 450,4	2 606,3	4 087,1
Återläggning reavinster/rea förluster	13	-1 425,8	-1 911,8	-1 575,1	-2 825,0
Justering för ej likviditetspåverkande poster	14	1 469,4	860,0	3 464,2	3 483,4
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	15	-31,5	-65,5	-	-
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		1 936,1	2 333,1	4 495,4	4 745,5
Ökning/minskning kortfristiga fordringar		-7 577,1	-5 905,1	396,1	759,6
Ökning/minskning förråd och varulager		2,8	-3,3	1,1	5,8
Ökning/minskning kortfristiga skulder	16	2 169,5	1 503,1	899,8	5 210,5
Kassaflöde från den löpande verksamheten		-3 468,7	-2 072,1	5 792,4	10 721,4
UTBETALNING AV BIDRAG TILL STATLIG INFRASTRUKTUR					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur		-741,8	-423,8	-741,8	-423,8
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investering i immateriella anläggningstillgångar		-	-	-21,3	-2,8
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar		-	-	0,0	0,0
Investering i materiella anläggningstillgångar	17	-4 917,6	-4 327,4	-15 456,6	-15 458,9
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	18	1 661,6	2 342,8	1 891,4	693,5
Investering i finansiella anläggningstillgångar	19	-14,1	0,0	-47,4	-270,8
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		0,0	0,0	3,6	0,0
Övrig förändring anläggningstillgångar		-	-	-	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-3 270,1	-1 984,7	-13 630,3	-15 039,0
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Nyupptagna lån		10 751,1	9 656,6	-	-
Amortering av långfristiga skulder		-4 119,1	-4 755,0	-	-
Ökning/minskning av långfristiga skulder	20	2 237,5	-1 663,5	9 595,3	3 225,7
Ökning/minskning av långfristiga fordringar		0,8	1 681,3	413,4	1 853,6
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		8 870,3	4 919,5	10 008,7	5 079,3
Årets kassaflöde		1 389,7	438,9	1 429,0	337,9
Likvida medel vid årets början		308,8	-130,1	531,8	193,9
Likvida medel vid periodens slut	21	1 698,6	308,8	1 960,8	531,8
Räntebärande nettotillgång/skuld		12 080,2	13 197,1	-22 379,0	-16 121,8
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets början		13 197,1	13 038,2	-16 121,8	-15 732,1
Räntebärande nettotillgång/skuld vid periodens slut		12 080,2	13 197,1	-22 379,0	-16 121,8

Balansräkning

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
TILLGÅNGAR					
Immateriella anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	22	-	-	78,0	76,0
Summa immateriella anläggningstillgångar		-	-	78,0	76,0
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	23	45 945,7	54 607,0	121 273,3	125 971,8
Maskiner och inventarier	24	581,4	550,1	7 209,4	7 156,0
Pågående ny-, till- och ombyggnader	25	18 501,1	6 611,2	32 393,1	16 662,0
Summa materiella anläggningstillgångar		65 028,2	61 768,3	160 875,8	149 789,9
Finansiella anläggningstillgångar					
Aktier och andelar	26	3 894,8	3 880,7	2 637,7	2 590,6
Kapitalandel intresseföretag	27	-	-	5 221,3	5 016,3
Långfristiga fordringar	28	19,2	20,0	281,4	342,2
Summa finansiella anläggningstillgångar		3 914,0	3 900,6	8 140,5	7 949,1
Summa anläggningstillgångar		68 942,2	65 669,0	169 094,3	157 814,9
Omsättningstillgångar					
Exploateringsfastigheter	29	1 460,0	1 093,0	1 460,0	1 093,0
Varulager och pågående arbete	30	4,4	7,3	35,7	36,8
Kortfristiga fordringar	31	61 293,2	53 711,7	4 844,6	5 733,0
Kortfristig utlåning	32	0,8	0,8	0,8	0,8
Kortfristiga placeringar	33	28,1	32,5	28,1	71,4
Kassa och bank	34	1 698,6	308,8	1 960,8	531,8
Summa omsättningstillgångar		64 485,0	55 154,1	8 329,8	7 466,8
SUMMA TILLGÅNGAR		133 427,2	120 823,0	177 424,1	165 281,7

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER					
Eget kapital	35,36				
Årets resultat enl resultaträkning		1 924,0	3 450,4	2 606,3	4 087,1
Justering eget kapital		169,0	580,0	151,4	580,0
Övrigt eget kapital		60 663,2	56 632,8	109 146,7	100 175,9
Utdelning		-	-	0,0	-0,1
Ändrade redovisningsprinciper				0,0	4 303,8
Summa eget kapital		62 756,2	60 663,2	111 904,4	109 146,7
Avsättningar					
Pensioner och liknande förpliktelser	37	5 289,229	5 050,5	7 236,0	7 064,0
Uppskjuten skatteskuld				1 896,8	1 854,5
Övriga avsättningar	38	7 275,2	8 038,3	7 466,0	8 092,8
Summa avsättningar		12 564,5	13 088,8	16 598,7	17 011,3
Minoritetsintresse i eget kapital				46,0	40,0
Långfristiga skulder					
Obligationslån	39	23 599,2	16 853,1	23 599,2	16 853,1
Reverslån	40	3 250,0	1 200,0	3 250,0	1 200,0
Statliga lån		-	-	-	-
Övriga långfristiga skulder	41	826,4	756,5	845,3	774,9
Summa långfristiga skulder		27 675,6	18 809,6	27 694,5	18 828,0
Kortfristiga skulder					
Kortfristiga skulder	42	22 859,7	22 133,7	13 609,3	14 128,1
Kortfristiga lån	43	6 735,1	5 349,0	6 735,1	5 349,0
Stadens semesterlöneskuld m m	44	836,1	778,7	836,1	778,7
Summa kortfristiga skulder		30 430,9	28 261,4	21 180,5	20 255,7
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		133 427,2	120 823,0	177 424,1	165 281,7
Ställda panter		-	-	-	-
Ansvars- och borgensförbindelser	45	630,2	597,3	748,2	748,4
Ansvarsförbindelse inkl löneskatt	46	17 791,7	17 819,9	17 834,5	17 857,2
Derivatinstrument; marknadsvärde	47	-510,0	-224,1	-510,0	-224,1
Leasingavtal operationell leasing	48	6 588,0	7 183,8	6 588,0	7 183,8
Efterutdelning 2012 §5:1 allbolagsl kvarstår	49	321,9	401,0		
Efterutdelning 2013 §5:1 allbolagsl kvarstår		1 661,9	1 787,7		
Efterutdelning 2014 §5:1 allbolagsl kvarstår		310,8	401,2		

Redovisningsprinciper

Kommunal redovisningslag

Bokslutet har upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen (SFS 1997:614) och Rådet för kommunal redovisningsrekommendationer.

Avskrivningar

Staden använder som huvudregel linjär avskrivning – ett lika stort belopp skrivs av varje månad under nyttjandeperioden. Vid tilläggsinvesteringar används saldojusterad avskrivning – tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. Omkostnadsförd anläggning - ingen avskrivning görs - används till exempel för mark och konst. Komponentavskrivning tillämpas från och med år 2015. Komponentindelning görs vid kalkylering och aktivering. Inget krav på komponentindelning finns under byggnadstiden. Komponentindelning görs utifrån naturliga komponenter där utbytestid/underhållstid är avgörande för vad som ska räknas som naturligt. Vid utbyte av komponenter förutsätts i normalfallet den tidigare komponenten vara slutavskriven och ingen utrantering görs. Uppenbara undantag från regeln är till exempel utbyte av hiss. Görs utbytet av komponenten efter ett tidsintervall, som väsentligt avviker från nyttjandetiden ska utrantering göras. Som utgångspunkt för bedömning av nyttjandetider har staden hämtat vägledning från Rådet för kommunal redovisnings (RKR) idéskrift Avskrivningar.

Justering av jämförelseperioden i samband med införande av komponentavskrivningar år 2015 har inte gjorts då effekten i inledningskedet bedöms vara marginell.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar har redovisats till anskaffningsvärdet. I anskaffningsvärdet inräknas utgifter för nedmontering och bortforsling av tidigare tillgång och återställande av plats om detta är en förutsättning för den nya tillgången. Som anläggningstillgång räknas tillgångar, som har en livslängd på minst tre år och uppgår till minst ett basbelopp. För investeringar i annans fastighet gäller, om fastigheten tillhör de kommunala bolagen Skolfastigheter i Stockholm AB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB, att investeringsutgiften ska uppgå till minst 0,5 mnkr för att räknas som investering. Beslut om detta undantag är fattat i kommunfullmäktige den 3 november 2008 och ska omfatta mindre projekt och byggåtgärder. Undantaget bedöms beloppsmässigt vara försumbart och därmed inte påverka räkenskaperna i någon väsentlig omfattning.

Aktiveringstidpunkt för anläggning

En anläggning aktiveras i normalfallet och börjar skrivas av när den tas i bruk. Om inte samtliga utgifter flutit in eller kunnat uppskattas med rimlig säkerhet får aktiveringstidpunkten skjutas upp högst sex månader.

Omsättningstillgångar har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde på balansdagen.

Immateriella tillgångar

Stockholms stad redovisar i dag inga immateriella tillgångar. Enligt stadens redovisningsregler för investeringar ska restriktivitet iakttas när en tillgång klassificeras som immateriell för att undvika en övervärdering av tillgångssidan. Till och med bokslut 2015 bedöms inga tillgångar uppfylla kraven på en immateriell tillgång.

Nedskrivning av tillgångar

Nedskrivning av tillgångar görs i enlighet med RKR 19. Staden tillämpar gränsen att en anläggnings värde ska uppgå till minst 1 mnkr för att en prövning av nedskrivningsbehov ska göras. Nedskrivning görs när bokfört värde överstiger återvinningsvärdet med minst 0,5 mnkr och förändringen bedöms som varaktig, där varaktig definieras som minst fem år.

Leasing

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 13.2, 2013 "Redovisning av hyres-/leasingavtal" redovisar staden kommande kostnader för leasingavtal. Finansiell leasing redovisas i balansräkningen. En väsentlighetsbedömning har gjorts och avtal har endast tagits med där den totala utgiften överstiger 0,5 mnkr eller den årliga kostnaden överstiger 0,2 mnkr. Operationell leasing redovisas inom linjen med samma beloppsgränser, som för finansiell leasing. Enligt rekommendationen ska redovisning ske om leasingtiden överstiger tre år. Stadens avtal om IT-tjänster nämns i not om operationell leasing, trots att tidsvillkoret inte är uppfyllt på grund av att detta ekonomiska åtagande är omfattande.

Försäljning och inköp av anläggningstillgångar

Vid försäljning och köp av anläggningstillgångar gäller, som huvudregel, att transaktionen bokförs vid dagen för tillträde.

Lånekostnader

Lånekostnaderna belastar den period de hänför sig till och inräknas inte i tillgångars anskaffningsvärden.

Klassificering

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom tolv månader från balansdagen. *Långfristiga fordringar och skulder* förfaller till betalning efter mer än tolv månader efter balansdagen. Undantag är investeringsinkomster som i sin helhet redovisas som långfristiga skulder då dessa ej är likvidpåverkande.

Exploateringsfastigheter, som avses avyttras redovisas som omsättningstillgångar. Semesterlöneskuld, okompenserad övertid är skuldförda enligt ställning den 31 december 2015.

Finansverksamhet

Finansverksamheten inom kommunkoncernen grundar sig på stadens finanspolicy, som fastställs årligen av kommunfullmäktige. Utländska lån värderas enligt principer för säkringsredovisning. Staden utnyttjar valutaterminer och/eller ränte- och valutaswappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. Köp eller försäljning av finansiella tillgångar eller skulder redovisas per likviddagen. Finansiella omsättningstillgångar och kortfristiga skulder värderas till anskaffningsvärdet. Eventuella emissionsutgifter och liknande transaktionsutgifter periodiseras enligt effektivräntemetoden.

Jämförelsestörande poster

Som jämförelsestörande poster redovisas realisationsvinster och förluster samt poster av engångskaraktär, som inte tillhör den normala verksamheten. Hit räknas exploateringsinkomster och utgifter som från och med räkenskapsåret 2014 bruttoredovisas enligt gällande regelverk, bokfört värde som kostnad och försäljningsinkomsten som intäkt. Enligt beslut i kommunfullmäktige har ett positivt resultat från försäljningar 2014 intecknats till åtgärder i form av 74,5 mnr till ytterstadssatsning, 765 mnr till IT-kostnader, 150 mnr till stimulansbidrag vid utbyggnad, 300 mnr till social investeringsfond och 200 mnr till medel för kompetensutveckling. Staden har valt att redovisa ovanstående poster som jämförelsestörande om de uppgår till minst 0,1 mnr. Den låga gränsen har satts med tanke på att dessa poster aldrig tillhör den ordinarie verksamheten och därmed försvårar jämförelse mellan åren om de inte särredovisas.

Avsättningar

Staden gör, utöver avsättning för pensionsskulden, avsättningar för effekter av stora omorganisationer, när detta är aktuellt, åtaganden inom det infrastrukturella området med mera. Vid avsättningar tillämpas direkt resultatföring. Avsättningar har redovisats i resultat-

räkningen efter ”Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat”. Från och med årsredovisning 2015 redovisas avsättningar respektive upplösta avsättningar som jämförelsestörande poster, d v s före ”Verksamhetens nettokostnader”. Jämförelseåret är korrigerat.

Pensionsåtaganden

Stadens pensionsskuld redovisas dels som en avsättning i balansräkningen, dels som en ansvarsförbindelse. Pensioner intjänade till och med 1997 redovisas som en ansvarsförbindelse. Stadens personals individuellt intjänade pensionsrättigheter under året redovisas i balansräkningen som en upplupen kostnad. Pensionsskulden är korrigerad med bortförsäkrade åtaganden, vilka är av ringa omfattning. Förändringar enligt rekommendation om Särskild avtalspension och visstidspension är gjord och påverkar ansvarsförbindelsen men ej skulden. Åtaganden avseende latent efterlevandepension tas från och med 2015 upp i skuld och ansvarsförbindelse. Det har ej varit möjligt att justera jämförelseperioden med förändrad princip men påverkan på balansräkningen bedöms vara marginell.

I förändringen av pensionsskulden ingår en del för värdesäkring av pensionsskulden. När förändringen av pensionsskulden kostnadsförs bokförs värdesäkringen och därtill hörande löneskatt, som en finansiell kostnad. Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS 07). Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL.

Fordringar/skulder mot koncernbolagen

Staden handhar upplåning respektive utlåning åt de kommunala bolagen. Bolagen har konto i stadens koncernstruktur med några få undantag. Beroende på saldo redovisas fordran eller skuld gentemot respektive bolag.

Sammanställd redovisning

Allmänt

Enligt Lagen om kommunal redovisning ska Stockholms stads års- och delårsbokslut även omfatta sådan verksamhet som bedrivs av andra juridiska personer inom kommunkoncernen och en sammanställd redovisning ska upprättas. Syftet med den sammanställda redovisningen, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, är att ge en samlad bild av stadens nämnder, aktiebolag och kommunalförbunds verksamhet och ekonomiska ställning.

Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning. Stadens nämnder har proportionellt

konsoliderats med stadens direkt och indirekt hel- och samägda företag där staden minst har ett betydande inflytande.

Skillnad i redovisningsprinciper mellan bolagen och staden kan förekomma på grund av att olika lagstiftning och rekommendationer tillämpas för staden respektive bolagen. I den sammanställda redovisningen har effekter av väsentlig betydelse beroende på skillnader mellan redovisningsprinciper för bolag och staden justerats utifrån kommunala redovisningsprinciper.

En sammanställd redovisning görs i samband med tertialrapport 2 samt årsbokslut.

Sammanställd redovisning konsolideringsprinciper

Huvuddelen av stadens bolag finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB som är helägd av staden. Bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus AB används som underlag för konsolidering av den sammanställda redovisningen. I den sammanställda redovisningen har alla interna mellanhavanden samt interna vinster och förluster av väsentlig betydelse eliminerats. Det i koncernen Stockholms Stadshus AB ingående dotterbolaget S:t Erik Livförsäkring AB redovisar finansiella instrument till verkligt värde. Ingen justering av detta sker i den sammanställda redovisningen eftersom värdena inte är av väsentlig betydelse.

Den sammanställda redovisningen har i huvudsak upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering, vilket innebär att endast ägda andelar av företagens räkenskapsposter konsolideras samt att de bokförda värdena av andelar i koncernföretagen elimineras mot förvärvat andel av dotterbolagens egna kapital. Därmed ingår i den sammanställda redovisningen enbart den del av dotterbolagens egna kapital som tillkommit efter förvärvet. I den sammanställda redovisningen finns samägda företag som inte konsolideras proportionellt utan konsolideras med kapitalandelsmetoden där AB Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad representerar det största värdet. Avsteget mot att använda proportionell konsolideringsmetod gällande Fortum görs med hänvisning till att det ger en mer rättvisande bild av innehavet eftersom staden inte har det bestämmande inflytandet och eftersom att verksamheten i det samägda företaget är av kommersiell karaktär. För övriga bolag, se not 28, är motiveringen att resultat och balansomslutning inte är av väsentlig storlek. Det faktum att kapitalandelsmetoden tillämpas istället för proportionell konsolidering får ingen påverkan på årets resultat och påverkar balansomslutningen med -9 550 mnkr.

Tillämpning av vissa redovisningsprinciper i Stockholms stad *Exploateringsfastigheter*

Exploateringsfastigheter, som avses att avyttras redovisas som omsättningstillgångar vid samtliga bokslutstillfällen. Aktiverade tillgångar avses endast att avyttras i undantagsfall. Berört är pågående ny- till- och ombyggnader, som inte är aktiverade. Den del av dessa upparbetade anläggningar, som avses att säljas, bokförs som omsättningstillgång vid bokslutstillfället. Vid försäljningar bruttoredo visas bokfört värde som kostnad och försäljningsköpeskillingen som intäkt från och med 2014.

Investeringsinkomster

Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 18, Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar tillämpas från och med 2010. Investeringsinkomster i form av bidrag och avgifter redovisas som en skuld i det externa bokslutet i enlighet med rekommendationen. På nämndnivå har inkomsterna aktiverats på tillgångssidan, det vill säga nettoredo visas. I och med ny version av ekonomisystemet 2015 har staden övergått att redovisa inkomsterna per objekt i anläggningsreskontran, det vill säga korrekt hantering även på nämndnivå.

Tillfälligt stöd med anledning av flyktingsituationen

Det utbetalade stödet från staten med anledning av flyktingsituationen har bokförts med jämn fördelning från och med december 2015 till och med december 2016.

Definitioner till årsbokslut

Anläggningstillgångar är tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten. Kan vara immateriella (till exempel goodwill), materiella (till exempel byggnader) eller finansiella (till exempel aktier).

Avskrivning enligt plan är den fördelade totalutgiften för en anläggningstillgång. Kostnaden fördelas över de antal år som tillgången används i verksamheten. För tilläggsinvesteringar används en saldojusterad avskrivning - tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. På tillgångar som mark och konst görs ingen avskrivning.

Avsättningar är legala förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias och som vilar på en befintlig förpliktelse.

Balanskravet är kopplat till resultaträkningen. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (KL 8 kap. 4 §). Om det redovisade resultatet blir negativt, det vill säga om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras senast under det tredje året efter det att det negativa resultatet redovisades. Huvudprincipen är att realisationsvinster inte ska inräknas i intäkterna då avstämning med balanskravet görs. Undantag kan dock göras om det står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning, till exempel om försäljningen är ett led i en omstrukturering.

Balansräkningen (BR) är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.

Certifikat kan emitteras av till exempel kommuner eller företag. Lån kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev med löptider upp till ett år.

Eget kapital utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med lån.

Eliminering innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder endast innehåller för staden externa poster.

Euro Commercial Paper (ECP) är certifikat som emitterats på euromarknaden.

Euro Medium Term Note (EMTN) är skuldebrev i form av obligationer, med löptid över ett år. Euro Medium Term Notes emitteras på euromarknaden.

Förpliktelse – ett åtagande som härrör från kontrakt, lagstiftning eller annan laglig grund

Kassaflödesanalysen visar in- och utbetalningar för stadens olika verksamheter. Summan av in- och utbetalningar utgör årets totala kassaflöde.

Finansnetto är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Medium Term Note (MTN) är lån som upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av obligationer med löptider om lägst ett år.

Omsättningstillgångar är tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk, utan förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen.

Resultaträkningen (RR) är en sammanställning av intäkter och kostnader som utmynnar i ett resultat för en viss period.

Noter till resultaträkningen

Not 1 Verksamhetens intäkter

I verksamhetens intäkter har interna poster eliminerats.

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Taxor, avgifter m m	4 313,0	4 468,0	8 638,6	8 741,2
Hyror, tomträttsavgälder	3 986,0	3 863,2	11 031,7	10 579,5
Statsbidrag	1 960,7	1 432,6	2 025,3	1 526,9
EU-bidrag	11,0	40,5	11,0	40,5
Summa verksamhetens intäkter	10 270,7	9 804,2	21 706,5	20 888,0

Not 2 Jämförelsestörande intäkter

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Återbetalning premier avtalsförsäkringar 2004 (AGS-KL, AVBF-KL)	249,2	0,0	249,2	-
Realisationsvinster vid försäljningar	114,9	721,4	114,9	2 886,1
Upplösta avsättningar 2014	0,0	294,4		294,4
*Försäljning av exploateringsfastigheter	1 509,7	1 331,0	1 509,7	1 331,0
Summa jämförelsestörande intäkter	1 873,8	2 346,8	1 873,8	3 180,5

*Försäljning av exploateringsfastigheter bruttoredo visas från och med 2014.

Not 3 Verksamhetens kostnader

I verksamhetens kostnader har interna poster eliminerats.

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Material och köpta tjänster m m	-8 653,5	-8 062,4	-30 738,6	-29 123,4
Bostadstillägg, sociala bidrag och andra understöd	-2 193,0	-2 195,0	-2 193,0	-2 195,0
varav försörjningsstöd/socialbidrag	-952,4	-962,2	-952,4	-962,2
Entreprenader och köp av verksamhet	-17 599,6	-16 955,9	0,0	0,0
Löner*	-13 583,1	-12 808,3	-14 956,9	-14 247,6
Arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkringar	-4 128,6	-3 846,2	-4 624,9	-4 379,4
Pensionskostnader**	-2 040,2	-1 894,2	-2 197,2	-2 088,6
varav utbetalning av pensioner	-844,8	-826,2	0,0	0,0
varav pensionsavgifter	-650,3	-604,3	0,0	0,0
varav tjänstepensionsförsäkring	-0,7	-13,2	0,0	0,0
varav särskild löneskatt	-384,7	-350,1	0,0	0,0
varav förändring av pensions skuld inkl. löneskatt	-159,6	-100,4	0,0	0,0
Övriga personalkostnader	-151,8	-154,0	-220,5	-213,5
Summa verksamhetens kostnader	-48 349,8	-45 916,0	-54 931,1	-52 247,5

*Timlöner, ersättn obekvämt arbetstid, övertid inklusive arbetsgivaravg samt låglönesatsning Kommunalarbetsförbundets avtalsområde är periodiserade.

**Ränte- och basbeloppsuppräknig av pensions skulden inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader

Not 4 Jämförelsestörande kostnader	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnkr				
Bokfört värde försäljning exploateringstillgångar	-198,7	-104,7	-198,7	-104,7
Realisationsförluster vid försäljningar	-0,1	-35,9	-53,5	-61,1
Gjord avsättning till begravningsverksamhet	-10,2	-16,4	-10,2	-16,4
Ianspråktagande notningar före 2014 års bokslut. Notningarna upplösta i bokslut 2014				
Kompetensfonden*	0,0	-0,5	0,0	-0,5
E-tjänstprogrammet*	0,0	-11,4	0,0	-11,4
IT-Satsning 2011 och 2012 års bokslut*	0,0	-53,5	0,0	-53,5
<i>varav digital förnyelse*</i>	0,0	-42,6	0,0	-42,6
<i>varav projekt eDok*</i>	0,0	-10,9	0,0	-10,9
Ianspråktagande av notningar enligt 2014 års bokslut. Övriga notningar upplösta 2014				
Järvalyftet, Söderortsvision, Hässelby-Vällingby	-8,8	0,0	-8,8	0,0
IT-kostnader*	-97,8	0,0	-97,8	0,0
<i>varav upphandling nytt ekonomisystem (SUNE)*</i>	-44,7	0,0	-44,7	0,0
<i>varav digital förnyelse och e-tjänster*</i>	-45,4	0,0	-45,4	0,0
<i>varav projekt eDok*</i>	-7,6	0,0	-7,6	0,0
Stimulansbidrag**	-61,3	0,0	-61,3	0,0
<i>varav utbyggnad barnomsorg**</i>	-52,8	0,0	-52,8	0,0
<i>varav utbyggnad funktionshinder**</i>	-8,5	0,0	-8,5	0,0
Summa jämförelsestörande kostnader	-377,0	-222,4	-430,3	-247,5

* Samtliga in-teckningar eget kapital upplöstes i bokslut 2014 och ersattes av nya.

**Avsättningar för stimulansbidrag upplöstes i bokslut 2014 och ersattes av in-teckning av eget kapital.

Not 5 Avskrivningar	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnkr				
Planenliga avskrivningar*	-1 032,1	-936,1	-3 851,4	-3 724,5
Nedskrivningar	0,0	-13,0	-52,7	140,1
Återföring nedskrivningar	0,0	0,0	-	-
Utrangeringar**	-191,8	-31,1	-191,8	-
Summa avskrivningar	-1 223,9	-980,1	-4 095,9	-3 584,4

*Komponentavskrivningar genomfört från och med 2015 avseende samtliga anläggningar. Ingen korrigering gjord av jämförelseårets värde då effekten i inledningskedet bedöms som marginell.

**157,4 mnkr avser utrangering nedlagda utgifter Park 1, Samverkanscentralen.

*Immateriella anläggningstillgångar

Hyresrätter och immateriella tillgångar (Procent 20-33)	-	-	-19,3	-16,8
Goodwill (Procent 20)	-	-	0,0	0,0

*Materiella anläggningstillgångar

Byggnader och tekniska anläggningar (Procent 1,4-33,3)	-876,9	-810,2	-3 311,1	-3 269,4
Maskiner och inventarier (Procent 2-33)	-155,1	-125,9	-521,0	-438,3
*Summa avskrivningar	-1 032,1	-936,1	-3 851,4	-3 724,5

Not 6 Skatteintäkter	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnr				
Årets preliminära skatteintäkter	40 182,4	37 175,9	40 182,4	37 175,9
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2013/2012	1,9	5,5	1,9	5,5
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2014/2013	-69,0	-95,9	-69,0	-95,9
Prognostiserad slutavräkning 2015/2014	39,2	6,3	39,2	6,3
Begravningsavgifter	172,5	145,0	172,5	145,0
Mellankommunal kostnadsutjämnning	10,8	0,0	10,8	0,0
Summa skatteintäkter	40 337,8	37 236,7	40 337,8	37 236,7

Not 7 Generella statsbidrag och utjämnning	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnr				
Införandebidrag	180,7	555,8	180,7	555,8
Regleringsbidrag	0,0	208,0	0,0	208,0
Kostnadsutjämningsbidrag	0,0	78,9	0,0	78,9
Generella statsbidrag	96,7	0,0	96,7	0,0
Kommunal fastighetsavgift 2015/2014 prel prognos	1 098,1	1 084,1	1 098,1	1 084,1
Summa generella statsbidrag och utjämnning	1 375,5	1 926,8	1 375,5	1 926,8

Avgifter i utjämningsystemet

Inkomstutjämningsavgift	-1 608,6	-1 394,9	-1 608,6	-1 394,9
Regleringsavgift	-35,3	0,0	-35,3	0,0
Kostnadsutjämningsavgift	-115,0	0,0	-115,0	0,0
Avgift till LSS-utjämnning	-995,8	-871,1	-995,8	-871,1
Summa avgifter i utjämningsystem	-2 754,7	-2 266,0	-2 754,7	-2 266,0

Summa generella statsbidrag och utjämnning	-1 379,2	-339,2	-1 379,2	-339,2
---	-----------------	---------------	-----------------	---------------

Not 8 Resultat från andelar i intresseföretag	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnr				
I kommunkoncernen ingår resultat från andelar i intresseföretag enligt nedan:				
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms Stad	0,0	0,0	435,5	123,5
Mässfastigheter i Stockholm AB	0,0	0,0	1,9	15,6
Sydvästra Stockholmsregionens VA-verks AB, SYVAB	0,0	0,0	0,5	0,4
Summa resultat från andelar i intresseföretag	0,0	0,0	437,9	139,5

Då AB Fortum Värme Holding representerar det största värdet i minoritetsposten presenteras bolagets resultaträkning i förkortad form nedan*

	2015-12-31	2014-12-31
Intäkter	6 275,8	6 604,7
Kostnader	-4 636,2	-4 918,1
Finansiella intäkter	1,6	5,5
Finansiella kostnader	-518,9	-252,3
Skatt	-254,6	-277,0
Minoritetsintresse i periodens resultat	3,3	4,1
Årets resultat	871,0	1 166,9

*Resultaträkningen ovan är upprättad enligt K3-regelverket medan den officiella rapport som bolaget presenterar upprättas enligt IFRS.

Resultaträkningen för 2014 avser helårets siffror. Inflytandet i bolaget ökade till 50 procent den första juli 2014.

Not 9 Finansiella intäkter

Under posten övriga finansiella intäkter redovisas bland annat borgensintäkter från de kommunala bostadsbolagen.

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Räntor	1 073,1	1 273,5	11,0	38,5
Övriga finansiella intäkter	6,7	6,2	7,0	6,3
Aktieutdelning övrigt	500,1	700,1	0,0	0,0
<i>Varav Stockholm Stadshus AB</i>	<i>500,0</i>	<i>500,0</i>		
<i>Varav AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad</i>	<i>0,0</i>	<i>200,0</i>		
<i>Varav Söderhalls renhållningsverk AB</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>		
Utdelning enligt Lag om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag, SFS2010:879	0,0	450,0	0,0	0,0
Summa finansiella intäkter	1 579,9	2 429,8	18,0	44,8

Not 10 Finansiella kostnader

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Långfristiga räntor*	-461,7	-826,9	-469,4	-520,6
Kortfristiga räntor*	-216,9	0,0	0,0	0,0
Ränta del pensionskuldsförändring	-78,8	-60,4	-78,8	-60,4
Övriga finansiella kostnader	-51,0	-22,1	-51,8	-22,8
Summa finansiella kostnader	-808,4	-909,4	-599,9	-603,8

Genomsnittlig ränta

Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj med derivat (%)	1,77	2,40	1,77	2,40
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj utan derivat (%)	1,41	1,98	1,41	1,98

Genomsnittlig räntebindningstid

Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj med derivat, år	2,8	3,0	2,8	3,0
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj utan derivat, år	1,7	1,7	1,7	1,7

*Räntekostnader redovisas inklusive nettot av ränte- och valutasw appar, i enlighet med RKR21. Se även not 47 Derivatinstrument.

Årets räntekostnad för den externa skuldportföljen (exklusive bolagskoncernen och SSBF) är 463,0 mnkr inklusive derivat och 377,4 mnkr exklusive derivat.

Not 11 Skatt

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	-	-	2015-12-31	2014-12-31
Aktuell skatt	-	-	-398,8	-473,7
Uppskjuten skatt	-	-	73,3	101,5
Summa skatt	-	-	-325,6	-372,2

Not 12 Jämförelsestörande intäkter, som avgår i balanskravsutredningen

mnkr	2015-12-31	2014-12-31
Realisationsvinster	-114,9	-721,4
Återbetalning premier avtalsförsäkringar 2004 (AGS-KL, AVBF-K)	-249,2	0,0
Summa jämförelsestörande intäkter som avgår	-364,1	-721,4

Noter till kassaflödesanalysen

m nkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Not 13 Återläggning reavinster/reaförkluster	-1 425,8	-1 911,8	-1 575,1	-2 825,0
En återläggning görs av reavinster/reaförkluster, så att faktiskt försäljningsvärde tas upp under investeringsverksamhet.				
	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Not 14 Specifikation av ej likviditetspåverkande poster	1 469,4	860,0	3 464,2	3 483,4
Justering för av- och nedskrivningar	1 223,9	980,1	4 035,9	3 584,4
Justering för gjorda avsättningar	249,0	177,2	-389,2	353,6
Justering för återlagda inkomster	-3,4	-2,9	0,0	0,0
Justering för upplöst avsättning	0,0	-294,4	0,0	0,0
Skattkostnad	-	-	195,6	-315,1
Ej utdelade resultatandelar i intresseföretag	-	-	-234,8	-139,5
Ej kassaflödespåverkande del av förvärv av hyresfastigheter			-149,0	
Övrigt			5,8	
	Staden			
	2015-12-31	2014-12-31		
Not 15 Minskning av avsättningar pga utbetalningar	-31,5	-65,5		
lanspråktagen avsättning	-773,3	-489,2		
Infrastrukturella bidrag avgår, redovisas separat	741,8	423,8		
	2015-12-31	2014-12-31		
Not 16 Ökning/minskning kortfristiga skulder mm	2 169,5	1 503,1		
Förändring kortfristig skuld	726,0	-220,1		
Förändring kortfristiga lån exkl förändring utnyttjad checkräkningskredit	1 386,1	1 709,2		
Förändring semesterlöneskuldd mm	57,4	14,1		
	2015-12-31	2014-12-31		
Not 17 Investering i materiella anläggningstillgångar	-4 917,6	-4 327,4		
Varav byggnader och tekniska anläggningar	7 707,0	-3 587,0		
Varav maskiner och inventarier	-186,5	-205,5		
Varav leasingavtal	0,0	0,0		
Finansiella leasingavtal ingår i summan för maskiner och inventarier. Se not 48 för specifikation.				
Varav pågående ny-, till- och ombyggnader	-12 438,1	-535,0		

	2015-12-31	2014-12-31
Not 18 Försäljning av materiella anläggningstillgångar	1 661,6	2 342,8
Bokfört värde mark, byggnader o tekniska anläggningar	235,7	423,4
Bokfört värde maskiner och inventarier	0,1	7,5
Reavinster/förluster	1 425,8	1 911,8
	2015-12-31	2014-12-31
Not 19 Investering i finansiella anläggningstillgångar	-14,1	0,0
Köp av bostadsrätter	-14,1	0,0
	2015-12-31	2014-12-31
Not 20 Ökning/minskning långfristiga skulder	2 237,5	-1 663,5
Omklassificering till kortfristig skuld	-3 180,2	-5 349,2
Återläggning av omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	5 349,2	3 640,0
Periodisering över- och underkurser	-5,0	24,0
Övriga förändringar långfristiga skulder	70,0	18,7
Posten redovisas under ej likvidpåverkande poster	3,4	2,9
	2015-12-31	2014-12-31
Not 21 Likvida medel vid periodens slut	1 698,6	308,8
Förskottskassor mm	6,5	5,8
Likvida medel (bank medmera)	1 692,1	303,0
Utnyttjad checkräkningskredit	0,0	0,0

Noter till balansräkningen

I stadens balansräkning bruttoredovisas fordringar och skulder gentemot stadens egna bolag.

Not 22 Immateriella anläggningstillgångar	Staden		Kommunkoncernen	
	mnkr	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31
Ingående immateriella anläggningstillgångar 1/1	-	-	217,7	197,8
Ingående avskrivningar 1/1	-	-	-141,6	-124,8
Periodens avskrivningar	-	-	-19,3	-16,8
Periodens nedskrivningar	-	-	0,0	0,0
Periodens nyinvesteringar	-	-	21,3	2,7
Försäljningar	-	-	0,0	0,0
Omklassificering	-	-	0,0	17,1
Summa immateriella anläggningstillgångar	-	-	78,0	76,0
Avskrivningstider			3-10 år	3-10 år

Not 23 Mark byggnader och tekniska anläggningar	Staden		Kommunkoncernen	
	mnkr	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31
Ingående mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1	61 681,1	57 152,5	166 411,1	151 445,6
Ingående avskrivningar 1/1	-7 074,1	-6 378,6	-40 439,2	-37 763,7
Korrigerig MFO / Effekt byte av redovisningsprincip **	169,0		169,0	363,3
Periodens avskrivningar	-876,9	-810,2	-3 311,1	-3 269,4
Periodens nedskrivningar/utrangeringar	-191,8	-38,0	-184,5	152,9
Varav utrangeringar***	-191,8	-27,2	-193,3	-
Årets uppskrivningar			-	-
Periodens nyinvesteringar	4 549,9	4 101,4	5 647,0	5 997,0
Periodens omklassificering ny- till och ombyggnad*	-12 256,9	-527,3	-6 713,1	8 352,6
Periodens investeringsbidrag redovisas som skuld	-51,4	-12,9	0,0	0,0
Försäljningar	-54,5	-415,8	-305,9	693,5
Omklassificering				
Omklassificering exploateringsfastigheter		1 523,0	0,0	-
Summa mark, byggnader och tekniska anlägggn.	45 945,7	54 607,0	121 273,3	125 971,8
Avskrivningstider			3-70 år	10-50 år

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer. RKR 19 avseende nedskrivningar tillämpas
 Från och med 2015 tillämpas komponentindelning och komponentavskrivningar avseende stadens investeringar.

*10,5 mdkr flyttat från anläggningstillgångskonto till ny- till och ombyggnad i samband med att Exploateringsnämndens anläggningsregister ALF har överförts till den nya anläggningsmodulen i ekonomisystemet Agresso. Schablonmässiga aktiveringar har tidigare tillämpats vid överföring av värden för tillgångar från ALF till huvudboken. Förändringen innebär att huvudboken fortsättningsvis speglar anläggningsreskontran.

**En korrigerig har gjorts av en krediterig av stadens tillgångar i samband med bolagisering av MFO år 2000. Korrigerigen har framkommit vid en total genomgång av anläggningsreskontran vid övergång till ny anläggningsmodul.

***Nedlagda utgifter, 157,4 mnkr i Park 1 Samverkanscentralen har kostnadsförts.

Not 24 Maskiner och inventarier	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnkr				
Ingående maskiner och inventarier 1/1*	1 376,4	1 264,7	12 835,9	11 986,0
Ingående avskrivningar	-826,3	-780,5	-5 679,7	-5 433,6
Effekt byte av redovisningsprincip (K3)			0,0	48,4
Periodens avskrivningar	-155,1	-125,9	-521,0	-486,3
Periodens nedskrivningar/utrangeringar	0,0	-2,2	0,0	-2,2
Periodens utrangeringar	0,0	-3,9	0,0	-3,9
Periodens nyinvesteringar	186,5	205,5	458,3	261,8
Aktiverade leasingavtal			10,9	0,0
Försäljningar	-0,1	-7,5	-3,0	-34,5
Omklassificering	0,0	0,0	108,2	820,4
Summa maskiner och inventarier*	581,4	550,1	7 209,4	7 156,0
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	5-20 år	5-20 år	5-20 år	5-20 år

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

*För staden ingår finansiella leasingavtal i summan av maskiner och inventarier, se not 48 för specifikation.

Not 25 Pågående ny-, till- och ombyggnader	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnkr				
Ingående pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1	6 611,2	5 503,9	16 662,0	16 647,4
Effekt av byte av redovisningsprincip (K3)			0,0	290,9
Periodens nyinvesteringar	181,2	535,0	9 502,5	8 934,8
Försäljningar	-181,2	-7,7	-10,4	-7,5
Pågående arbete E18 Hjulsta-Kista korr medfinansiering 2003	0,0	580,0	0,0	
Periodens nedskrivning			0,0	-10,7
Överföring exploateringsfastigheter till försäljning**	-367,0	0,0		
Omklassificering från mark- byggnader och tekniska anläggningar*	12 256,9	0,0	6 239,0	-9 192,9
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader	18 501,1	6 611,2	32 393,1	16 662,0

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

*10,5 mdkr flyttat från anläggningstillgångskonto till ny- till och ombyggnad i samband med att Exploateringsnämndens anläggningsregister ALF har överförts till den nya anläggningsmodulen i ekonomisystemet Agresso. Schablonmässiga aktiveringar har tidigare tillämpats vid överföring av värden för tillgångar från ALF till huvudboken. Förändringen innebär att huvudboken fortsättningsvis speglar anläggningsreskontran.

**Överföring av exploateringsfastigheter som avses att säljas, flyttas från och med 2015 från pågående ny-till och ombyggnader till omsättningstillgångar.

Not 26 Aktier och andelar	Staden		Kommunkoncernen		
	mnkr	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Ingående aktier och andelar 1/1		3 880,7	3 880,7	2 590,7	2 320,0
Köp av bostadsrätter		14,1	0,0	0,0	0,0
Köp av aktier, andelar och värdepapper*		0,0	0,8	47,4	270,6
Försäljning av aktier, andelar och värdepapper*		0,0	-0,8	-0,4	0,0
Summa aktier och andelar		3 894,8	3 880,7	2 637,7	2 590,6

*Stockholms Stadshus AB har förvärvat stadens aktier i AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad genom apportemission 20140701 till ett värde av 0,8 mnkr. Stadens totala aktieinnehav är därmed oförändrat.

Stadens aktier i kommunala bolag m m per 2015-12-31

Bolag	Aktiekapital (tkr)	Ägarandel (%)	Bokfört värde 15-12-31(tkr)
Stockholms Stadshus AB	2 850 801,0	100,0	3 484 382,0
Kaplansbacken AB	500,0	100,0	514,0
Svenska Teknologföreningens Fastighets AB	562,0	100,0	562,0
Stockholms Terminal AB	1 000,0	50,0	2 300,0
Summa aktier i dotterbolag/koncernföretag			3 487 758,0

Aktier i övriga företag

SÖRAB	12 000,0	5,0	400,0
AB Servi-Data (depositionsbevis)			0,1
Summa aktier i övriga företag			400,1

Andelar kommunalförbund Storstockholms brandförsvär			27 831,4
Summa andelar kommunalförbund			27 831,4

Andelar bostadsrätter			378 763,3
Summa andelar bostadsrätter			378 763,3

Totalt summa aktier och andelar staden			3 894 752,8
---	--	--	--------------------

Kommunkoncernen

2015-12-31   **2014-12-31**
Not 27 Kapitalandel intresseföretag
mnkr

Ingående anskaffningsvärde	5 016,3	835,6
Ökat inflytande i AB Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad		4 241,2
Årets resultatandel	437,9	139,5
Utdelning	-203,0	-200,0
Övrigt	-29,8	0,0
Utgående nettovärde	5 221,3	5 016,3

Kommunkoncernen

	Kapitalandel	Org nummer	Säte
Sydvästra Stockholmsregionens VA-verks AB, SYVAB	33,0%	556050-5728	Stockholm
Nynäshamns Mark AB	50,0%	556314-3113	Stockholm
Mässfastigheter i Stockholm AB	50,4%	556094-5627	Stockholm
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms Stad	50,0%	556040-6034	Stockholm

Då AB Fortum Värme Holding representerar det största värdet av kapitalandelen presenteras bolagets balansräkning i förkortad form nedan.*

2015-12-31   **2014-12-31**

Immateriella anläggningstillgångar	58,0	71,4
Materiella anläggningstillgångar	25 462,3	23 848,5
Finansiella anläggningstillgångar	11,6	12,2
Omsättningstillgångar	2 656,5	2 730,6
Summa tillgångar	28 188,5	26 662,8
Eget kapital inkl minoritetsintresse	10 825,7	10 357,2
Avsättningar	3 300,4	3 180,7
Långfristiga skulder	11 479,4	9 231,8
Kortfristiga skulder	2 583,0	3 893,1
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	28 188,5	26 662,8

*Balansräkningen ovan är upprättad enligt K3-regelverket medan den officiella rapport, som bolaget presenterar, upprättas enligt IFRS

Not 28 Långfristiga fordringar mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Ingående långfristiga fordringar 1/1	20,0	1 701,3	342,2	2 187,7
Nyutlåning	0,0	0,0	0,0	0,0
Återläggning av föregående års omklassificering	0,8	0,8	0,8	0,8
Amorteringar	-0,8	-1 681,3	-0,8	-1 681,3
Upp-/Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kortfristig del av långfristiga fordringar*	-0,8	-0,8	-0,8	-0,5
Förändring uppskjutna skattefordringar	-	0,0	-14,4	11,1
Förändring övriga långfristiga fordringar	-	-	-45,6	-175,6
Summa långfristiga fordringar	19,2	20,0	281,4	342,2

*Fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.

Sammansättning långfristiga fordringar mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Låntagare, övriga	19,2	20,0	19,2	20,0
Uppskjutna skattefordringar	-	-	245,5	259,8
Övriga långfristiga fordringar	-	-	16,7	62,3

Not 29 Exploateringsfastigheter* mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Exploateringsfastigheter	1 460,0	1 093,0	1 460,0	1 093,0
Summa tomträttsmark	1 460,0	1 093,0	1 460,0	1 093,0

*Samtliga exploateringsfastigheter, som avses att avyttras redovisas som omsättningstillgångar. Från och med 2015 görs flyttningen från pågående arbetens konton i stället för från aktiverade investeringar.

Not 30 Varulager och pågående arbete mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Varulager	3,3	3,8	30,9	27,4
Pågående arbeten	1,1	3,5	4,8	9,4
Summa varulager och pågående arbeten	4,4	7,3	35,7	36,8

Not 31 Kortfristiga fordringar - övriga mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Skatte-/momsfordringar	791,6	606,5	187,6	373,3
Statsbidragsfordringar	470,4	166,9	470,4	166,9
Kortfristiga fordringar stadens koncernföretag*	57 046,3	50 181,5	0,0	0,0
Övriga kortfristiga fordringar	18,7	51,4	353,4	1 558,4
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2 315,1	2 024,4	2 686,9	2 402,9
Kundfordringar	650,9	680,9	1 146,2	1 231,4
Summa kortfristiga fordringar - övriga	61 293,2	53 711,7	4 844,6	5 733,0

*Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.

Not 32 Kortfristig utlåning mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Kortfristig utlåning	0,0	0,0	0,0	0,0
Kortfristig del av långfristiga fordringar*	0,8	0,8	0,8	0,8
Summa kortfristig utlåning	0,8	0,8	0,8	0,8

*Långfristiga fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.

Not 33 Kortfristiga placeringar mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Kompetenskonto	28,1	32,5	28,1	71,4
Summa kortfristiga placeringar	28,1	32,5	28,1	71,4

Not 34 Likvida medel mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Förskottskassor mm	6,5	5,8	6,5	5,8
Likvida medel (Bank mm)	1 692,1	303,0	1 954,3	526,0
Summa likvida medel	1 698,6	308,8	1 960,8	531,8

Not 35 Eget kapital mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Ingående eget kapital 1/1	60 663,2	56 632,8	109 146,7	100 175,9
<i>Varav disposition 2014 års förändring/Tidigare år*</i>	<i>-167,9</i>	<i>-65,4</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen	1 924,0	3 450,4	2 606,3	4 087,1
Förändring eget kapital som inte gått via RR**	169,0	580,0	151,4	580,0
Utdelning	0,0	0,0	0,0	-0,1
Ändrade redovisningsprinciper	0,0	0,0	0,0	4 303,8
Summa eget kapital	62 756,2	60 663,2	111 904,4	109 146,7

*Disposition 2002, 2006, 2010, 2011 upplöstes i 2014 års bokslut och ersattes av en ny disposition på 1489,5 mnkr

**År 2015, korrigering MFO 2000 nollställd pga genomgång av samtliga anläggningar vid införande av ny anläggningsmodul 2015. År 2014, enligt utförd revision har resultatförd medfinansiering 2003 justerats och bokförts som stadens egna investering avseende medfinansiering E18 Hjulsta-Kista.

Not 36 Summa eget kapital
mnkr
Järvalyftet, Söderortsvisionen, Hässelby-Vällingby*
*Notning avslutad i o m 2015 års bokslut

IB2015	Avgår hittills	Avgår 2015-12-31	UB 2015-12-31
--------	----------------	------------------	---------------

74,5	0,0	-8,8	65,7
------	-----	------	------

IT-kostnader

IB2015	Avgår hittills	Avgår 2015-12-31	UB 2015-12-31
--------	----------------	------------------	---------------

765,0	0,0	-97,8	667,2
-------	-----	-------	-------

Varav upphandling nytt ekonomisystem (SUNE)

0,0	0,0	-44,7	-44,7
-----	-----	-------	-------

Digital förnyelse inkl e-tjänster

0,0	0,0	-45,4	-45,4
-----	-----	-------	-------

Projekt eDok

0,0	0,0	-7,6	-7,6
-----	-----	------	------

Stimulansbidrag*
*Ersätts av anslag 2016; Notning avslutad i o m 2015 års bokslut

IB2015	Avgår hittills	Avgår 2015-12-31	UB 2015-12-31
--------	----------------	------------------	---------------

150,0	0,0	-61,3	88,7
-------	-----	-------	------

Varav utbyggnad barnomsorg

0,0	0,0	-52,8	-52,8
-----	-----	-------	-------

Varav utbyggnad omsorg funktionshindrade

0,0	0,0	-8,5	-8,5
-----	-----	------	------

Varav utbyggnad äldreomsorg

0,0	0,0	0,0	0,0
-----	-----	-----	-----

Social investeringsfond

IB2015	Avgår hittills	Avgår 2015-12-31	UB 2015-12-31
--------	----------------	------------------	---------------

300,0	0,0	0,0	300,0
-------	-----	-----	-------

Medel för kompetensutveckling

IB2015	Avgår hittills	Avgår 2015-12-31	UB 2015-12-31
--------	----------------	------------------	---------------

200,0	0,0	0,0	200,0
-------	-----	-----	-------

Total disposition 2014 års förändring

IB2015	Avgår hittills	Avgår 2015-12-31	UB 2015-12-31
--------	----------------	------------------	---------------

1 489,5	0,0	-167,9	1 321,6
---------	-----	--------	---------

Not 37 Pensioner och liknande förpliktelser

Staden

mnkr

2015-12-31	2014-12-31
------------	------------

Ingående avsatta pensioner 1/1

5 050,5	4 889,7
---------	---------

Nyintjänande o skuldförändr arbetstagare o pensionär**

197,8	103,2
-------	-------

Avgiftsbestämd chefspension

-12,0	27,8
-------	------

Förtroendevalda visstids- och ålderspensioner, avgångsersättning*

3,9	-0,5
-----	------

Skuld avseende Skafab

2,4	-1,2
-----	------

Avsatt till löneskatt

46,6	31,4
------	------

Varav ränte- och basbeloppsuppräkring

78,8	60,4
------	------

Summa avsatt till pensioner

5 289,2	5 050,5
---------	---------

därav avgiftsbestämd chefspension

159,0	174,0
-------	-------

därav pensionsersättningar förtroendevalda inkl löneskatt

209,6	204,7
-------	-------

*Förtroendevalda ingår från och med 2010 i balansräkningen.

**Skulden för 2015 omfattar även åtaganden för latent efterlevandepension (14,9 mnkr).

Motsvarande uppgift går inte att få fram för jämförelseåret 2014.

Aktualiseringsgrad i procent

81,4%	81,4%
-------	-------

Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad i procent

99,0%	99,0%
-------	-------

Antal visstidsförordnade tjänstemän; Stadens visstidsförordnade tjänstemän har samtliga en tillsvidaranställning i botten, varför stadens pensionsåtagande inte förändras på grund av visstidsförordnandet.

0,0	0,0
-----	-----

Skulden har minskats med bortförsäkrat via tjänstepensionsförsäkring omfattande

förvaltningschefer m fl med särskilda avtal. (Mnkr)

0,7	0,8
-----	-----

Not 38 Övriga avsättningar mnkr	Staden	
	2015-12-31	2014-12-31
Begravningsavgifter		
Ingående balans 1/1	57,8	41,5
Ianspråktaget	0,0	0,0
Årets avsättning	10,2	16,4
Utgående balans	68,1	57,9
Infrastrukturella bidrag*		
Ingående balans 1/1	7 703,0	8 126,8
Ianspråktaget	-741,8	-423,8
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	6 961,2	7 703,0
Science for Life Laboratory**		
Ingående balans 1/1	277,4	280,0
Ianspråktaget	-31,5	-2,6
Årets avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	245,9	277,4
Summa ingående balans	8 038,3	8 448,3
Summa ianspråktaget	-773,3	-426,4
Summa årets avsättningar	10,2	16,4
Summa utgående balans	7 275,2	8 038,3

*Avsättning till Norra länken, Citybanan, Tvärbanor, tunnelbaneutbyggnad, övriga spårförbindelser och Nationalstadsparken mm. Osäkerhet om belopp föreligger. Staden tillämpar direkt resultatföring av beslut om bidrag till statlig infrastruktur. Beloppen är indexuppräknade. För infrastrukturella åtgärder utgår ytterligare ca 375 mnkr 2016, 400 mnkr 2017, 260 mnkr 2018, 270 mnkr 2019 och 900 mnkr 2020 och 4,7 mdkr efter år 2020.

**Enligt beslut i bokslut 2014 får avsättningen användas till åtaganden mot Electrum inkl Kista Science City.

Not 39 Obligationslån	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnkr				
Ingående obligationslåneskuld	16 853,1	12 636,5	16 853,1	12 636,5
Nyupplåning	9 701,1	9 426,6	9 701,1	9 426,6
Periodisering över- och underkurser	-5,0	24,0	-5,0	24,0
Återläggning av föregående års omklassificering	4 119,0	3 459,9	4 119,0	3 459,9
Amorteringar	-4 119,0	-4 574,9	-4 119,0	-4 574,9
Kortfristig del av långfristiga lån*	-2 950,0	-4 119,0	-2 950,0	-4 119,0
Summa obligationslån	23 599,2	16 853,1	23 599,2	16 853,1

*Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Utländska obligationslån	22 399,2	13 953,1	22 399,2	13 953,1
Svenska obligationslån	1 200,0	2 900,0	1 200,0	2 900,0
Summa obligationslån	23 599,2	16 853,1	23 599,2	16 853,1

Not 40 Reverslån	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
mnkr				
Ingående reverslåneskuld	1 200,0	2 200,0	1 200,0	2 200,0
Nyupplåning	1 050,0	230,0	1 050,0	230,0
Återläggning av föregående års omklassificering	1 230,0	180,0	1 230,0	180,0
Amorteringar	0,0	-180,0	0,0	-180,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	-230,0	-1 230,0	-230,0	-1 230,0
Summa reverslån	3 250,0	1 200,0	3 250,0	1 200,0

*Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år och ej med säkerhet bedöms omsättas till långfristig. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Utländska reverslån	3 250,0	1 200,0	3 250,0	1 200,0
Summa reverslån	3 250,0	1 200,0	3 250,0	1 200,0

Not 41 Övriga långfristiga skulder mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
<i>Ingående låneskuld leasing</i>	0,4	0,5	0,4	0,5
<i>Ny låneskuld leasing</i>	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Återläggning av föregående års omklassificering</i>	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>Amorteringar</i>	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
<i>Omklassificering</i>	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Summa långfristig skuld leasing	0,2	0,4	0,2	0,4
Förmedlade medel	0,6	0,6	0,6	0,6
Skuldfonder	29,9	35,5	29,9	35,5
Periodiserade investeringsinkomster**	139,4	64,0	139,4	64,0
<i>(varav ny- om- och tillbyggnad)</i>	59,9	0,0	59,9	0,0
<i>(Varav investeringsbidrag)</i>	85,6	66,7	85,6	39,2
<i>(Varav upplösta investeringsbidrag)</i>	-9,7	-6,6	-9,7	-4,9
<i>(Varav gatukostnadsersättningar)</i>	4,1	4,1	4,1	31,6
<i>(Varav upplösta gatukostnadsersättningar)</i>	-0,5	-0,1	-0,5	-1,9
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	3-70 år	5-20 år	3-70 år	5-20 år
Övriga långfristiga skulder*	656,2	656,0	675,1	674,4
Utnyttjad checkräkningskredit	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa övriga långfristiga skulder	826,4	756,5	845,3	774,9

*Avtal med affärsverket Svenska Kraftnät angående Stockholms Ström

**Investeringsbidragen periodiseras som motsvarande tillgång. Ingen omläggning till kortfristiga skulder sker då investeringsinkomsterna inte är likvidpåverkande.

Not 42 Kortfristiga skulder mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	3 988,9	3 549,7	7 077,3	5 793,1
Skatteskulder/moms	96,0	383,3	141,6	215,9
Leverantörsskulder	3 683,3	2 876,8	4 944,0	4 666,8
Förmedlade medel	3,8	4,3	3,8	4,3
Deponerade medel	6,7	6,2	6,7	6,2
Skuldfonder	2,2	3,7	2,2	3,7
Personalskatter	279,0	261,3	329,5	309,5
Kortfristiga skulder till koncernföretag*	13 821,8	14 163,9	0,0	0,0
Övrigt	978,0	884,4	1 104,2	3 128,5
Summa kortfristiga skulder	22 859,7	22 133,7	13 609,3	14 128,0

*Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.

Not 43 Kortfristiga lån mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2015-12-31	2014-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Svenska certifikatslån	2 127,1	0,0	2 127,1	0,0
Utländska certifikatlån	1 428,1	0,0	1 428,1	0,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	3 180,0	5 349,0	3 180,0	5 349,0
<i>varav upplåning från majoritetsägda bolag</i>	0,0	230,0	0,0	230,0
Summa kortfristiga lån	6 735,1	5 349,0	6 735,1	5 349,0

*Långfristiga lån som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

Not 44 Stadens skuld för semesterlöner och okompenserad övertid

mnkr	2015-12-31	2014-12-31
Ingående skuld	778,7	764,7
<i>Varav semesterlöner</i>	723,8	710,9
<i>Varav okompenserad övertid</i>	54,9	53,7
Förändring semesterlöneskuld	55,9	12,9
Förändring okompenserad övertid	1,6	1,2
Summa skuld för semesterlöner o okomp övertid	836,1	778,7
<i>Varav semesterlöner</i>	779,6	723,8
<i>Varav okompenserad övertid</i>	56,5	54,9

Not 45 Ansvars- och borgensförbindelser

mnkr	2015-12-31	2014-12-31
Stadens majoritetsägda bolag pensionsutfästelse	42,6	43,1
<i>Stockholms Stadshus AB</i>	6,6	11,4
<i>Stockholms Parkering</i>	5,1	5,5
<i>Stockholms Hamnar</i>	6,3	5,6
<i>S:t Erik Markutveckling</i>	1,7	1,6
<i>Stockholm Business Region</i>	5,0	5,1
<i>Bostadsförmedlingen i Stockholm AV</i>	2,6	2,3
<i>AB Svenska Bostäder</i>	2,4	2,8
<i>Micasa Fastigheter i Stockholm AB</i>	2,4	2,1
<i>SISAB</i>	2,6	2,5
<i>Stockholm Vatten Holding AB</i>	6,4	3,2
<i>Stockholm Globe Arena Fastigheter</i>	0,6	
<i>S:t Erik Livförsäkring AB</i>	0,9	1,0
Summa ansvars- och borgensförbindelser för majoritetsägda bolag	42,6	43,1

Övriga juridiska-/privatpersoner

Borgen för lån	527,9	493,9
<i>varav</i>		
<i>Stiftelsen Stockholms Studentbostäder</i>	64,6	65,1
<i>Stockholms Kooperativa Bostadsförening</i>	195,8	195,8
<i>Fortum</i>	0,0	0,0
<i>Stockholms Stadsmision</i>	76,6	78,6
<i>SYVAB</i>	169,6	131,6
<i>övriga juridiska personer</i>	21,2	22,8
Pensionsutfästelser	58,7	58,9
Kommunalt förlustansvar för småhus	1,1	1,4
Summa	587,6	554,2
Totalt ansvars- och borgensförbindelser	630,2	597,3

Not 46 Stadens pensionsskuld	2015-12-31	2014-12-31
mnr		
Ingående pensionsskuld 1/1	14 309,6	14 751,7
Nyintjänade och skuldförändring arbetstagare och pensionärer	8,5	-410,9
Summa pensionsskuld*	14 318,1	14 340,8
Tillkommer löneskatt	3 473,6	3 479,1
Summa pensionsskuld inklusive löneskatt	17 791,7	17 819,9
*Värdet 2014 är justerat med ändrad redovisningsprincip: Pensionsförpliktelse avseende visstidspension som ännu ej börjat betalats ut. Denna ska redovisas som ansvarsförbindelse enligt förändrad rekommendation 2015. Pensionsskulden redovisades korrekt 2014 även enligt förändringen.		
Ansvarsförbindelsen 2015 omfattar även åtaganden för latent efterlevandepension (322,2 mnr). Motsvarande uppgift finns inte för 2014		
Aktualiseringsgrad (%)	81,4	81,4
Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad (%)	99,0	99,0

Not 47 Derivatinstrument
2015-12-31

Typ av derivat (mnr)	Nominellt belopp	Säkrad volym	Marknadsvärde
Valuta-/valutaränte-swappar*	5 426,2	5 426,2	-438,1
Ränteswappar	6 930,0	6 930,0	-71,9
Summa	12 356,2	12 356,2	-510,0

2014-12-31

Typ av derivat (mnr)	Nominellt belopp	Säkrad volym	Marknadsvärde
Valuta-/valutaränte-swappar*	1 033,1	1 033,1	-140,1
Ränteswappar	6 915,0	6 915,0	-83,9
Summa	7 948,1	7 948,1	-224,1

*Valuta-/valutaränteswappar har omräknats till valutakurs efter valutasäkring.

Derivatinstrument används för att minimera risken för oförutsett högre räntekostnader orsakade av ränte- och/eller valutaförändringar, vilket genererar en lägre risk genom en minskad volatilitet i räntan för staden. Den externa skuldportföljen har i huvudsak fast ränta efter säkring med derivat. Skuldportföljen i utländsk valuta är säkrad till SEK till 100 procent. Årets räntekostnad för den externa skuldportfölj (exklusive bolagskoncernen och SSBF) är 463,0 mnr inklusive derivat och 377,4 mnr exklusive derivat. Genomsnittlig ränta för extern skuldportfölj inklusive derivat är 1,77% (2,40%) och exklusive derivat 1,41% (1,98%). Genomsnittlig räntebindningstid (duration) för den externa skuldportföljen med derivat är 2,8 år (3,0år) och exklusive derivat 1,7 år (2,1år). Enligt Finanspolicyn ska den genomsnittliga räntebindningstiden (duration) vara 3,0 år med ett avvikelseintervall om +/- 1,5 år.

Not 48 Leasing	Staden	
mnkr	2015-12-31	2014-12-31
Finansiella leasingavtal överstigande 3 år *		
Maskiner och inventarier		
Redovisat värde	0,4	0,5
Nuvärdesberäknade minimileasavgifter	0,4	0,5
därav förfallodag inom 1år	0,2	0,2
därav förfallodag inom 1-5 år	0,2	0,4
därav förfallodag senare än 5 år	0,0	0,0
 Operationella leasingavtal överstigande 3 år *		
Minimileaseavgifter	6 588,0	7 183,8
därav förfallodag inom 1år	814,2	864,2
därav förfallodag inom 1-5 år	2 538,8	2 672,6
därav förfallodag senare än 5 år	3 235,0	3 647,0
 <i>varav koncernintern leasing</i>	 4 412,3	 5 081,1
<i>med förfallodag inom 1år</i>	348,6	391,8
<i>med förfallodag inom 1-5 år</i>	1 257,0	1 448,9
<i>med förfallodag senare än 5 år</i>	2 806,7	3 240,4

*Hyresavtal som uppfyller villkoren för operationell leasing ingår. Leasingavtal med ett sammanlagt värde understigande 500 000 kronor eller en årlig kostnad motsvarande max 150 000 kronor är ej redovisade.

Finansiell leasing ingår i balansräkningen på tillgångssidan under "maskiner och inventarier" samt under kort- och långfristiga skulder. Inga avtal om finansiell leasing omfattar variabla avgifter.

Stadens IT-verksamhet leasas av Volvo Information Technology AB. Avtalets längd överstiger inte 3 år och därmed ingår inte det ekonomiska åtagandet i redovisningen ovan. Kostnaden för 2015 uppgår till 587,4 mnkr (564,0).

Not 49 Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen	2015-12-31	2014-12-31	2013-12-31	2012-12-31
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2012	670,0	670,0	670,0	670,0
Förbrukat	-348,1	-269,0	-184,8	-93,7
Summa återstår	321,9	401,0	485,2	576,3
 Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2013	 1 900,00	 1 900,0	 1 900,0	
Förbrukat	-238,1	-112,3	-41,9	
Summa återstår	1 661,9	1 787,7	1 858,1	
 Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2014	 450,0	 450,0		
Förbrukat	-139,2	-48,8		
Summa återstår	310,8	401,2		

Nämnder, bolag och stiftelser

Facknämnder

	Antal anställda	Budget netto- kostnader, mnkr	Nettoutfall exkl. resultatfonder, mnkr	Förändring resultatfond mnkr	Awikelse utfall 2015 mnkr	Utfall netto- investeringar, mnkr
Kommunstyrelsen	347	-1 404,3	-1 323,7	0,0	80,6	-1,5
Revisorskollegiet	18	-27,7	-21,9	0,0	5,8	0,0
Servicenämnden	316	0,0	5,5	-2,2	3,2	-1,2
Valnämnden	0	-3,3	-3,6	0,0	-0,3	0,0
Stadsdelsnämnderna	18 529	-19 498,3	-19 431,9	-15,6	50,8	-219,0
Arbetsmarknadsnämnden	718	-843,0	-811,2	0,0	31,8	-0,8
Exploateringsnämnden	205	1 179,9	1 220,6	0,0	40,7	-2 787,3
Fastighetsnämnden	163	80,3	101,4	0,0	21,1	-780,4
Idrottsnämnden	417	-595,7	-568,6	3,4	30,5	-49,6
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	975	-864,5	-858,2	0,0	6,3	-14,2
Kulturnämnden: stadsarkivet	77	-49,1	-49,1	0,0	0,0	-1,5
Kyrkogårdsnämnden	112	-173,3	-162,2	0,0	11,1	-29,7
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	249	-102,9	-88,2	0,0	14,7	-0,9
Socialnämnden	959	-819,5	-801,4	0,8	18,9	-6,4
Stadsbyggnadsnämnden	356	-165,7	-179,4	0,0	-13,7	-1,5
Trafiknämnden	371	-697,1	-597,0	0,0	100,1	-889,9
Utbildningsnämnden	14 371	-16 056,5	-15 901,1	-48,4	107,0	-78,3
Äldrenämnden	117	-167,3	-150,8	0,0	16,5	-9,0
Överförmyndarnämnden	25	-40,7	-46,2	0,0	-5,5	-0,3
Summa nämnder	38 325	-40 248,7	-39 667,1	-62,1	519,5	-4 871,6

Anmärkning: beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Antalet anställda avser samtliga månadsavlönade per 2015-12-31

Budget och utfall är inkluderande kapitalkostnader och mellan nämnderna interna mellanhavanden

Ökning av resultatfond (-)

Avvikelse är efter resultatdispositioner

Stadsdelsnämnder

	Antal anställda	Budget netto- kostnader, mnkr	Nettoutfall exkl. resultatfonder, mnkr	Förändring resultatfond, mnkr	Awikelse utfall 2015 mnkr	Utfall netto- investeringar, mnkr
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	1 260	-1 433,9	-1 412,9	-1,6	19,4	-10,2
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	955	-1 079,8	-1 079,0	0,2	1,0	-12,8
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	1 481	-1 728,3	-1 726,9	-0,9	0,5	-15,9
Bromma stadsdelsnämnd	1 654	-1 382,0	-1 381,3	0,2	1,0	-11,5
Kungsholmen stadsdelsnämnd	1 204	-1 104,1	-1 096,6	-3,1	4,5	-14,8
Norrmalm stadsdelsnämnd	838	-1 059,2	-1 059,0	2,0	2,3	-15,0
Östermalm stadsdelsnämnd	923	-1 268,4	-1 246,9	-1,2	20,2	-12,3
Södermalm stadsdelsnämnd	1 692	-2 161,5	-2 155,3	-3,2	2,9	-26,6
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	2 479	-2 233,4	-2 231,9	-1,2	0,4	-14,3
Skarpnäck stadsdelsnämnd	769	-1 067,5	-1 062,6	0,2	5,2	-14,5
Farsta stadsdelsnämnd	1 301	-1 497,8	-1 510,6	-1,4	-14,3	-18,5
Älvsjö stadsdelsnämnd	676	-575,9	-571,5	-4,1	0,3	-8,3
Hägersten-Liljeholmen stadsdelsnämnd	2 271	-1 788,5	-1 788,5	0,6	0,6	-27,1
Skärholmen stadsdelsnämnd	1 026	-1 118,0	-1 109,0	-2,2	6,8	-17,1
Summa stadsdelsnämnder	18 529	-19 498,3	-19 431,9	-15,6	50,8	-219,0

Stadsdelsnämndernas verksamhetsområden

Mnkr	Budget netto-kostnader, mnkr	Nettoutfall exkl. resultatfonder, mnkr	Förändring resultatfond, mnkr	Avvikelse utfall 2015 mnkr
Nämnd- och förvaltningsadministration	-609,0	-530,6	0,0	78,4
Individ- och familjeomsorg	-1 885,4	-2 009,6	-0,7	-124,9
varav socialpsykiatri	-486,9	-492,2	-0,5	-5,8
Stadsmiljöverksamhet	-199,4	-207,6	0,0	-8,2
avskrivningar	-96,6	-97,8	0,0	-1,2
internräntor	-21,1	-14,9	0,0	6,2
Förskoleverksamhet	-4 600,8	-4 536,0	2,6	67,3
Äldreomsorg	-6 927,7	-6 985,2	-10,1	-67,6
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-3 474,0	-3 430,8	-5,8	37,4
Kultur - och föreningsverksamhet	-323,0	-286,9	-1,5	34,6
Arbetsmarknadsåtgärder	-184,0	-188,1	0,0	-4,1
Ekonomiskt bistånd	-1 133,6	-1 138,2	0,0	-4,6
varav handläggare	-269,4	-284,2	0,0	-14,8
Övrig verksamhet	-43,6	-6,1	0,0	37,5
Summa verksamheter	-19 498,3	-19 431,9	-15,6	50,8

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhavanden

Beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt

Stiftelser och kommunalförbund

	Rörelsens intäkter		Rörelsens kostnader, mnkr	Övriga intäkter/ kostnader netto inkl avskrivn, mnkr	Årets resultat efter disp, mnkr	Balans-omslutning, mnkr
	Medelantal anställda	Stadens bidrag, mnkr				
Stiftelsen Barnens Dag	71,2		50,4	-48,2	-1,9	0,2
Stiftelsen Hotellhem i Stockholm	172	37,7	172,1	-211,2	-0,9	-2,3
Stiftelsen Stockholm Water Foundation	2	0,0	2,9	-5,3	2,1	-0,3
Stiftelsen Strindbergsmuseet	12	5,3	4,0	-9,6	-0,1	-0,4
Summa stiftelser	257,2	43,0	229,4	-274,3	-0,8	-2,8

Stiftelser där staden utser minst hälften av styrelseledamöterna

Kommunalförbund						
Storstockholms brandförsvär	729	354,6	256,2	-569,8	-27,3	13,7

Aktiebolag

	Antal anställda	Omsättning, mnkr	Resultat efter finansnetto, mnkr	Balans-omslutning, mnkr	Eget kapital ¹ , mnkr	Ränta tot kapital ² , %	Soliditet ³ , %	Investering, mnkr
Stockholms Stadshus AB (koncern)								
Stockholms Stadshus AB, moderbolag	7	45,0	408,0	28 073,0	27 527,0	2 721,4	98,1	0,0
AB Svenska Bostäder, koncern	265	2 585,0	152,0	12 817,0	12 731,8	2,2	58,6	2 720,0
AB Familjebostäder, koncern	296	1 762,0	324,0	13 821,0	8 468,0	4,8	64,3	640,0
AB Stockholmshem, koncern	303	2 156,0	363,0	19 230,0	8 249,0	3,1	46,4	2 109,0
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	56	1 039,0	85,0	7 379,0	398,0	1,6	5,4	476,0
Bostadsförmedling i Stockholm AB	96	98,0	0,0	72,0	12,3	27,1	17,0	1,0
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	168	2 167,0	10,0	11 989,0	319,6	1,0	3,1	1 461,0
Stockholm Vatten AB, koncern	460	1 931,0	-82,0	10 799,0	434,8	0,5	1,8	1 523,0
Stockholms Hamn AB, koncern	155	728,0	105,0	3 521,0	707,8	3,8	20,4	722,0
AB Stokab	89	728,0	212,0	1 968,0	68,7	20,0	36,3	184,0
Stockholms stads Parkerings AB, koncern	67	546,0	109,0	918,0	107,9	9,9	11,8	106,0
Stockholms Stadsteater AB	499	164,0	-346,0	439,0	1,5	Neg	0,3	11,0
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, koncern	17	72,0	-152,0	4 040,0	371,0	Neg	9,7	18,0
S:t Erik Försäkrings AB	7	133,0	25,0	293,0	119,1	0,0	40,7	0,0
S:t Erik Livförsäkring AB	3	61,0	86,0	2 289,0	559,4	neg	24,4	36,0
Stockholm Business Region AB, koncern	70	234,0	-25,0	132,0	24,7	neg	18,2	0,0
S:t Erik Markutveckling AB, koncern	5	257,0	47,0	3 541,0	251,6	2,0	2,0	910,0
Övriga bolag, Intressebolag SSAB				13,6	13,6			
Mässfästigheter i Stockholm AB, koncern	261	653,0	39,0	1 072,0	337,6	3,7	31,8	30,0
Fortum värme Holding AB**	722	6 275,8	1 122,3	28 188,5	10 824,4	6,0	38,4	2 788,0
Summa aktiebolag*	3 546	21 634,8	2 482,3	150 595,1	71 527,8			13 735,0

* Summeringarna avser inte den sammanställda redovisningen (kommunkoncernen) utan endast summan av de ingående bolagen.

** Intresseföretagens resultatandel ingår i koncernens rörelseresultat.

¹ Eget kapital uttrycks här som summan av bundet och fritt eget kapital enligt balansräkningen samt 78 % av de obeskattade reserverna.

² Räntan på totalt kapital beräknas enligt följande: Resultat efter finansnetto plus finansiella kostnader delat med genomsnittlig balansomslutning

³ Soliditeten beräknas enligt följande: Eget kapital samt 78 % av de obeskattade reserverna delat med totala tillgångar.

Femårsöversikt

Allmänt	2011	2012	2013	2014	2015
Folkmängd	864 324	881 235	897 700	911 989	923 516
riksandel, procent	9,1	9,2	9,3	9,4	9,4
Sysselsättningsfrekvens 15-74 år (AKU):					
procent av hela folkmängden	55,1	55,0	56,0	56,1	56,0
procent av arbetskraften 15-74 år	72,4	72,3	73,6	73,6	73,4
Arbetslöshetsstal, procent av arbetskraften 15-74 år	6,6	6,7	6,6	7,1	6,9
Beskattningsbar inkomst, mnkr*	182 181	191 258	201 165	210 351	220 055
per invånare, kr**	210 778	217 034	224 089	234 322	241 292
riksgenomsnittet för d:o kr	174 805	178 652	184 123	190 264	194 220
Total kommunal skattesats:					
Stockholm, kr	29,58	29,65	29,50	29,50	29,86
Varav staden:	17,48	17,48	17,33	17,33	17,68
landstinget	12,10	12,10	12,10	12,10	12,10
Begravningsavgift	0,07	0,065	0,065	0,065	0,075
Total kommunal medelskattesats, riket, kr	31,55	31,60	31,73	31,86	31,99
Konsumentprisindex, årsmedeltal för riket (1980=100)	311,43	314,20	314,06	313,42	313,35
Inflation (årsgenomsnitt), procent	3,0	0,9	0,0	-0,2	0,0
Stadens verksamhet	2011	2012	2013	2014	2015
Årets förändring av eget kapital, mnkr	881	3 037	3 444	3 450	1 924
Årets resultat enligt balanskravet, mnkr	679	2 318	2 286	2 729	1 560
Verksamhetens kostnader, mnkr	42 372	43 276	44 502	45 916	48 350
Verksamhetens intäkter inkl skatt och generella statsbidrag, mnkr	44 174	44 503	45 674	46 702	49 229
Tillgångar, mnkr	97 064	103 256	112 809	120 823	133 427
per invånare, kr	112 458	117 335	125 841	132 483	144 477
Skulder, mnkr	46 913	50 067	56 176	60 160	70 671
varav avsättningar	12 964	12 852	13 695	13 089	12 565
skulder per invånare, kr	54 353	53 310	62 666	65 966	76 524
Eget kapital, mnkr	50 151	53 188	56 633	60 663	62 756
per invånare, kr	58 105	60 440	63 176	66 517	67 953
Soliditet, %	52	52	50	50	47
Antal anställda, ca	36 734	36 530	36 280	36 473	38 325
motsv. heltidsanställningar, ca	35 040	34 775	34 644	35 069	36 765
Löner och lönebikostnader, mnkr	16 055	16 052	16 313	16 809	17 864
Majoritetsägda aktiebolags verksamhet	2011	2012	2013	2014	2015
Antal här inräknade bolag/koncerner	20	19	18	18	18
Balansomslutning, mnkr	95 968	101 053	108 108	123 542	122 325
Omsättning, mnkr	13 091	13 564	13 874	14 678	15 214
Resultat efter skatt, mnkr	826	2 519	1 040	733	1 086
Eget kapital, mnkr	51 744	53 725	52 939	59 814	60 704
Investeringar (brutto), mnkr	8 758	9 489	8 279	10 621	10 936
Antal anställda, omräknade till heltidsanställningar	2 498	2 507	2 564	2 741	2 817
Löner, mnkr	1163	1 197	1 238	1 309	1 374

* Taxeringsår

** Antal invånare taxeringsåret

*** Summeringarna avser inte den sammanställda redovisningen (kommunkoncernen) utan endast summan av de ingående bolagen